

Oppgavens tittel: Åpne løsninger i skolebygg - brukertilfredshet Open space in school buildings – users satisfaction	Dato: 15.06.09
	Antall sider (inkl. bilag):
	Masteroppgave ☒ Prosjektoppgave ☐
Navn: Stud.techn.: Brynjulf B. Svendsen	
Faglærer/veileder: Førsteamanuensis Geir Hansen	
Eventuelle eksterne faglige kontakter/veiledere: Seniorforsker Kirsten Arge	

Ekstrakt:

Oppgavens mål har vært å tilføre mer kunnskap omkring brukernes oppfatning og opplevelse av åpne løsninger i norske skoler. Mer kunnskap om hvorfor noen er fornøyd og andre ikke, og hva brukerne mener fungerer bra og hva som fungerer dårlig, vil derfor være et viktig bidrag i utviklingen av de nye skolen. Med dette utgangspunkt ble det gjennomført en spørreundersøkelse for lærere og elever ved fire forskjellige grunnskoler, samt et intervju med skolenes rektorer. Undersøkelsene hadde til hensikt å kartlegge brukernes (rektorer, lærere og elever) tilfredshet i forhold til fysisk- og psykososialt miljø, og hvilke faktorer som er mest utslagsgivende for brukertilfredsheten.

Drøfting av resultater for undersøkelsen er gjort på bakgrunn av de funn som ble gjort i spørreundersøkelsen og intervju, sett opp mot det som ble lagt fram i oppgavens teoridel. Teoridelen består av en gjennomgang av relevant litteratur om temaet, hvor blant annet resultater fra tidligere forskning på området, settes opp mot resultat fra egen undersøkelse. Denne delen av oppgaven inneholder også artikler og innlegg i media, som har til hensikt å gi et bilde av den offentlige debatt omkring tema.

Undersøkelsen prøver å gi svar på status i forhold til kunnskap og veiledning ved overgangen til nye løsninger, og hvordan dette påvirker brukernes evne til å organisere undervisningen i forhold til visjoner og mål. Funn viser at det er mangel på veiledning og kunnskap omkring nye metoder og bruken av de nye byggene, som gjør det vanskelig for brukerne. Oppgaven tar også for seg brukertilfredshet i forhold til trivsel og miljø, og beskriver hvordan fysiske og psykososiale faktorer påvirker positivt eller negativt. Her viser det seg at de åpne løsningene bidrar positivt for generell trivsel og psykososialt miljø, men bidrar negativt i forhold til støy og uro. De fysiske rammene i bygget påvirker også negativt på arbeidssituasjonen, for de skoler som ikke har nødvendig kunnskap om sammenhengen mellom pedagogikken og de fysiske rammene. Oppgaven drøfter også andre faktorer som kan påvirke brukertilfredsheten, men som ikke er direkte knyttet opp mot de spesifikke forhold på den enkelte skole. Det ser ut til at brukernes ulike utgangspunkt (kjønn, alder, utdanning), påvirker den generelle brukertilfredshet.

Datagrunnlaget for denne undersøkelsen er for tynt til at konklusjonene i oppgaven kan generalisere. Målet om å bidra med mer kunnskap er likevel relevant og resultatet av denne undersøkelsen vil også ha gyldighet for andre skoler. For å komme videre i forhold til problemstillingen, bør det derfor foretas evaluering av skoler i mye større målestokk, slik at nødvendig kunnskap om skoler med åpne løsninger kan tilføres eierne og brukerne av de nye skolene.

Stikkord:

1. Kunnskap og veiledning
2. Trivsel og miljø
3. Arbeidssituasjonen
4. Holdninger/meninger

(sign.)

Forord

Denne rapporten er siste del av masterstudiet i eiendomsutvikling og –forvaltning ved Institutt for byggekunst, prosjektering og forvaltning ved Norges Teknisk Naturvitenskapelige universitet (NTNU).

Tema ”Åpne løsninger i skolen” ser ut til å engasjere mange, og er og har vært et tema som har gått igjen i den offentlige debatt. Gjennom min jobb som Bygg og eiendomssjef i Vefsn kommune, har jeg i flere år har vært mye engasjert med skoleutbygging i kommunen og ser at det mangler mye kunnskap om ideene og formålet med skoler med åpne løsninger, og hva som skal til for å få skolene til å fungere. I de siste fire årene har jeg vært sterkt involvert i prosessen omkring bygging av ny ungdomsskole i kommunen og er nå i gang med en tilsvarende prosess i forhold til rehabilitering/ombygging av 3 relativt store barneskoler, hvor målet er å bygge baseskoler med fleksible areal løsninger. Erfaringer fra skoler i egen kommune og utveksling av erfaringer med andre kommuner/fylkeskommuner har overbevist meg om at brukerne må settes i stand til å bruke disse skolebyggene på en bedre måte enn hva som er tilfelle i dag. Dette oppnår man etter min mening kun ved å evaluere skoler som er i drift. Dette vil sette oss i stand til skaffe oss nødvendig kunnskap og data om hva som fungerer og ikke fungerer, og hvor forbedringspotensialene ligger. Min masteroppgave er et lite bidrag i dette arbeidet.

I arbeidet med oppgaven har jeg gjennomført spørreundersøkelser ved Kippermoen ungdomsskole og Kulstad skole i Vefsn kommune, Hattfjelldal barne- og ungdomsskole i Hattfjelldal kommune og Flekkerøy skole i Kristiansand kommune. I tillegg har jeg gjennomført intervjuer med skolenes rektorer. Jeg vil benytte anledningen til å takke skolenes lærere og elever for å ha bidratt med å gjennomføre spørreundersøkelsene, og på den måten gjort det mulig for meg å gjennomføre oppgaven. Samtidig vil jeg takke skolenes rektorer for hjelp til organisering, og for å ha stilt opp til intervju.

Hovedveileder for oppgaven har vært seniorforsker ved SINTEF Byggforsk Kirsten Arge. Jeg vil takke henne for god hjelp og gode tilbakemeldinger og støtte til å stå på videre. Jeg vil også benytte anledningen til å takke professor Siri Hunnes Blakstad og førsteamanuensis Geir Hansen fra Instituttet for god veiledning og støtte. Takk til min arbeidsgiver, Vefsn kommune for å ha gitt meg økonomisk støtte til å gjennomføre studiet.

Til slutt vil jeg takke lærere og medstudenter for 3 år ved NTNU som har vært både faglig og sosialt inspirerende.

Mosjøen den 15.06.2009

Brynjulf B. Svendsen

Innholdsfortegnelse

Forord.....	2
Innholdsfortegnelse.....	3
Sammendrag.....	7
1 Innledning.....	9
1.1 Bakgrunn for oppgaven.....	9
<i>Egne erfaringer.....</i>	9
<i>Offentlig debatt.....</i>	10
<i>Fornøyde brukere?.....</i>	11
1.2 Avgrensning av oppgaven.....	11
<i>Hovedtema.....</i>	11
<i>Hva er brukertilfredshet ?.....</i>	12
<i>Avgrensning av undersøkelsens omfang.....</i>	12
1.3 Formål.....	13
1.4 Problemstilling.....	13
1.5 Forskningsspørsmål.....	14
1.6 Oppgavens oppbygging.....	15
2 Metoder.....	17
2.1 Metodetilnærmingen.....	17
2.2 Kvalitativ eller kvantitativ.....	18
2.3 Fordeler og ulemper ved de to metodetilnærmingene.....	19
<i>Fordeler ved kvantitativ metode.....</i>	19
<i>Ulemper ved kvantitativ metode.....</i>	19
<i>Fordeler ved kvalitativ metode.....</i>	20
<i>Ulemper ved kvalitativ metode.....</i>	20
2.4 Spørreundersøkelsen.....	20
2.5 Intervjuene.....	20
3 Bakgrunnsteori.....	21
3.1 Relevant litteratur og forskning.....	21
3.2 Lovendringer og nye reformer i de siste 10 år.....	22
3.3 Føringer og veiledning.....	23
3.4 Skoler med åpne løsninger.....	25
3.4.1 Historiske tilbakeblikk.....	25
3.4.2 Baseskolen.....	26
<i>”Skola 2000”.....</i>	26
<i>Baseskolen i Norge.....</i>	28
3.4.3 Fleksibilitet.....	29

3.4.4	Skolens innhold.....	29
	<i>Pauseareal/felles møtesteder.....</i>	29
	<i>Lærernes kontorarbeidsplass.....</i>	30
	<i>Hjemmebaser – klasserom/alternative løsninger.....</i>	31
3.4.5	Vektlegging på trivsel og miljø.....	32
3.4.6	Evaluering.....	33
	<i>Evaluering i England og USA på 60- og 70-tallet.....</i>	33
	<i>Evaluering i Norge.....</i>	36
3.4.7	Offentlig debatt.....	37
	<i>Vil ha skoleklassen tilbake.....</i>	38
	<i>Var alt så mye bedre før.....</i>	39
4	Oppbygging og gjennomføring av undersøkelsen.....	41
4.1	Avgrensning av undersøkelsen.....	41
4.2	Variabler.....	42
4.3	Valg av skoler.....	45
4.4	Presentasjon av skolene.....	47
	<i>Kippermoen ungdomsskole.....</i>	47
	<i>Kulstad skole.....</i>	48
	<i>Flekkerøy skole.....</i>	50
	<i>Hattfjelldal skole.....</i>	51
4.5	Valg av deltakere (respondenter).....	52
	<i>Utvalg av elever.....</i>	52
	<i>Utvalg av lærere og assistenter.....</i>	53
4.6	Gjennomføring av spørreundersøkelsen.....	53
	<i>Oppslutning om undersøkelsen.....</i>	53
	<i>Gjennomføringen.....</i>	54
	<i>Spørreskjema.....</i>	54
4.7	Feilkilder.....	55
	<i>Frafall.....</i>	55
	<i>Validitet og reliabilitet.....</i>	56
5	Resultater og funn.....	57
5.1	Generelt.....	57
5.2	Kvantitativ undersøkelse.....	57
5.2.1	Spørreundersøkelse for lærere og assistenter.....	57
	<i>Respondentens utgangspunkt.....</i>	57
	<i>Spørsmålsgruppe 1.1: Forholdet til skolebygget.....</i>	58
	<i>Spørsmålsgruppe 1.2: Kunnskap og veiledning om undervisning i åpne skoler</i>	60
	<i>Spørsmålsgruppe 1.3: Undervisningsorganiseringen.....</i>	62
	<i>Spørsmålsgruppe 1.4: Fysisk arbeidsmiljø.....</i>	65
	<i>Spørsmålsgruppe 1.5: Psykososialt miljø.....</i>	69
	<i>Spørsmålsgruppe 1.6: Generelt om åpne løsninger i skolen.....</i>	72

5.2.2	Sammenligning av besvarelser for ulike grupper (verdier).....	73
	<i>Skolene</i>	73
	<i>Kjønn</i>	74
	<i>Alder og ansiennitet</i>	75
	<i>Utdanning</i>	75
5.2.3	Oppsummering, spørreundersøkelse for lærere og assistenter.....	76
	<i>Generelt for alle skolene og variasjoner mellom skolene</i>	76
	<i>Variasjoner mellom, kjønn, alder, ansiennitet og utdanning</i>	77
5.2.4	Spørreundersøkelse for elever fra 5. – 10. trinn.....	78
	<i>Respondentens utgangspunkt</i>	78
	<i>Spørsmålsgruppe 2.1: Hvordan oppleves skolebygget</i>	78
	<i>Spørsmålsgruppe 2.2: Hvordan oppleves skoledagen og undervisningen...</i>	81
	<i>Spørsmålsgruppe 2.3: Sosial trivsel</i>	85
	<i>Spørsmålsgruppe 2.4: Meninger om skolen</i>	87
5.2.5	Sammenligning av besvarelser for ulike grupper (verdier).....	89
	<i>Skolene</i>	89
	<i>Sammenligning mellom kjønn, 5. – 7. trinn</i>	89
	<i>Sammenligning mellom kjønn, 8. – 10. trinn</i>	91
	<i>Sammenligning mellom 5.,6. og 7. trinn</i>	91
	<i>Sammenligning mellom 8.,9. og 10. trinn</i>	93
5.2.6	Oppsummering, spørreundersøkelse for elever.....	94
	<i>Generelt for alle skolene og variasjoner mellom skolene</i>	94
	<i>Variasjoner mellom kjønn og mellom alderstrinn</i>	95
5.3	Kvalitativ undersøkelse.....	95
5.3.1	Intervju med rektorer.....	95
	<i>Sammendrag av intervju</i>	96
5.3.2	Oppsummering av intervju.....	100
6	Drøftinger av funn – hva har vi lært.....	102
6.1	Brukerne og skolebygget.....	102
6.2	Undervisning i åpne skoler – kunnskap og brukerveiledning.....	103
6.3	Fysisk arbeidsmiljø.....	104
6.4	Psykososialt miljø.....	105
6.5	Holdninger og meninger om åpne løsninger i skolen.....	106
6.6	Brukertilfredshet i forhold til kjønn, alder, ansiennitet og utdanningsbakgrunn	107
7	Konklusjon – veien videre.....	108

Liste over tabeller

Liste over figurer

Referanser

Vedlegg

- Spørreskjema for lærere og assistenter
- Spørreskjema for elever 5. – 7.trinn
- Spørreskjema for elever 8. – 10.trinn

SAMMENDRAG

I Norge ble det bygd flere åpne skoler på 70- tallet, men interessen avtok da mange ikke lyktes helt med å få skolene til å fungere. Innføring av Reform 97 og Kunnskapsløftet, samt avvikling av Klassedelingsloven gjorde at den tradisjonelle klasseromsundervisning ble mindre aktuell igjen. Det er derfor bygd mange skoler i Norge med åpne eller halv åpne løsninger i tiden etter de nye reformene. Mange av disse er bygd etter modell fra ”Skola 2000”, som er en svensk modell utviklet av det svenske ekteparet Ingmar og Ingrid Mattson. Klasser og klasserom erstattes av fleksible arbeidsgrupper og rom av varierende størrelse, hvor det legges opp til mer temaorganisering og prosjektarbeid, hvor skoledagen organiseres på en friere og mindre bundet måte enn tidligere.

Det nye lærerplanverket legger føringer for valg av mer åpne og fleksible arealløsninger. Mange fylkeskommuner/kommuner har derfor valgt baseskoler, der klasserom er erstattet med baserom, grupperom og auditorier. Norsk forskning slår fast at åpenhet, luftighet og skolemiljø, som gir rom både for lærere og elever til å eksponere seg for hverandre, er en kvalitet som bidrar positivt i skolebyggene. Veilederne for utforming av norske skolebygg, utgitt i regi av sentrale myndigheter, vektlegger disse kvalitetene, og er utgangspunkt for arkitektene i planleggingen av nye skoler.

Etter hvert som den nye skolemodellen er tatt i bruk, har man gjort seg en del erfaringer både på godt og vondt. Mange har lykket og er klar på at dette er fremtidens skolemodell, mens andre ikke har de samme positive erfaringene, og sliter med å få skolen til å fungere. Debatten omkring åpne løsninger i skolene tok seg kraftig opp da utgivelsen av boka ”Tid for tunge løft”, tok for seg resultatene i OECD’s PISA undersøkelse, som måler utviklingen av 15 åringers kompetanse. Norge kom forholdsvis dårlig ut, hvor undersøkelsen viser et synkende kunnskapsnivå blant norske skoleelever. Åpne løsninger i skolen, har i den påfølgende debatten vært brukt som en mulig forklaring på resultatet i PISA undersøkelsen.

Min masteroppgave tar utgangspunkt i hvilke opplevelser brukerne av skoler med åpne løsninger har i forhold til fysisk og psykisk miljø, samtidig som jeg prøver å gi svar på hvilke faktorer som påvirker brukertilfredsheten.

Utenfor landets grenser har det vært bygd åpne skoler i mange 10 år, blant annet i England og USA, hvor det også er foretatt en god del forskning omkring dette. I denne oppgaven har jeg blant annet tatt utgangspunkt i engelsk og amerikansk forskning om åpne skoler fra 60- og 70 tallet, som etter min mening er like aktuell i dag, og viser mye av de samme problemstillingene som det fokuseres på i dag. Resultatene fra den gang viste at åpne skoler var et godt alternativ til tradisjonelle klasseromsskoler, men at det ikke var grunnlag for å hevde at det var et bedre alternativ enn tradisjonelle skoler. Åpne skoler hadde allikevel klart dokumenterte positive effekter både i forhold til elevenes trivsel, samarbeidsevne, kreativitet og utvikling av sosiale ferdigheter. Lærerne hadde også høy brukertilfredshet, men hadde til dels problemer med å forstå ideene bak løsningene, og fikk derfor problemer med å organisere undervisningen. Dette førte til at undervisningen ofte ble utført etter tradisjonelt mønster. Resultat fra disse undersøkelsene viste at brukermidvirkning i forbindelse med planlegging av de nye skolene ikke ble oppfattet som god. Dette gjaldt også opplæring og veiledning om undervisning i forhold til de nye undervisningsmetodene.

Det har vært foretatt lite evaluering av skoler med åpne løsninger i Norge etter at Reform 97 ble satt i verk, og mange etterlyser mer forskning på området. Min masteroppgave hadde derfor som formål å gi bilde av status for brukertilfredshet ved noen norske skoler med åpne løsninger, for å tilføre mer kunnskap om denne skolemodellen. For å oppnå dette gjennomførte jeg en spørreundersøkelse for fire grunnskoler i tre ulike kommuner. Omfanget av undersøkelsen er begrenset, og gir for lite datagrunnlag til å kunne generalisere. Den vil allikevel kunne gi et interessant bilde av virkeligheten, som sannsynligvis også kan ha gyldighet hos flere enn de som deltok i denne undersøkelsen.

Resultatene fra min undersøkelse er sprikende, og viser at noen ser ut til å ha lyktes med det meste, mens andre ser ut til å slite med mange ting. Resultatet for alle skolene sett under ett er generelt positivt, hvor elever har høyere brukertilfredshet enn lærerne.

Undersøkelsen viste at det er for dårlig fokus på brukermedvirkning i planlegging, og at manglende kompetanse er eller har vært et problem i forhold til undervisningsorganiseringen. Dette har ført til at det kan være problematisk for noen å drive effektiv undervisning. Det viser seg at uten tilstrekkelig kunnskap tar det lang tid før skolen begynner å fungere. Etter hvert som skolen skaffer seg egen erfaring, vil dette bedre seg over tid.

Det hersker liten tvil om at både lærere og elever setter pris på det sosiale aspektet i de åpne skolene, og hvor både min – og tidligere undersøkelser viser at den generelle trivselsfaktoren er forholdsvis høy både hos lærere og elever. Elever og lærere setter pris på samarbeid og sosialt miljø, hvor flertallet mener at de åpne løsningene bidrar til dette samarbeidet. Men trivsel og sosialt miljø påvirkes også av den generelle situasjonen ved den enkelte skole, hvor dette ga negativt utslag for skoler som hadde problemer med å takle undervisningsorganisering og arbeidssituasjonen. Støy og uro i skoler med åpen løsning oppfattes som et problem for mange. Både lærere og elever har til tider problemer med å konsentrere seg i bygget. Selv om resultatene for skolene i min undersøkelse spriker, og elever oppfatter dette som en mindre problem enn lærerne, så framstår dette sannsynligvis som den største utfordringen å takle for skoler med åpne løsninger. Arealknapphet har av noen skoler vært påpekt som en faktor som er med på å forsterke disse problemene, for dem.

Resultater fra undersøkelsen viser at de kvinnelige lærerne er generelt mer positiv til skolen og de åpne løsningene enn sine mannlige kolleger. Samme tendensen gjelder også for elevene. Funn viser også at lærere med lengst ansiennitet og lærere over 50 år, er mindre tilfreds enn de yngre lærerne. Også lærere med universitetsutdanning er mer negativ til skolen og de åpne løsningene enn andre utdanningsgrupper. Det er ingen funn i undersøkelsen som viser at det er en direkte sammenheng mellom holdninger og meninger om åpne skoler generelt og egen brukertilfredshet. På tross av høy brukertilfredshet i egen skole, er det allikevel mange som ikke har tro på, eller er usikker på framtiden for åpne skoler. Dette kan ha sammenheng med forholdsvis mye negativ omtale om åpne skoler i media.

Etter min vurdering vil det derfor være viktig at det i framtiden foretas evaluering av skoler med åpne løsninger, i mye større målestokk enn hva som har vært tilfelle til nå. Kunnskap om hva som er viktig i prosessen fra klasserom til åpen løsning, og på hvilke områder man har forbedringspotensial, må ut til kommuner og fylkeskommuner, slik at de kan settes bedre i stand til å håndtere utfordringene som ligger både i utforming og bruken av de nye byggene.

1 INNLEDNING

1.1 Bakgrunn for oppgaven

Egne erfaringer

I 1998 ble Kulstad skole, som den første skolen i min kommune med moderne åpne løsninger, tatt i bruk. Den nye skolereformen L97 hvor 6-åringene skulle inn i skolen hadde skutt fart i skolebyggingen i Norge, og med de nye lærerplanene ble man også nødt til å tenke nytt i forhold til utformingen av skolebyggene. Allerede på 70-tallet ble det bygd åpne skoler, men den norske skolen var da sannsynligvis mindre moden for endringene, og mange skoler fikk problemer. Noen bygde om sine åpne skoler til en mer lukket versjon.

Kulstad skole ble bygget etter modeller som var hentet fra andre kommuner i landet, hvor man blant annet i Trondheim var kommet godt i gang med bygging av skoler med mer åpne løsninger. De første årene etter at Kulstad skole ble tatt i bruk ble svært vanskelig for skolen. Både lærere, elever og foreldre hadde store problemer med å forholde seg til de nye løsningene, og kravet om mer lukkede løsninger i skolen kom ganske raskt. Det ble gjort noen mindre korreksjoner, men ut over det ble det bestemt fra skoleledelsen i kommunen at skolens arealer ikke skulle endres. Skolen ble oppfordret til å organisere undervisningen på en slik måte at det fungerte i forhold til det bygget de hadde fått. Ting tok tid, men etter hvert ble situasjonen bedre og bedre.

9-år senere ble det åpnet en ny ungdomsskole i Vefsn kommune. Kippermoen ungdomsskole som er en tipp topp moderne baseskole med åpne og luftige omgivelser ble bygd i henhold til råd og veiledninger som er utgitt av utdanningsdepartement og i henhold til arkitektenes fagkunnskap om skolebygninger, slik de mente de burde være i 2008. Litteratur og forskning på området viser stor grad av enighet om hvilke faktorer som bør vektlegges når det skal bygges nye eller rehabiliteres skolebygg i Norge i dag, hvor åpenhet, oversiktighet og fleksibilitet er viktige stikkord.

Kippermoen ungdomsskole har nå fungert i snart to år, og vi ser allerede at mange av problemene som oppstod ved Kulstad skole også har oppstått her. Skolen sliter med å organisere undervisningen på en hensiktsmessig måte og hevder at for mange elever samles på et for lite område, og de plages med støy fra andre som ikke er involvert i deres undervisning. Mange sliter med å forstå hvordan lokalene skal brukes, og savner opplæring hvor man får veiledning i sammenhengen og samspillet mellom pedagogikk og utformingen av bygget.

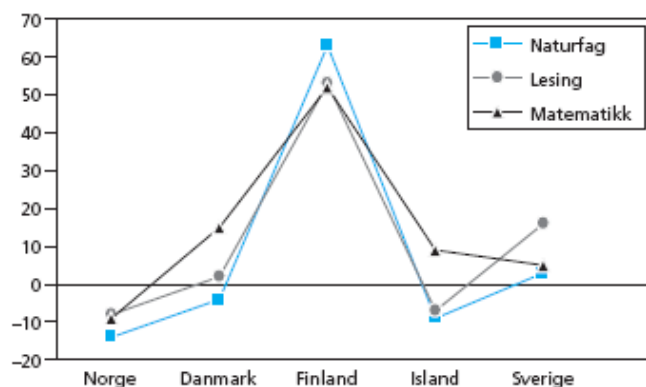
Skoleutbyggingen har fortsatt høy prioritet i Norge, og i årene siden Kulstad skole ble bygd har vi fått ennå en ny skolereform, Kunnskapsløftet. Kunnskapsløftet legger opp til varierte arbeidsformer i læringsarbeidet. Tilpasset opplæring innen fellesskapet er et grunnleggende element og tilsier variasjon i bruk av lærestoff, arbeidsmåter og læremidler, samt variasjon i organisering og intensitet i opplæringen. Kravet til variasjon i undervisningen, og mye bruk av prosjektrettet arbeid krever fleksibilitet i byggene, hvor man med åpne løsninger har lettere for å oppnå den fleksibilitet som kreves. Derfor velger de fleste som bygger nye eller rehabiliterer gamle skoler mye åpenhet i arealløsningene.

Offentlig debatt

De siste års fokus på skoler og skoleutbygging har ført til stort engasjement og en omfattende offentlig debatt omkring valg av arealløsninger i skolen og hvordan dette påvirker læring og adferd i skolen. Klasseromsløsningene kan se ut til å være på tur ut av den norske skolen. Gamle skoler bygges om fra klasseromsskoler til baseskoler med åpne løsninger. Debatten har i den senere tid forsterket seg som følge av forskningsresultater som viser at norske elever har lavere kunnskapsnivå enn land det skulle være naturlig å sammenligne seg med.

Selv om det kan virke som om klasseromsmodellen er på tur ut av den norske skole, er det gjennom den offentlige debatt framkommet at ikke alle er udelt positiv til utviklingen av de norske skolebyggene. Denne debatten tok seg kraftig opp i 2007 i forbindelse med utgivelsen av boka ”Tid for tunge løft” som er en studie av resultater i PISA undersøkelsen. PISA (Programme for Internasjonal Student Assesment) er en undersøkelse i regi av OECD som måler 15 åringers kompetanse i fagområdene naturfag, lesing og matematikk. For å kunne studere utviklingen over tid gjennomføres undersøkelsen hvert tredje år, og hver gang er alle tre fagområdene dekket.

I denne undersøkelsen kom Norge forholdsvis dårlig ut både i forhold til gjennomsnittet av OECD landene og i forhold til de andre Nordiske landene, hvor de kom dårligst ut. Figur 1 under viser faglig skår for de nordiske landene i forhold til OECD – gjennomsnittet.

Figur 1: Resultat fra PISA undersøkelsen. Faglig score for de nordiske landene i poeng over eller under OECD gjennomsnittet

Undersøkelsen viser også at kunnskapsnivået for 15 åringene har vært synkende sammenlignet med resultatene i 2000, 2003 og 2006.

For å forklare disse resultatene har utforming av skolebygg vært dratt inn i debatten som en mulig årsak til de dårlige resultatene. Noen hevder at den norske skolen er preget av mye støy og lite struktur i undervisningen, og motstanderne av de åpne skolene har benyttet anledningen til å trekke i tvil om skolemodellen er fremtiden for den norske skole. Det er stilt spørsmål om hvor godt skoler med åpne løsninger fungerer i forhold til organisering av undervisningen. Oppmerksomheten rundt denne problemstillingen ble såpass stor at statsministeren valgte å ta dette opp i sin nyttårstale 1.januar 2008. Han stilte spørsmål om det kanskje var på tide å bremse utviklingen med større åpenhet i skolen, og at tiden kanskje var inne for mer lukkede løsninger.

Det kan jo være grunn til å spørre seg hvorfor denne skolemodellen har fått så stor oppmerksomhet, når det pr. i dag kun er 15 – 20 % av norske skoler som har åpne løsninger. Det finnes heller ikke forskning som viser at de åpne skoler sliter med dårligere resultater enn de gamle klasseromsskoler. Kanskje har debatten tatt et litt feil spor ?

Fornøyde brukere ?

De senere års fokus og satsing på skolebygg har gjort at jeg er blitt mer og mer opptatt av problemstillingene omkring utformingen av skolebyggene. I de siste tre årene har jeg vært sterkt involvert i prosessen omkring bygging av den nye ungdomsskolen, og jeg er nå i gang med en tilsvarende prosess i forhold til rehabilitering/ombygging av 3 relativt store barneskoler, hvor målet er å bygge baseskoler med fleksible areal løsninger. Det er bygd og bygges/rehabiliteres mye skoler i Norge for tiden, og det skulle derfor være gode muligheter for å innhente erfaringsdata. Jeg har i de senere år vært rundt og sett på skoleprosjekter både i inn- og utland, som har de samme målsettinger som vår kommune om å bygge/rehabiliterer skoler som skal være tilpasset fleksibel undervisningsorganisering.

Når jeg har vært ute og besøkt skoler og snakket med skolens elever og ansatte, har jeg registrert at det er mange meninger omkring løsninger og oppnådde og ønskede effekter. Mange er fornøyde og vil ikke under noen omstendigheter tilbake til den gamle modellen, mens andre mener det motsatte. Mange elever trives bedre med de nye løsningene, mens andre synes de blir plaget med for mye støy. Det kan se ut som om det er flere faktorer som spiller inn i forhold til hvorvidt brukerne synes de har fått en god eller en dårlig løsning.

Forskningen som er utført til nå, gir ingen klare svar på effektene av ulike løsninger, slik at motstandere eller tilhengerne av den ene eller den andre løsningen ikke kan slå i bordet med faktaopplysninger som gir klare svar for valg av løsning. Evalueringen av skolebyggene i forhold til intensjonene i de nye skolereformene er uteblitt. Det vil derfor etter min mening være viktig å satse mer på evaluering og kartlegging av brukernes erfaringer med åpne løsninger, og hva som eventuelt er årsaken til ulik brukertilfredshet.

Min tilnærming til problematikken var å foreta en kartlegging av hvor fornøyd brukerne er med åpne løsninger i skolen, og hva og hvorfor noe fungerer i deres øyne og andre ting ikke. Det vil også være av vesentlig interesse å finne ut om det er tendenser i bestemte retninger som påvirker brukertilfredsheten. Kunnskap om dette vil være til hjelp for framtidig planlegging og bygging av nye skolebygg.

1.2 Avgrensning av oppgaven

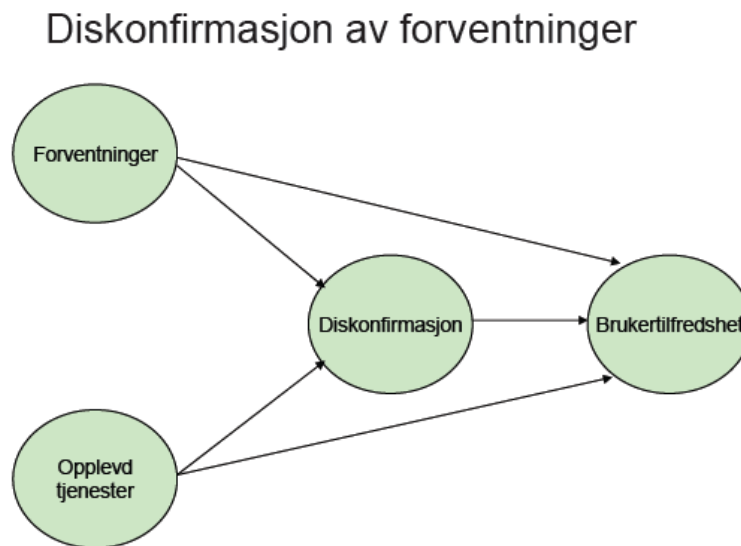
Hovedtema

Diskusjonen omkring åpne skoler har dreid seg mye om læring og læringsutbytte. Hvorvidt en skole er god eller ikke måles ofte på resultater i forhold til elevens faglige kunnskaper. Spørsmålet mange stiller seg når det gjelder åpne skoler er hvorvidt disse skolene fungerer like godt i forhold til læringsutbytte som de tradisjonelle klasseromsskolene vi har vært vant til gjennom mange tiår. PISA undersøkelsen sier ingenting om dette, og forskning forøvrig viser heller ingen resultater som kan vise til dårligere faglige resultater på de åpne skolene. Noen åpne skoler scorer derimot høyt på resultat, uten at man kan slå fast at dette er som følge av skolemodellen.

Hvorvidt skolens elever og lærere er fornøyd med sin skole handler nok mer om hvorvidt skolen fungerer som læringsarena, arbeidsplass og sosialt felleskap. Dette er også tema for denne oppgaven. Fornøyde brukere kan selvsagt også virke inn på læringsutbyttet, men jeg vil ikke prøve å besvare dette spørsmålet i denne oppgaven.

Hva er brukertilfredshet

Brukertilfredshet handler om oppfyllelse av forventninger til en gitt tjeneste eller et produkt. Graden av avvik i positiv eller negativ retning (diskonfirmasjon) av opplevelsen i forhold til forventningene man har til tjenesten eller produktet, er brukertilfredshet. (Oliver,1996) I vårt tilfelle er skolen og skolens innhold, tjenesten eller produktet. Høye forventninger vil derfor bety lav brukertilfredshet, dersom opplevelsen ikke svarer til forventningene

Figur 2: Faktorer som påvirker brukertilfredshet.

Avgrensning av undersøkelsens omfang

Denne oppgaven avgrensner seg til å fokusere på brukertilfredshet blant elever og lærere ved åpne skoler, og hvilke faktorer som påvirker brukertilfredsheten. Brukertilfredsheten kan relateres til mange ulike områder innen en skole. Det vil helt sikkert være noen områder som trekker ned og andre som trekker opp graden av tilfredshet. Hva som påvirker lærere og elevers grad av tilfredshet i forhold til skolen de er en del av, kan være mange ulike faktorer. Min undersøkelse har et begrenset omfang i forhold til mulige årsaker, og er ikke et dypdykk i alle mulige årsaker som kan påvirke brukernes tilfredshet. Jeg valgte å avgrense min undersøkelse til å kartlegge følgende forhold som jeg mener vil være med på å påvirke brukertilfredsheten:

- Kunnskap om undervisningen i åpne skoler,
- Fysisk miljø, hvor utearealer er holdt utenfor undersøkelsen
- Psykososialt miljø
- Undervisningsorganisering

- Arbeidssituasjonen
- Holdninger/meninger
- Ulik bakgrunn (kjønn, alder, ansiennitet, utdanning)

Utgangspunktet for undersøkelsen er å gi et stemningsbilde av brukernes tilfredshet i skoler med åpne løsninger, og samtidig forsøke å avdekke eventuelt hvorfor brukertilfredsheten varierer.

For ikke å gjøre arbeidsmengden uoverkommelig stor valgte jeg å avgrense omfanget av undersøkelsen til 4 ulike skoler, som har åpne løsninger i større eller mindre grad. Jeg har valgt å holde de videregående skoler utenfor denne undersøkelsen, først og fremst av kapasitetsmessige grunner, men også fordi de videregående skoler er mer praktisk rettet og har en del andre utfordringer enn grunnskolene. Dette ville ha krevd en annen utforming av spørreundersøkelsen i forhold til grunnskolen og vesentlig mere arbeid. Jeg har allikevel valgt ikke å utelukke videregående skoler i litteraturstudier og har også referert til mediaoppslag om videregående skoler med åpne løsninger. Hensikten var å forsøke å beskrive status for de åpne skolene, og her vil det som kommer fram om de videregående skoler også være et godt bidrag. Undersøkelsen baserte seg på rektorenes, lærernes, lærerassistenterenes og elevenes erfaringer og opplevelser. Annet personell i skolen ble ikke inkludert.

1.3 Formål

Mitt formål rundt denne problemstillingen var å tilføre mer kunnskap omkring brukernes oppfatning av åpne løsninger i norske skoler. Tidligere studier viser at åpne arealløsninger i skolebygg har kvaliteter som oppfattes positivt, selv om det ikke direkte kan vises til bedre læringseffekt. Mer kunnskap om hvorfor noen er fornøyd og andre ikke, hva brukerne mener fungerer bra og hva som fungerer dårlig, vil etter min mening derfor være et viktig bidrag i utviklingen av de nye skolen. Kvaliteter i de åpne skoler som er så viktige at de kan forsvares ut fra andre kriterier enn læringseffekt, er viktig å få fram i lyset, og kan kanskje nyansere debatten om åpne skoler, som mye har dreid seg om faglig utbytte. Det vil også være viktig å kartlegge elementer i åpne løsninger som ut fra brukerne virker så negativt på arbeidsmiljøet at alternativer må vurderes. Det er også grunn til å tro at det finnes faktorer som påvirker elever og læreres holdninger til åpne løsninger, og evnen til å fungere i et slikt arbeidsmiljø, som ikke direkte relaterer seg til bygningsmessige forhold. Kunnskap om dette vil derfor være av betydning i forhold til en planleggingsprosess for bygging av nye skoler.

1.4 Problemstillingen

Robert Horowitz (1978) konkluderte for tretti år siden at undervisning i åpne klasserom ikke beviselig er et bedre alternativ til de mere tradisjonelle metoder, men det har vist seg som et godt alternativ dersom lærere og foreldre ønsker å ha det. I følge Østlandsforsknings (2008) notat er det ikke grunnlag for å trekke andre konklusjoner i dag.

Dagens offentlige debatt viser at det er ulike oppfatninger om hvilke valg som er de beste for den norske skole. Manglende evaluering av skolebygg i bruk gjør ikke situasjon enklere i forhold til valg av løsninger.

Med dette utgangspunkt ønsket jeg å gjennomføre en undersøkelse med fokus på brukernes (rektorer, lærere og elever) opplevelser og erfaringer i forhold til åpne arealløsninger som undervisningslokaler og arbeidsplass. Vi vet at graden av tilfredshet varierer, både internt i en skole og i mellom ulike skoler. Det vil være for enkelt å tro at brukertilfredsheten ved en skole avhenger kun av skolens utforming og av hvilke arealløsninger som er valgt. Sannsynligheten for at brukernes tilfredshet ved to nøyaktig like skoler skulle være lik, er meget liten. Den norske enhetsskolen er ikke så enhetlig som man i utgangspunktet kan tro, hvor kulturforskjeller og ulikheter i det menneskelige ressursgrunnlag spiller en vesentlig rolle. I Gunn Imsens rapport "Skolemiljø, læringsutbytte og elevutbytte" (2003) som er en evaluering av Reform 97, kommer det klart fram at det er store forskjeller i norsk skole både mellom ulike skoler og internt i en skole, som resulterer i forskjeller i læringsresultater og skolemiljø. Dette har sammensatte årsaker og kan ikke forklares ut fra en enkelt faktor, men som et resultat av mange faktorer som gir forskjellig utslag. Det var derfor viktig å fange opp ulikhetene på de skolene som skulle undersøkes, som kunne være med på å påvirke den generelle brukertilfredsheten ved skolen. Både ulikheter i arealløsningene, kulturforskjeller mellom skolene og ulike holdninger i forhold til problemstillingen vil kunne påvirke brukertilfredsheten.

Det er mange problemstillinger omkring dette temaet som det var interessant å skaffe seg mer kunnskap om. Jeg ville i min undersøkelse legge spesielt vekt på kartlegging av brukernes oppfatninger av fysisk- og psykososialt arbeidsmiljø. I tillegg ville jeg prøve å kartlegge andre faktorer som kunne påvirke brukertilfredsheten på den enkelte skole. Sidsel Jerkø (2008) sa i sin sitt foredrag om baseskoler (Oslo bystyre, 130208) at nytenking krever visjoner og mål, men krever i like stor grad avlæring av gammel praksis og gamle holdninger. Min brukerundersøkelse skal blant annet være med å avdekke hvilket ståsted brukerne har i forhold ny og gammel praksis.

1.5 Forskningsspørsmål

Jeg har valgt å formulere hovedproblemstillingen min på følgende måte:

Hvilke erfaringer og opplevelser har brukerne med åpne arealløsninger i den norske skolen ?

Hovedspørsmål

Denne problemstillingen sier ikke så mye i seg selv, og må derfor konkretiseres og avgrenses. I undersøkelsen er det spesielt fire forhold jeg ønsker å belyse nærmere:

- Brukerveiledning i forhold til overgangen til nye løsninger

Kunnskap omkring undervisning i åpne løsninger kan ha en sammenheng med tilfredsheten omkring løsningene. Dette vil være spesielt interessant for lærerne, i forhold til hvordan mulighetene med åpne løsninger utnyttes. Samtidig kan dette gi informasjon om at brukerveiledning bør vektlegges mer før man tar i bruk et nytt bygg.

- Brukertilfredshet i forhold til trivsel og miljø

Åpne løsninger skaper større sosiale arenaer og generere muligheter for trivsel og et godt sosialt miljø. Her vil det være interessant å registrere om dette varierer fra skole til skole og hvorfor.

- Brukertilfredshet i forhold til arbeidssituasjonen på skolen.

En kartlegging av arbeidssituasjonen i forhold til støy og uro vil kunne vise om dette påvirker evnen til å konsentrere seg og få utført de oppgaver man blir satt til. Klarer skolen å organisere undervisningen i forhold til intensjonene for de åpne løsninger, og klarer de å utnytte arealene slik de er tenkt.

- Hvilke faktorer påvirker eventuelle forskjeller i brukertilfredshet.

Her var målet å avdekke om det er andre faktorer som kan påvirke brukertilfredsheten, men som ikke er direkte knyttet opp mot de spesifikke forhold på den enkelte skole. Er brukertilfredsheten kun basert på egne erfaringer, eller er den også i noen grad et resultat av ulik bakgrunn, påvirkning utenfra og/eller forutinntatte holdninger ?

1.6 Oppgavens oppbygning

Oppgaven skal på bakgrunn av litteraturstudier og egne undersøkelser besvare hovedspørsmålene som er knyttet opp mot en hovedproblemstilling. Oppgaven er i store trekk oppbygd i tråd med teori og veiledning om samfunnsvitenskapelige forskningsmetoder.

Oppgaven er delt opp i følgende 7 hovedkapitler:

1. Innledning

Innledningen beskriver bakgrunnen og formålet for oppgaven og gir en liten situasjonsbeskrivelse omkring spørsmålet om åpne skoler. Dette kapitlet inneholder også oppgavens hovedproblemstilling og de hovedspørsmål som er knyttet opp mot denne problemstilling, samt en beskrivelse av hvordan oppgaven er avgrenset.

2. Metoder

I dette kapitlet gjennomgås hvilke metoder som er valgt, med en vurdering av bakgrunn for valget

3. Bakgrunnsteori

I dette kapitlet gis et bilde av utviklingen av åpne skoler og ideene bak, både når det gjelder innhold og fysisk utforming. Beskrivelsen av skolens utvikling baseres på en litteraturstudie av relevant litteratur omkring temaet og suppleres med utdrag/sammendrag av artikler med innspill fra forskere, pedagoger og journalister fra en periode med en nokså intens og opphetet debatt omkring den norske skolen.

4. Oppbygging og gjennomføring av undersøkelsen

Dette kapitlet redegjør for hvordan undersøkelsen ble oppbygd og gjennomført for å kunne kartlegge brukertilfredsheten ved de utvalgte skolene. Her framkommer det hvordan valg av enheter, variable og verdier er foretatt, og en begrunnelse for de valg som er gjort i undersøkelsen. Det redegjøres for oppbygging og utarbeidelse av spørreskjema med begrunnelse for de valg som er gjort. Kapitlet inneholder også en presentasjon av hver av skolene som deltar i undersøkelsen. Her vil det fremkomme informasjon om bygget med ulike løsninger og arealdisponeringer

5. Resultater og funn

I dette kapitlet presenteres resultater og funn fra spørreundersøkelser og intervjuer. Resultatene presenteres i tabeller og matriser, hvor det er mulig å presentere sammenligninger og analyser på en oversiktlig måte.

6. Hva har vi lært – drøfting av funn

I dette kapitlet drøfter jeg hovedtemaene i spørreundersøkelsen, i forhold til det som er fremkommet i min gjennomgang av bakgrunnsteori og resultater fra tidligere undersøkelser, og de resultater og funn jeg har gjort i min egen undersøkelse.

7. Konklusjon

Dette kapitlet inneholder en kortfattet konklusjon på i forhold til hovedproblemstilling og de hovedspørsmål som er besvart i oppgaven. Kapitlet inneholder også en egen betraktning om ”Veien videre”.

2 METODER

2.1 Metodetilnærmingen

I dette kapitlet redegjør jeg for hvordan jeg har gått frem for å besvare hovedproblemstillingen i oppgaven og de spørsmål jeg har knyttet opp mot den. For å gjennomføre en undersøkelse eller et forskningsprosjekt, må vi benytte en eller annen form for metode. Metoder dreier seg om hvordan vi innhenter, organiserer og tolker informasjon (Larsen 2007) Jeg vil her prøve å forklare hvordan jeg har tenkt i forhold til valg av metoder, og bakgrunnen for de valg jeg har gjort.

I utgangspunktet ville mine muligheter for å besvare hovedspørsmålene jeg har stilt i oppgaven, hvor svarene skulle ha størst mulig generell gyldighet, være økende med økende mengde av innsamlet datagrunnlag. Jeg innså tidlig i arbeidet med masteroppgaven at det ikke ville la seg gjøre å samle datagrunnlag fra et tilstrekkelig antall skoler slik at resultatet av min undersøkelse skulle kunne brukes til å vurdere problemstillingen på generell basis. Dette ville medføre en arbeidsmengde som ikke lot seg gjennomføre med den tid og de ressurser jeg hadde til rådighet for utførelsen av min masteroppgave. Det var allikevel et mål at det datagrunnlag som ble innsamlet skulle være tilstrekkelig til å kunne gi en god beskrivelse av brukertilfredsheten hos brukerne i noen av landets åpne skoler, og at de svar og konklusjoner jeg har klart å trekke ut av datagrunnlaget, skal gi grunnlag for økt kunnskap og forståelse rundt hovedproblemstillingen i oppgaven. Jeg valgte derfor å samle inn data med ulike metoder. Det viktigste datagrunnlag ble innsamlet ved gjennomføring av en spørreundersøkelse i noen utvalgte skoler med noe geografisk spredning. Jeg besluttet tidlig å forsøke å samle inn data fra et begrenset og håndterlig antall skoler, hvor den geografiske spredningen var noenlunde balansert. Dessverre skulle det vise seg at interessen for å delta i undersøkelsen var svært liten, og jeg kunne derfor ikke velge fritt, men måtte ta til takke med de få skolene som sa seg interessert. For å supplere med data valgte jeg også å gjennomføre et intervju med rektor for hver av skolene, hvor rektor fikk mulighet til å meddele sine erfaringer og synspunkter i forhold til problemstillingen i oppgaven. Jeg fant det også interessant å finne ut om det kunne være ulike oppfatninger for skoleledelse og lærere og elever når det gjelder erfaringene med åpne løsninger i skolen.

I og med at tema omkring åpne løsninger i skolen har vært hyppig diskutert i den senere tid, finnes det en hel del artikler og innlegg i aviser og på nett, hvor forskere, journalister og lærere har gitt uttrykk for sine synspunkter og erfaringer omkring temaet. Jeg fant ut at en presentasjon av dette materiellet ville være relevant for oppgaven, og vil kunne gi leseren et innblikk i hva som har vært tema i mediedebatten den siste tiden, uten at dette brukes som vitenskapelig grunnlag for oppgaven.

Jeg vurderte også muligheten for å gjennomføre et "case- studie" i forhold til en enkelt skole, hvor man eksempelvis går svært grundig til verks gjennom intervjuer, dokumentstudier. I og med at det praktiseres mange ulike organisasjonsmodeller i norsk skole, på tross av at vi har en såkalt "enhetskole", så vil et case studie i forhold til den valgte problemstillingen være mest interessant for skolen selv og trenger ikke være representativ for andre skoler. Til det er det for mange variabler som spiller inn, hvor hver enkelt skole representerer noe unikt i forhold til andre skoler. Jeg valgte derfor å se bort fra denne muligheten.

2.2 Kvalitativ eller kvantitativ

Problemstillingen legger føringer på hvilke metoder vi velger. I kvantitative undersøkelser er det vanlig å bruke klart formulerte og avgrensede problemstillinger, mens kvalitative undersøkelser har ofte problemstillinger som er løsere formulert (Larsen 2007)

Min problemstilling har ikke en veldig klar avgrensing, og kan være utgangspunkt både for en kvantitativ og en kvalitativ undersøkelse. Den kan åpne for en bred tilnærming, men som jeg tidligere har vist, valgte jeg å avgrense den til fire konkrete forhold som skulle belyses nærmere.

For å gjøre et riktig valg vurderte jeg følgende faktorer:

- Skal resultatet av undersøkelsen være representativt, og kan generalisere.
- Skal resultatet fra undersøkelsen representere en helhetsforståelse av problemstillingen, med overførbarhet
- Ressurstilgang og praktisk gjennomføring
- Fordeler og ulemper med begge metodetilnærmingene

Som nevnt tidligere ville det kreve datagrunnlag fra forholdsvis mange skoler dersom målet for undersøkelsen var å trekke konklusjoner som har generell gyldighet. Dette så jeg bort fra, og har hatt som mål at undersøkelsen skulle representere en helhetsforståelse med grad av overførbarhet, hvor det er sannsynlig at funnene i undersøkelsen også kan ha en bredere gyldighet.

Når det gjelder ressurstilgang, så har tidsfaktoren vært den største begrensningen for gjennomføringen av oppgaven. Ressurstilgangen i form av arbeidstid og personalressurser utover min egen, har vært svært begrenset, og jeg har utført de aller fleste oppgaver på egen hånd. Dette har gjort at jeg hele tiden har måtte planlegge aktiviteten i forhold til begrensede tidsressurser, både i forhold til omfanget av undersøkelsene og muligheten for den praktiske gjennomføringen.

Kvantitative metoder baserer seg ofte på spørreundersøkelser, mens kvalitative metoder baserer seg ofte på intervjuer. Begge metodene vil i denne undersøkelsen ha vært mulig, både hver for seg og i en kombinasjon av begge.

For å kartlegge brukertilfredsheten i skoler var jeg avhengig av å spørre brukerne direkte, enten gjennom spørreundersøkelser eller gjennom samtaler/intervjuer. Oppgaven var å kartlegge brukernes meninger og i noen grad holdninger i ulike spørsmål knyttet opp i mot problemstillingen. Skolene jeg valgte ut hadde mange brukere. Den største skolen hadde opp mot 550 brukere i målgruppen for undersøkelsen, mens den minste hadde rundt 120. Dette tilsier at man er avhengig av å spørre mange for å kunne tolke og trekke slutninger ut av det datagrunnlag som skal samles inn.

Jeg bestemte meg relativt tidlig i prosessen for å gjennomføre spørreundersøkelser, noe jeg anså som den beste metoden for denne oppgaven. Rent praktisk var dette også en fordel. Dette kunne organiseres og utføres fra egen arbeidsplass og medførte lite reisevirksomhet. Ved bruk av nettbaserte spørreundersøkelser var det mulig for meg å organisere og følge opp undersøkelsen via min hjemme PC.

Intervjuer med flere avbrukerne for hver skole, enkeltvis eller i grupper, ville også kunne gitt meg mye av det datagrunnlag jeg var ute etter. Det vil også gitt meg muligheten til å ”komme under huden ” på brukerne, dersom det hadde blitt organisert i uformelle former. Jeg valgte allikevel å se bort fra denne metoden som hovedkilde for datainnsamling, først og fremst av praktiske årsaker. Gjennomføring av intervjuer ville blitt svært arbeidskrevende med mye reising, og måtte ha blitt gjennomført med betydelig færre respondenter enn ved bruk av spørreskjema. Jeg valgte derfor å se bort fra intervjuer, med et unntak. For å supplere min undersøkelse valgte jeg å gjøre et intervju med rektor for hver av skolene som er med i undersøkelsen. Rektorene er de som oftest står fram og fronter skolen, og man har ingen garanti for at rektors situasjonsbeskrivelse speiler de øvrige brukerne av skolen. Målet med dette var derfor også å kartlegge eventuelle motsetningsforhold mellom ledelse, lærere og elever når det gjaldt spørsmålet om brukertilfredshet ved skolen.

2.3 Fordeler og ulemper ved de to hovedtilnærmingene

Fordeler ved kvantitativ metode

Generelt er det en fordel at gjennom valg av kvantitativ metode kan informasjonsmengden reduseres til akkurat det man er interessert i. Utarbeidelse av spørreskjema kan gjøres på forhånd, og man kan avgrense svarene ved å bruke spørreskjema med ferdigformulerte svar. Jeg valgte i min undersøkelse å bruke spørreskjema med ferdigformulerte svar for å gjøre det enklere for respondentene å utføre besvarelsen. Derfor valgte jeg å invitere et en stor gruppe av brukerne til å delta i undersøkelsen. Alle lærerne på de skolene som deltok i undersøkelsen ble invitert til å delta. Spørreskjema kan besvares anonymt, noe som er en fordel, og vil muligens gjøre det lettere for respondenten å gi ærlige svar.

Mulighetene for effektiv databehandling med dataverktøy som er skreddersydd for slike undersøkelser er også en stor fordel ved valg av kvantitativ metode. Man kan på en enkel måte få fram statistiske analyser med oversiktlige og forklarende tabeller og figurer. Dette forenkler arbeidet med å analysere de innsamlede data.

Ulemper med kvantitativ metode

Ulempene ved dette valget er at informasjonsgrunnlaget kan bli litt tynt, og at muligheten for å utdype svar ikke er god nok. Det kan altså være vanskelig å sikre god validitet gjennom slike undersøkelser. Utfordringen vil derfor være å utarbeide gode og relevante spørsmål. Jeg har derfor valgt å utarbeide forholdsvis mange spørsmål i spørreskjema, for å prøve å fange opp et bredest mulig grunnlag i forhold til problemstillingen i undersøkelsen. Noen av spørsmålene var noe utenfor hovedtema, hvor jeg foretok en utvelgelse av urelevant spørsmål under behandlingen av innkomne svar. Ved å stille for mange spørsmål kan det være en viss fare for at respondentene blir mer unøyaktige i besvarelsen og dermed gir et feil bilde. Spørreundersøkelser med mange respondenter og store datamengder kan generelt gi grunnlag for unøyaktighet

Fordeler ved kvalitativ metode

I kvalitative undersøkelser møter vi informantene ansikt til ansikt. Datagrunnlaget som fremskaffes ved dybdeintervjuer, vil gi mulighet for mer helhetsforståelse enn ved bruk av

spørreskjemaer. Det er muligheter for å stille oppfølgings spørsmål underveis hvor man kan få mer utfyllende og utdypende svar. Det kan ryddes opp i misforståelser underveis og man kan gå dypere inn i temaet. Det er også mindre bortfall i intervjuer enn ved utfylling av spørreskjema. Flere vil la være å fylle ut et spørreskjema enn å møte opp i et intervju.

Ulemper ved kvalitativ metode

Det kan være flere faktorer ved kvalitative undersøkelser som kan sies å være en ulempe. Det er vanskelig å generalisere ved slike undersøkelser, og det kan være vanskeligere og mer tidkrevende å behandle dataene i ettertid enn om man skal behandle spørreskjema som har ferdig avkryssede svarkategorier. Datagrunnlaget må forenkles og klassifiseres, og dette kan være et omfattende arbeid.

I intervjuer kan det også være et problem at informanten ikke alltid snakker sant. Han kan påvirkes av intervjueren og kanskje føle et visst press for hvordan han tror intervjueren vil at han skal svare. Det kan være flere grunner til at man ikke svarer alltid det man egentlig mener, men uansett grunn er dette uheldig for undersøkelsen og gjør datagrunnlaget ganske verdiløst.

2.4 Spørreundersøkelsen

Utarbeidelse av spørreundersøkelsen er basert på det teoretiske grunnlaget for oppgaven, råd fra skolene i egen kommune og egne erfaringer som jeg har tilegnet meg gjennom skolebesøk. Jeg har valgt å bruke en metode hvor spørreskjema inneholder påstander som den enkelte deltaker/respondent skal ta stilling til ved avkryssing, hvor respondenten ikke skal formulere svar på fritt grunnlag. Dette er en modell som er mye brukt, hvor utfordringen ligger i å formulere gode spørsmål/påstander som gir svar på de spørsmål du søker, uten at det er behov for supplerende opplysninger. Det er fire hovedgrunner til at jeg valgte denne metoden:

- Enklere å fylle ut og jeg forutsetter da større svarprosent
- Bedre tilpasset de yngre elever
- Mindre ressurskrevende
- Mer systematisk og effektiv databehandling

Spørreundersøkelsen ble utført ved hjelp av dataverktøyet Quest Back som er et nettbasert system, som jeg via min arbeidsgiver har tilgang til. Besvarelser ble gjennomført både direkte på nett og på papirutgaver for de skoler som ikke klarte å organisere dette via nett.

2.5 Intervjuene

Intervjuene i denne undersøkelsen er kun gjort med de utvalgte skolenes rektorer. Intervjuene ble lagt opp etter en ustrukturert metode. Utgangspunktet for gjennomføring av intervjuene var en intervjuguide som inneholdt stikkord og spørsmål som skulle være veiledning under intervjuet. Hensikten var å la rektor få frie tøyler til å formidle sitt syn og sine erfaringer i forhold til problemstillingene i oppgaven.

3 BAKGRUNNSTEORI

I dette kapitlet vil jeg forsøke å gi et bilde av utviklingen av åpne skoler og ideene bak, både når det gjelder innhold og fysiske utforming. Hvorfor har utviklingen tatt den vei den har tatt, og hvordan har dette forankret seg i den norske skolen. Jeg vil prøve å forklare noe av denne utviklingen gjennom andre lands utvikling og erfaringer, og hvordan nye skolereformer og lovendringer og nye trender når det gjelder pedagogisk tenkning også har endret synet på hvordan et skolebygg skal utformes også i Norge.

Beskrivelsen av skolens utvikling baseres på en litteraturstudie av relevant litteratur om temaet, samt en presentasjon av artikler fra media med innspill fra forskere, pedagoger og journalister fra en periode med en nokså intens og opphetet debatt omkring den norske skolen. I og med at utviklingen også har mange kritikere og motstandere, vil jeg også prøve å beskrive status for skoler med åpne løsninger ut fra tilgjengelig forskning og det som er framkommet i den offentlige debatt.

3.1 Relevant litteratur og forskning

For å skaffe meg en viss oversikt over relevant litteratur og forskning har jeg tatt utgangspunkt i 2 rapporter av forholdsvis ny dato, som omhandler noe av den tematikk og de problemstillinger som jeg behandler i denne masteroppgaven.

SINTEF Teknologi og samfunn v/Karen Buvik (2005) har på oppdrag fra Direktoratet for utdanning utarbeidet en rapport, ”Sammenhenger mellom skolens innhold og fysiske utforming”. Rapporten inneholder en påbegynt samling av informasjon og litteratur som behandler sammenhengen mellom pedagogikk og arkitektur. Rapporten inneholder også et sammendrag av enkelte bøker og temahefter. Rapporten har vært et viktig bidrag for å skaffe en oversikt over bøker, temahefter og informasjon som ligger tilgjengelig på nettet.

Den andre rapporten er ”Kunnskapstaus om skolebygg” utarbeidet av Østlandsforskning og utgitt i mars 2008. Rapporten som er utarbeidet på oppdrag fra Utdanningsdirektoratet, har til hensikt å gjengi deler av nasjonal og internasjonal forskning som omhandler sammenhenger mellom det fysiske miljøet og elevers læringsutbytte. Selv om rapporten har til hensikt å fokusere på læring, så inneholder den mye relevant informasjon og henvisninger til litteratur og artikler som er viktig i forhold til problemstilling i denne oppgaven. Østlandsforskning har i denne rapporten valgt å følge en bred forståelse av begrepet læringsutbytte, hvor undersøkelsen omhandler hvordan skolebygg innvirker både på elevenes trivsel, selvoppfatning, motivasjon og faglige prestasjoner.

Det store offentlige engasjementet i forbindelse med Norges dårlige resultater i PISA undersøkelsen og koblingen mot skolebyggenes utforming, er sannsynligvis en medvirkende årsak til at rapporten ble bestilt utført.

Rapporten inneholder en gjennomgang av gjennomførte studier med en oppsummering av sentrale resultater, samt en gjennomgang av pågående og planlagte studier. Østlandsforskning konkluderer med at det ikke finnes nok forskning omkring skolebyggs følger for læring til å kunne si at den ene modellen er bedre enn den andre. Det er andre faktorer ved læringsmiljøet som er viktigere. Det legges spesielt vekt på lærerne og

foreldrene rolle i dette. Det viser seg at dersom en valgt organisering skal fungere i forhold til intensjoner og mål, må alle spille på lag. Skolen er en ”dugnad” mellom foreldre, elever og lærere. De fysiske rammene kan virke både hemmende og stimulerende på læringsmiljøet. Skolens pedagogiske visjoner må være i overensstemmelse med de fysiske rammer dersom de skal virke stimulerende på læringsmiljøet.

3.2 Lovendringer og nye reformer i de siste 10 år

Økende velstand og mer krav til utdanning har gjort at skolepolitikken har engasjert mange, og skolepolitikk har derfor de siste 10 – 20 år ble et mer og mer aktuelt tema. Utvikling av en skolestruktur som fungerer for de store massene har fått høy prioritet hos våre myndigheter. Dette har ført til mange lovendringer og reformer som har til hensikt å gjøre skolen mer tilpasset og tilrettelagt for alle grupper i samfunnet. Noen har ment at endringene har vært for mange og for hyppige, og man har ikke rukkit å forankre en endring før den neste ble innført.

Reform 97 er en skolereform hvor det ble innført nytt læreplanverk for opplæringen i en utvidet 10-årig grunnskole. I det nye læreplanverket innføres vesentlige endringer i forhold til tidligere. Opplæringen skulle ha et stort innslag av praktisk arbeid, hvor store deler av opplæringen organiseres i tema med innslag fra flere fag. Temaorganisering og prosjektarbeid skulle binde fagene sammen. Opplæringen skulle bidra til å utvikle sosiale ferdigheter og relasjoner blant annet ved at elevene utfører oppgaver sammen - også på tvers av klasser og klassetrinn. Opplæringen spesielt på småskoletrinnet krever at skoledagen organiseres på en friere og mindre bundet måte enn tidligere.

I reformen blir det for første gang i norsk utdanningshistorie bestemt hvilket mengdemessig omfang tema- og prosjektarbeidet skal ha på de ulike trinnene. Med prosjekt menes en arbeidsoppgave som er tidsbestemt der en definerer oppgaven og gjennomfører et målrettet arbeid fra ide til ferdig produkt. Prosjekter er gjerne flerfaglige. Det blir lagt vekt på at erfaringer, opplevelser og kunnskap blir presentert for andre (Buvik 1999).

Innføring av Reform 97 satte fart i skoleutbyggingen, hvor det nye læreplanverket la føringer for valg av mer åpne og fleksible arealløsninger i de nye skolene.

I august 2003 ble lov om klassesdelingstall opphevet. Denne loven sa at alle elever hadde rett til å tilhøre en klasse, og hvor det var satt eksakte maksimaltall for antall elever i hver klasse. Den gamle loven ble erstattet av en ny som sier at elever kan deles opp i grupper etter behov, hvor gruppene ikke må være større enn det som er pedagogisk og trygghetsmessig forsvarlig. Klassestyrer er ofte erstattet med en kontaktlærer, som har ansvaret for å følge opp den enkelte elev praktisk, administrativt og sosialpedagogisk, og som også skal være kontaktleddet mot forelder/foresatte. Innføring av denne loven gir skoler med åpne løsninger (baseskolen) enda større legitimitet, og mange skoler velger å kutte ut klassebegrepet. Hvert klassetrinn har tilholdssted i hver sin base, hvor grupper kan deles opp etter behov, og hvor det er tilrettelagt for ulike gruppestørrelser.

Kunnskapsløftet ble vedtatt innført i 2006 og skulle være trådt i kraft i grunnskoler i løpet av 2007 og i videregående opplæring i løpet av 2009. Kunnskapsløftet er en reform i grunnskole og videregående opplæring som innebærer endringer i skolens innhold, struktur og organisering. Kunnskapsløftet legger opp til varierte arbeidsformer i læringsarbeidet.

Tilpasset opplæring innen fellesskapet er et grunnleggende element og tilsier variasjon i bruk av lærestoff, arbeidsmåter og læremidler, og variasjon i organisering og intensitet i opplæringen. Elevene har ulike utgangspunkt, bruker ulike læringsstrategier og har ulike progresjon i forhold til kompetansemålene. Dette igjen utløser behov for fleksible løsninger hvor gruppestørrelsene kan variere.

Mange har slitt med å oppfylle de krav som ligger i nye lovendringer og reformer, fordi de fleste skolene i landet er bygd etter den tradisjonelle klasseromsmodellen. Denne modellen har vist seg lite tilpasset til de nye reformene i den norske skolen. De som ennå ikke har bygd ny skole eller har bygget om sin gamle skole, sliter med oppnå sine mål, og mange kommuner har derfor planer om ombygging og nybygging av skoler.

3.3 Føringer og veiledning

Den økende fokuseringen omkring organisering og utvikling av utdanningssystemet har også satt fart i forskningen omkring temaet. Skolebyggene er en del av dette, og i kjølvannet av skolereformer har det også vært nødvendig å øke kunnskapen omkring skolebyggenes betydning for å skape et godt skole- og utdanningssystem.

Skolemiljø - fire fortellinger (Cold 2002), er ment som et bidrag til nytenkning og til god utforming av skoleanlegg. Boken kom ut i 2002, og er et resultat av gjennomføringen av "Programmet skole og omgivelser". Norsk Form har i samarbeid med Kommunenes sentralforbund etablert 2 nettverk for utvikling av morgendagens skole. Et av målene er å se sammenhengen mellom vedtatte pedagogiske mål og utforming av skoleanlegg.

Både grunnskolen og de videregående skoler står i dag ovenfor store forbedrings- og utbyggingsoppgaver som skal løses slik at vi skaper en fremtidsrettet skole. Vi vet at det er sammenheng mellom utforming av det fysiske miljø, trivsel og læring, og at vi formes av våre omgivelser. Cold har tidligere publisert "Et godt skolemiljø"(1980) som skulle være en veileder for planlegging og bruk av videregående skoler. Denne boken baserer seg på undersøkelser fra 11 videregående skoler, hvor det ble foretatt arealanalyser, brukervurderinger og brukerønsker sett i lys av ny lov om videregående opplæring fra 1976. Den nye loven var retten til videregående opplæring og en samlokalisering av allmennfaglig og yrkesfaglig studieretning.

Det ble den gang utformet en rekke krav til skoleanlegg for at det skulle oppnås et bedre skolemiljø. Kravene er på mange måter like aktuelle i dag. Det handlet om å utforme skoleanleggene slik at:

- De ga muligheter for kontakt og samvær mellom menneskene
- Elever og lærere fikk større medinnflytelse og medansvar
- Målet med opplæringen var styrende
- De var tilpasningsdyktig på kort og lang sikt

Kravet til sosiale møtesteder hadde sin rot i den betydning disse har for å oppnå sosial kontakt på tvers av studieretninger, roller og alder og det å skape en atmosfære av samhørighet og identitet inne et skoleanlegg. Slike møtesteder var mangelvare på den tids skoleanlegg

Krav om medinnflytelse og medansvar baserte seg på den tids monotone og kjedelige skoleanlegg, hvor lite hadde skjedd med utformingen av skolene. Forsøksgymnasene viste at det fantes andre måter å organisere skolens rom på, hvor medansvar og medbestemmelse hadde skapt andre og mer motiverende arenaer og jobbe i.

Krav om at målet med opplæringen skal være styrende for utforming av arealene hadde utgangspunkt i kritikk om manglende kritisk tenkning omkring de tradisjonelle løsningene i forhold til nye mål i den videregående opplæringen.

Kravene til tilpasningsdyktighet var en erkjennelse om at uansett hvor godt skolebygget var tilpasset dagens behov, vil det over tid oppstå behov for endringer.

Birgit Cold har gjennom fire ulike fortellinger prøvd å omformulere disse kravene slik at de kan bidra som inspirasjon til utforming av nye skoleanlegg. Fortellingen er illustrert med metaforer og assosiasjoner til ulike bebyggelsesformer.

Utgangspunktet for planlegging av skoleanlegg er at partene forholder seg til intensjonene i skolens pedagogiske, sosiale og kulturelle plattform. I boken har 2 rektorer oppsummert sine erfaringer mål og ønsker for utviklingen av en slik plattform.

De fire hovedkrav er definert på følgende måte:

1. Skoleanlegget skal ha en estetisk kvalitet som inspirerer stimulerer og kultiverer
2. Skoleanlegget skal ha sosiale møtesteder for alle brukergrupper ute og inne
3. Skoleanlegget skal ha en åpenhet som oppleves motiverende for tanker og handlinger
4. Skoleanlegget skal være tilpasningsdyktig for ulike skiftende arbeidsformer, aktiviteter, deltakerantall og brukergrupper

Heftet, ”Skoleanlegg, veivalg ved utforming av grunnskoler” (Buvik 1999) er utarbeidet i samarbeid med SINTEF og Kirke- og undervisningsdepartementet og er en tematisk gjennomgang av ulike valg en står overfor når skole skal prosjekteres. Heftet skal bidra til diskusjoner om skoleanleggenes utforming og gir mange eksempler på ulike modeller og eksempler på skoleanlegg som er bygd.

Heftet tar utgangspunkt i Reform 97 som legger vekt på variasjon i arbeidsformer. Det legges vekt på møteplasser og synlighet, og viser ulike eksempler på hvordan man løse de forskjellige behov slik at man har muligheter til både gruppe/prosjektarbeid, individuelt arbeid og teoretisk informasjon i større grupper/klasser. Her viser eksempler på:

- Soneinndeling av innendørsarealer
Private arealer og fellesarealer
- Trafikkarealer og oppholdsarealer
- Pausearealer
- Lærernes kontorarbeidsplasser
Kontorlandskap/Teamkontorer
- Hjemmebaser
Klasserom/alternative løsninger
Tradisjonelle klasserom
Flerfunksjonelle klasserom

Storklasserom
Fleksibelt areal/landskap
Landskap og ”miniauditorier”
Elev-”kontorer”

Dette er hovedelementer som det må tas stilling til i planleggingen av nye skoler. Ulike behov og ulike syn på hvordan undervisningen skal organiseres gjør at løsningene kan bli noe forskjellig, og graden av åpenhet varierer. Dette vil bli drøftet senere i oppgaven

På tross av ulike syn innenfor skolemiljøet, er det sannsynligvis bred enighet i forskermiljøet om at løsningene som var vanlige i den tradisjonelle klasseromsskolen, må vike for mer åpenhet, muligheter for fleksibel bruk av areal og mer vektlegging på fysisk utforming og estetikk. I tillegg til at de nye skolene er mer tilpasset de nye skolereformene, viser forskningen at luftige og åpne løsninger, bidrar til trivsel og kan også være med å inspirere elevene til mer læring og kreativitet.

3.4 Skoler med åpne løsninger

3.4.1 Historiske tilbakeblikk

Robert Horowitz (1978) beskriver ideene omkring åpne skoler i sin sammenstilling av studier, *Psychological effects of the "Open Classroom"*, fra England og USA gjort på 60- og 70 tallet omkring ulike tema og problemstillinger knyttet til den nye undervisningsformen. I rapporten blir dette omtalt som "open education" eller "open classroom". Begrepet "åpne klasserom" defineres ikke nødvendigvis kun i forhold til utforming av undervisnings arealet, men også i stor grad til undervisningsmetoden, som ikke har den stramme form som tradisjonell klasseromsundervisning. Her dreier det seg om åpenhet og fleksibilitet i måten kunnskap blir formidlet. Det fokuseres mer på elevens kreative evne til å utforske og tilegne seg kunnskap i motsetning til den tradisjonelle formen som vektlegger lærerens formidling. Denne typen undervisning gir rom for mer åpne arealløsninger hvor det kan foregå ulik aktivitet med ulike grupper innenfor samme område. Det finnes ingen fasit for hvordan skoler skal utformes for å drive "open education", og de mange studiene som er drøftet i denne rapporten, har løst arealutformingen på mange ulike måter.

Horowitz beskriver det "åpne klasserom" som svært forskjellig fra den tradisjonelle oppfatningen av klasseromsundervisning. Det åpne klasserom er en rekke arbeidsstasjoner med bord og benker plassert omkring sammen med en mengde utstyr og materiell for undervisningsformål. I området kan det skje ulike aktiviteter, hvor elevenes arbeider er utstilt på ulike steder i rommet. Barna har anledning til å bevege seg fritt, arbeide uavhengig i store eller små grupper ut fra egne interesser og individuelle behov. Lærerens rolle er mer som en veileder, hvor eleven må ta initiativ og vise mer ansvar for egen læring.

Det har siden tidlig på syttitallet vært bygd skoler i Norge med åpne arealløsninger. Inspirasjonen ble i første rekke hentet fra USA og England hvor det har eksistert åpne skoler siden første halvdel av forrige århundre. På slutten av syttitallet hadde 10 % av alle Primary schools i England og Wales åpne løsninger (Bennet, Andreae, Hegarty, Wade 1980). De åpne skolene hadde vist seg å være mindre arealkrevende enn de tradisjonelle skolene, noe som også ble en av drivkreftene for satsingen på de nye skolebyggene. Å redusere arealbruken i de engelske skolene ble sett på som viktig i en tid der mange skoler var store og

monumentale, og var kostbare å bygge og dyr i drift. Men dette var selvfølgelig ikke eneste grunnen til at de ble bygget. I flere offentlige rapporter (Hadow Report on primary and nursery and infant schools 1931, 1933, Ministry of Education: Handbook on primary education 1959, Plowden Report of 1967) fremmes de nye ideene om større fleksibilitet i undervisningsorganiseringen som fremtidsrettet og positiv for utviklingen av det engelske skolesystemet, og gjorde at de åpne skolene vant fram.

De første Norske åpne skoler hadde svært åpne løsninger, hvor mye av aktiviteten i skolen skulle foregå i samme rom. Disse skolene var nok basert på ideene slik Horowitz beskriver dem, men det skulle vise seg at teori og praksis ikke ble like enkelt og forene for alle som hadde satset på denne typen skoler. En del av disse skolene er senere ombygd til skoler hvor arealløsningene ble mer lukket. Det ble derfor ingen overdreven interesse for den nye modellen, og interessen for å bygge skoler med åpne løsninger stagnerte utover 70- og 80 tallet. At flere av de åpne landskapskolene er blitt endret til klasseromsskoler, kan kanskje forklares med at den tradisjonelle klasseromsundervisningen ble overført direkte til de åpne arealene, som dermed viste seg uegnet. Lærerne hadde ikke fått den nødvendige utdanning/skolering og motivasjon for å utvikle en pedagogikk som var tilpasset de åpne skolene (Cold 2002).

Nye skolereformer på 90 tallet og i starten på dette århundret har igjen satt søkelyset mot de åpne skolene. Den gamle klasseromsmodellen passet dårlig i forhold til kravet om individuell og tilpasset undervisning. Denne gangen er det større nyanser i valget av de åpne løsninger, som nok delvis skyldtes de erfaringer som enkelte skoler gjorde fra 70-tallet, hvor overgangen fra klasserom til helt åpne løsninger ble vanskelig å takle.

I 1990 ble skolemodellen "Skola 2000" etablert av det svenske ekteparet Ingmar og Ingrid Mattsson. Skola 2000's ide var å bygge store baser og grupperom istedenfor klasserom, tilpasset en mer fleksibel undervisningsform. Grunnideene er de samme som for den tidligere satsingen på åpne skoler. Under skolesatsingen i Norge på slutten av 90-tallet, spesielt etter Reform 97 og Kunnskapsløftet er mange av de norske skolene bygd på ideene fra "Skola 2000".

3.4.2 Baseskolen

"Skola 2000"

I alle de skandinaviske land, med unntak av Finland er det bygd mange, såkalte baseskoler etter modell fra "Skola 2000". På "Skola 2000" sine nettsider (www.skola2000.se) kan man finne informasjon som beskriver skolenes organisatoriske ide på følgende måte:

"Skola 2000" organiseres i arbeidsenheter, hvor hver arbeidsenhet har 60-100 elever og 5-8 lærere. Klasser og klasserom erstattes av fleksible arbeidsgrupper og rom av varierende størrelse. Elever og lærere planlegger sin arbeidstid uke for uke. De oppgaver som skal utføres bestemmer gruppestørrelse og lengden på arbeidsøktene.

Figur 3: Forenklet framstilling av "Skole 2000" organisatoriske ide

Lærerne samarbeider på tvers av fagtilhørighet hvor de sammen med elevene planlegger arbeidet som skal foregå i arbeidsenheten. Dette skal medføre økt ansvar og større innflytelse for både lærere og elever. Den tradisjonelle undervisning erstattes delvis av lengre arbeidsøkter. Innholdet i undervisningen styrer timeplanen og ikke omvendt, slik det ofte gjøres i tradisjonell undervisning. Både lærere og elever har fulle arbeidsdager på skolene, og hoveddelen av alt skolearbeid foregår på skolen.

Arbetsenheten - slik den kan se ut

Figur 4: Framstilling av arbeidsenheten (basen) slik den kan organiseres

Skola 2000 innebærer:

- Små skoler i den store
- Arbeidsenheter i stedet for klasser
- Alle lærerne tilhører et arbeidsteam
- Arbeidsteamet har stort ansvar og stor innflytelse

Skola 2000's pedagogiske ideer bygger på de samme ideer som er beskrevet av Horowitz (1978) og slik det kommer fram i rapporten Open plan schools (Bennet, Andrea, Hegarty, Wade 1980).

Læringen skal være en aktiv og skapende prosess, der den som skal lære bygger opp og utvikler sin kunnskap i samspill med andre. Kunnskapsutvikling og sosial utvikling er begge en del av læringsprosessen. Elevene lærer både av de voksne og av hverandre.

Lærernes rolle som veileder er å muliggjøre elevens læring og gjennom samarbeid med andre, gi eleven et helhetssyn. Elevene har innflytelse over og ansvar for sin utdanning. I skola 2000 skal det legges stor vekt på refleksjon og pedagogisk tenkning.

Baseskolen i Norge

De fleste skoler i Norge har fremdeles tradisjonelle klasserom, som kan romme opptil 28 elever. Denne normen ble som tidligere nevnt, avviklet i 2003 (Klassedelingsloven). Skolene kan i dag selv bestemme hvor store elevgruppene skal være. Mange kommune har derfor valgt baseskoler der klasserom er erstattet med baserom, grupperom og auditorier (formidlingsrom), slik det beskrives i "Skola 2000". I mange av de nye skolene har de ikke delt elevene i klasser, men i basisgrupper på rundt 15 elever i hver gruppe. Basisgruppene slås sammen til større grupper, som kan undervises i større auditorier eller i store åpne landskap. Elevene deles opp i større og mindre grupper etter hvilken undervisning de skal ha.

Den norske baseskolen har fått sine egne tilpasninger, og er ikke helt like den modellen som er beskrevet i "Skola 2000". De norske skolene har ofte mindre landskapsbaser og legger mer vekt på variasjon av romstørrelser, men har beholdt ordet "base" (Jerkø 2008). Det er stor fokus på areal og kostnader når vi bygger skoler i Norge, og krav om at man ikke overskrider akseptable arealnormer er nok en vesentlig årsak til at landskapsbasene er mindre i Norske skoler. Selv om det er opp til den enkelte kommune/fylkeskommune hva som er akseptabelt, har fokusering på kostnader ført til at arealkravene er forholdsvis stramme.

Kjell Øvland fra Utdanningsetaten i Oslo kommune, sier at de har tatt lærdom fra Skola 2000, men satser ikke på en blåkopi av den svenske modellen. Egne erfaringer og kravene i Kunnskapsløftet er et langt viktigere grunnlag for utformingen av skoleanleggene. Ingemar Mattsson sier til Aftenposten at han synes det er beklagelig at basene i Norge er så trange at elevene må sitte så tett at de forstyrrer hverandre. (Aftenposten 29.01.09)

Baseskole betyr ikke nødvendigvis åpen skole eller landskap, selv om de fleste baseskolene selv betegner seg som åpne skoler med forholdsvis store åpne arbeidsrom i basene, som skal brukes fleksibelt. Det er ulik grad av åpenhet fra skole til skole, men de nye skolene har lagt vekt på mer åpenhet, ikke bare i basene, men for hele skolens areal. Det gjelder både i forhold til allrom/fellesareal for hele skolen og for lærernes arbeidsplasser, som kan være åpne kontorlandskap integrert i basearealene.

3.4.3 Fleksibilitet

Fleksibilitet er et nøkkelord i diskusjonen omkring utforming av skoleanlegg i Norge i dag. I Kunnskapsløftet snakkes det om fleksibel undervisningsorganisering, og at dette krever skoler med fleksible arealløsninger. En bygnings fleksibilitet handler om evnen en bygning har til å møte vekslende funksjonelle krav gjennom å forandre egenskaper, dvs. muligheten til å foreta bygningsmessige eller tekniske endringer i bygningen på en enkel måte. Mange forbinder dette med bygninger som lett kan forandres med skyvevegger, eller innredning som enkelt kan flyttes for å gjøre bygget/rommet funksjonelt for flere typer aktiviteter. Mange forbinder også fleksibilitet i denne sammenhengen med at bygget i utgangspunktet er tilpasset for ulike aktiviteter, og dermed gjør det tilpasset en undervisningsform som ikke har stramme rammer.

Sett i lys av de stadige endringene i samfunnets krav og behov, noe som i skolesammenheng har gitt seg utslag i hyppige reformer og forslag til endret praksis, så finner mange skoleeiere det trygt å velge skoleløsninger som uten for store investeringer kan tilpasses nye krav og behov. Denne utviklingen ser vi også i alle typer virksomheter, hvor endringstakten i samfunnet imøtekommes med fleksible løsninger.

3.4.4 Skolens innhold

Pauseareal/felles møtesteder

Mange ønsker at skolebygget skal fremstå som et åpent bygg som har en flerbruks funksjon, hvor aktiviteter kan foregå også utenfor skoletiden for lokalmiljø og befolkning for øvrig. Det legges derfor vekt på pausearealer og felles møtesteder som kan brukes til sosiale og kulturelle aktiviteter. Ofte er dette vanskelig å få til i og med at arealrammene er knappe. En del har løst dette ved å kombinere arealer for skoleaktivitet med arealer som kan benyttes til allmenntilgjenge formål.

Bildet viser fellesareal ved Kippermoen ungdomsskole. Basene som ligger i 2. etg., munner ut i et amfi mot fellesareal

Noen har valgt å kombinere et åpent og luftig vestibyleareal med eksempelvis kantine og heimkunnskap, musikkrom og bibliotek. Dette er også med på å skape sosiale møtesteder i skoletiden, og legge til rette for alderblanding. Her kan det forgå ulike aktiviteter for mange mennesker både i og utenfor skoletid. Ofte er disse møteplassene utformet slik at man må gå via dem for å komme videre til baser eller undervisningsrom. Dette gjør dem til naturlige treffpunkt i skolebygningen (Buvik 2000).

Lærernes kontorarbeidsplass

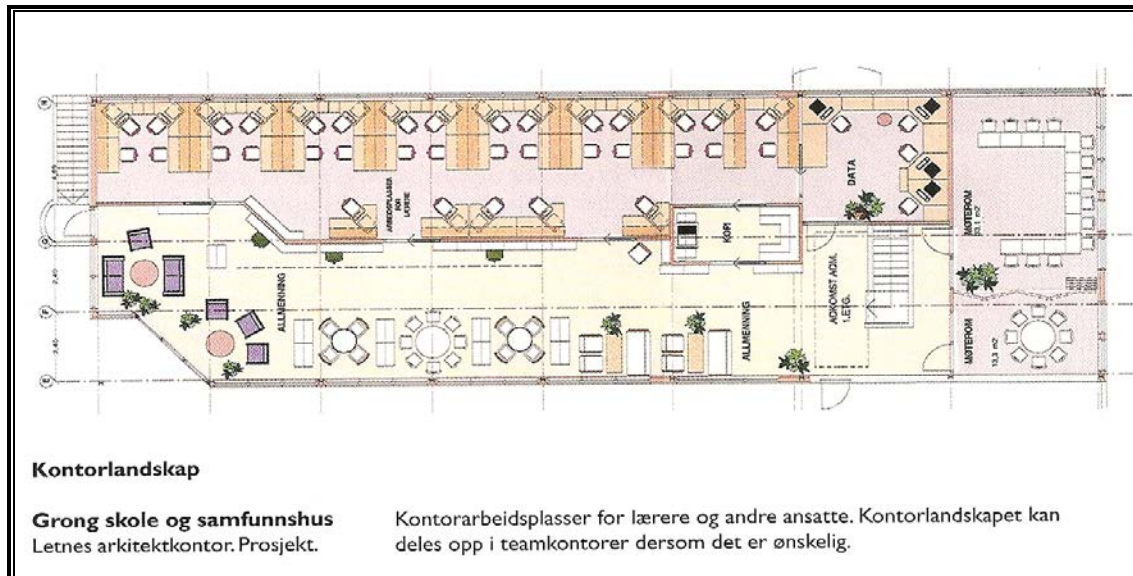
Endringene i skolestruktur og organisering har også ført til en endret arbeidssituasjon for lærerne. Tidligere jobbet lærerne individuelt, hvor planlegging og tilretteleggingsarbeid for det meste ble utført hjemme. Lærerne hadde ingen egen arbeidsplass på skolen foruten klasserommet. I dag jobbes det i større grad i team, noe som har ført til at lærerne trenger arbeidsrom på skolen, både for å jobbe individuelt og i team. Når en ny skole skal planlegges, er også utformingen av lærernes arbeidsplasser et tema som engasjerer.

Prinsippdiskusjonen om lærernes kontorarbeidsplasser handler som regel om følgende forhold:

- Lokalisering, i personalavdeling eller nær undervisningsarealer
- Kontorlandskap eller teamkontorer
- Størrelser på rom

Baseskolen i ”Skola 2000” baserer seg på en modell der lærernes arbeidsplass skal integreres i elevenes arealer for å skape mest mulig kontakt mellom lærer og elev. De norske skolene som har valgt denne modellen, har ofte teambaserte arbeidsplasser, som ofte er godt synlige bak glassvegger, eller er direkte integrert i elevenes baseareal. Noen har valgt å lokalisere arbeidsplassene i en personalavdeling i et åpent kontorlandskap. Enkeltkontorer regnes som svært lite aktuelt fordi de er plasskrevende og lite egnet til teamarbeid. Også når det gjelder utforming av lærernes kontorarbeidsplasser er arealrammene svært bestemmende for de løsninger som blir valgt. Det har nok vært mange diskusjoner rundt om i landet om hvor mye areal som skal stilles til rådighet for lærernes kontorarbeidsplasser, og det har for mange skoleeiere vært vanskelig å omstille seg fra et tidligere nullkrav til etablering av en tilrettelagt og hensiktsmessig arbeidsplass for hver enkelt lærer.

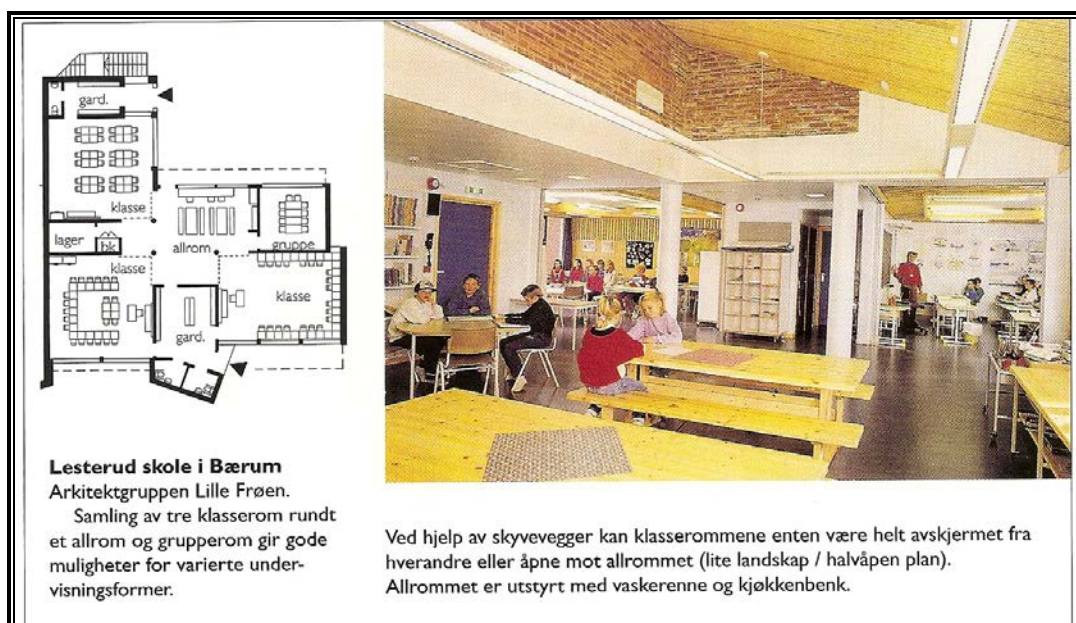

Eksempel på kontorlandskap for lærere ved Grong skole og samfunnshus (Fra Skoleanlegg, Buvik 2000)

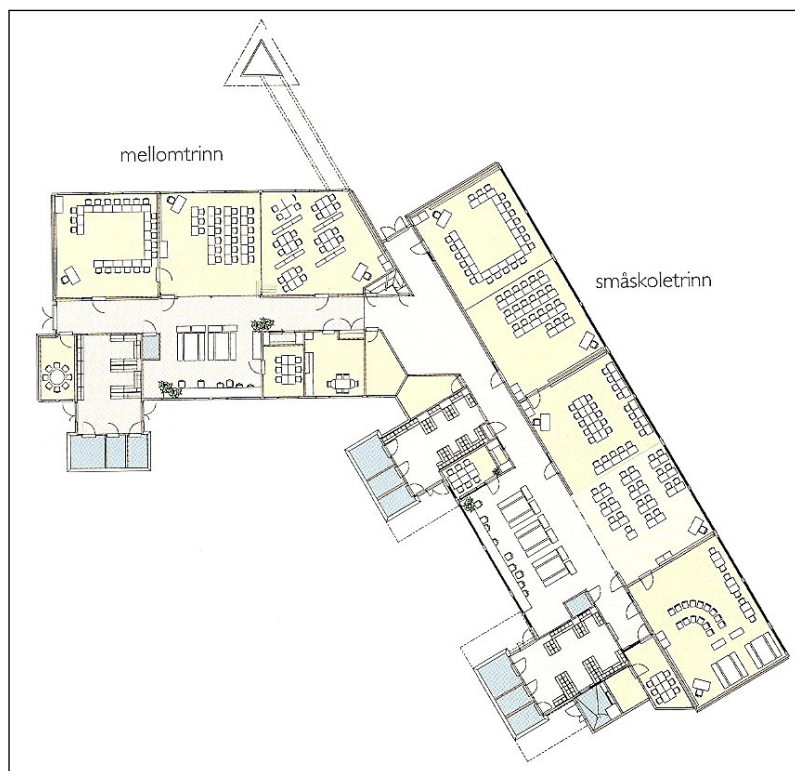
Hjemmebaser – Klasserom/alternative løsninger

De fleste som velger å bygge baseskoler velger ofte delvis åpne og delvis lukkede løsninger for hjemmebasene. Ofte er det en kombinasjon av mindre grupperom og større arbeidsrom, som har fleksible løsninger, hvor det kan være mulig å dele av og åpne areal etter behov. På tross av at lovbestemt klassesdeling opphørte i 2003, så har allikevel mange valgt å beholde klassesdelingen. Dette gjør at noen deler opp basearealet i områder for hver klasse, men har allrom og grupperom for felles bruk. Nedenfor viser et eksempel på en slik løsning, hentet fra Lesterud skole i Bærum.

Eksempel på elevbase fra Lesterud skole i Bærum (Fra Skoleanlegg, Buvik 2000)

Andre velger større arbeidsarealer i basene, hvor man på ulike måter kan møblere rommet for flerfunksjonell bruk. Rommet brukes til både individuelt arbeid, gruppearbeid, informasjon, diskusjon og lettere praktisk arbeid. Eksemplet nedenfor er hentet fra Grong skole. Her ser vi tegning av to baseområder, småskoletrinn og mellomtrinn. Arealet kan deles opp enten i konvensjonelle klasserom, storklasserom eller skolelandskap. Samlinger for større grupper kan arrangeres ved å åpne skyvevegger mellom klasseareal og fellesareal.

Eksempel fra Grong skole (Fra Skoleanlegg, Buvik 2000)

3.4.5 Vektlegging på trivsel og læringsmiljø

Arkitekt Herman Hertzberger sier i et intervju med Inge Mette Kirkeby (Skolen finder sted, Kirkeby 2006) at det viktigste når man bygger en skole, er at skolen blir en "miniatyrby" der barn kan lære å leve sammen. Det viktigste er at de lærer å omgås hverandre. Matematikk og språk kan de derimot lære alle steder. Slike uttalelser kan nok virke både kontroversielle og provoserende på mange, men mange arkitekter og skolebyggere har etter hvert forstått at det sosiale miljøet som skolebygget kan være med å skape, er av stor betydning for utviklingen av elevenes sosiale kompetanse og bidrar til et godt læringsmiljø. I tillegg til den faglige opplæringen som alltid har hatt stor fokus, så har fokus på trivsel og sosialt miljø fått større betydning for valg av løsninger når nye skoler skal planlegges.

Åpenhet og synlighet blir av mange elever oppfattet som positivt og bidrar til trivsel, viser undersøkelsene innen prosjektet "Skoleanlegget som lesebok" (Cold 2003), som er en studie av skolens estetiske utforming relatert til læringsmiljø og velvære. Her konkluderes det med at det er stor enighet blant skolens myndigheter, planleggere, arkitekter, ledere, foreldre og brukere at rommelighet, åpenhet, helhet, tilpasningsdyktighet og opplevelsesholdning er noen av de viktigste egenskaper for læringsmiljø og velvære. Elever oppfatter og vurderer

arkitektur, detaljer, lys, innredning omtrent på samme måte som voksne. Elever forbinder vennlige, lyse, åpne og varierte rom med å føle seg velkommen, med stolthet, arbeidslyst og sosialt samvær.

Birgit Cold skriver at skolene har et mangfold av teoretisk og praktisk arbeid, forberedelser og produksjon og sosialt liv som kan berike opplevelsen av å ferdes i skoleanlegget. De fleste aktivitetene blir ikke sjenert av at forbipasserende kan se hva det arbeides med. Åpenhet vil være motiverende for tanker og handlinger, gi innblikk i skolens hverdag og kunne gi opplevelsen av et større felleskap. (Skolemiljø, Cold 2002)

3.4.6 Evaluering

Evaluering i England og USA på 60- og 70-tallet

Byggingen av skoler med åpne løsninger begynte på 1950 tallet, og var delvis et resultat av fokuseringen på å få ned kostnader og arealnormer pr. elev. Det er imidlertid for enkelt å forklare den nye praksis ut fra disse momentene. Endringene av skolebygningen baserte seg først å fremst på endringene i metoder og pedagogisk tenkning om fleksibelt læringsmiljø og samarbeid.

Forskningen omkring erfaringene med åpne skoler som ble gjort på 60- og 70- tallet, gjengitt i bøkene "Psychological effects of open classroom" (Horowitz 1978) og "Open plan schools" (Neville, Andrea, Hegarty, Wade 1980) viser at mye av de funn som ble gjort den gang har sannsynligvis like stor gyldighet i dag. Både de positive og negative erfaringene ved denne skolemodellen som kom fram i undersøkelsene på den tiden, ser ut til å gå igjen hos oss 30 år senere.

Horowitz har studert de psykologiske effekter åpne skoler har på elevene i grunnskolen (primary school). Ved å sammenligne resultatet av opptil 58 ulike studier, i all hovedsak utført på 60- og 70- tallet, ville han forsøke å finne svar på hva som fungerte best av den nye moderne åpne undervisningsformen eller den mer tradisjonelle klasseromsundervisningen. Undersøkelsene ble gjort med henblikk på å måle forskjellen mellom de 2 skolemodellene i forhold til en rekke ulike egenskaper som faglige prestasjoner, holdninger til skolen, kreativitet, nysgjerrighet, samarbeid med flere.

Horowitz slår fast at det er svært vanskelig å trekke en absolutt konklusjon på hva som fungerer best av åpne skoler eller tradisjonelle klasseromskoler. Til det er resultatene altfor sprikende. Selv om de åpne skolene scorer best i de aller fleste av studiene, er det ingen markante forskjeller som gjør at man med sikkerhet kan slå fast at åpne skoler fungerer best. Horowitz mener at det må forskes mye mer på dette området dersom dette spørsmålet skal kunne besvares.

Det er allikevel interessant å sammenligne en del av de funn som ble gjort den gang, med de erfaringer man har gjort med åpne skoler i vår tid. Når det gjelder spørsmålet om sammenhengen mellom kunnskapsnivå og skolemodell, så konkluderer Horowitz med at hans undersøkelser ikke gir noe grunnlag for å favorisere åpne klasserom, men det er heller ingen grunn til å tro at åpne klasserom er til hinder for den faglige utviklingen.

Undersøkelsen viser at barn i åpne skoler trolig har mer positive holdninger til skolen enn barn i tradisjonell skole. Både tilhengere og motstandere har registrert at elever ser ut til å være mer fornøyd i åpne skoler enn i tradisjonelle skoler. Begge grupper har brukt dette til å understøtte sin holdning. Motstanderne mener at det ikke er skolens hovedoppgave å sørge for at barna har det morsomt, mens tilhengerne mener at en lykkelig oppvekst er det beste grunnlag for et godt liv.

Det er også interessant å merke seg at barn blir mer selvstendige og uavhengige i åpne skoler enn i tradisjonelle skoler. Alle 11 testene som er tatt med i Horowitz rapport har høyere score på dette området for åpne skoler. Også når det gjelder samarbeid er det noe høyere score for åpne skoler. Disse resultatene er til en viss grad med på å underbygge ideene bak de åpne skolene.

Boken "Open plan schools" (1980), som er en rapport basert på undersøkelser i perioden 1975 til 1978, fra skoler i England og Wales, hadde til hensikt å gi en status om hvordan skoler med åpne løsninger fungerte. Boken gir en beskrivelse av praksis, samt prøve å gi et bilde av hva som fungerte godt og hvilke problemer åpne skoler førte med seg. Hensikten var å identifisere problemområdene for å danne et grunnlag for nødvendige forbedringer. Rapporten er svært interessant i forhold til de undersøkelser jeg har foretatt, og berører flere tema som jeg har med i min spørreundersøkelse

Selv om konklusjonene i denne boken baserer seg på undersøkelser gjort i England på 70-tallet, ser det ut som de kan være like aktuell i Norge i dag. Den gang som da, var det stor uenighet om det var verdt å satse på åpne skoler, da de åpenbart ikke fungerte like bra hverken for elevene eller for lærerne som skulle undervise der. På den annen side var det mange som mente at den hadde store fortrinn framfor klasseromsskolen og at tenkingen bak modellene var bedre enn den tradisjonelle formen for undervisning.

Rapporten trekker konklusjoner på følgende områder:

1. Planprosessen

Det kan se ut som om kommunikasjonen mellom arkitekter/planleggere og brukerne var for dårlig. Lærerne klarte ikke alltid å utnytte de planløsningene som var valgt og hadde også til dels problemer med å skjønne tankegangen bak de valgte løsninger. Det var også store forskjeller mellom ulike løsninger fra skole til skole, istedenfor at man kopierte de skolene som fungerte best.

2. Undervisningsorganiseringen

Rapporten slår fast at det er en feilaktig antakelse å tro at åpne skoler også betyr at organiseringen av undervisningen foregår etter et bestemt mønster. Åpne arealløsninger gir ingen garanti for at undervisningen blir åpen og uformell. Forfatterne av boken mener dette ofte har vært utgangspunktet for tidligere forskning, men studier viser at dette er en illusjon. Undervisningsorganiseringen er tvert imot like mye preget av det system og den organisering som eksisterer i den tradisjonelle skoleorganiseringen. Undersøkelser viser at mange lærere jobber individuelt, slik de gjorde i tradisjonell klasseromsskole, istedenfor for å jobbe i samarbeid med andre lærere, slik ideene for åpne skoler baserte seg på. Dette skjedde på tross

av at lærerne så på teamarbeid som idealmåten å jobbe på. Undersøkelsene viste imidlertid at teamarbeid var mer utpreget i de lavere alderstrinn.

Spørreundersøkelser fra mange skoler viste at organiseringen fra skole til skole var ulik, og at den enkelte skoles modell ikke var statisk, men i stadig i utvikling. De ulike skoler prøver, feiler og endrer undervisningsorganisering etter hvert som de høstet erfaringer. Rapporten beskriver allikevel funnene om at mange organiserte undervisningen på tradisjonell måte med timeplaner og strukturerte planer for fagundervisning og bruk av areal som noe overraskende. Det viste seg vanskelig å bryte ned den strukturerte timeplanmodellen som er vanlig i tradisjonell klasseromsskoler.

Et annet funn som rapporten viser til er at det i åpne skoler brukes mye tid til å endre på aktiviteter og til å flytte seg omkring i skolelokalene. Mange mente at dette var bortkastet tid, og at dette ikke hadde noen relasjon til undervisningen. Rapporten konkluderer ikke entydig at dette er riktig. Spørsmålet er om denne tiden er bortkastet, eller om dette er en del av et helhetsbilde som også har andre kvaliteter sett i et større perspektiv, som å gi trening i samarbeid og sosiale ferdigheter.

Rapporten viser også stor variasjon når det gjelder organisering og fordeling av fag og emner i åpne skoler. I England på den tiden var det ingen standarder for fordelingen av de ulike tema og fag i undervisningen, og det var ingen eksakt vitenskap hva som er riktig. Rapporten påpeker at elevers grad av involvering i undervisningen er vel så viktig som timetallet i de ulike fag. Undersøkelser viser også at her er det store ulikheter fra skole til skole, men det er ingen klare tegn til at graden av involvering/engasjement er dårligere i åpne skoler. Læreren evne til å engasjere og lede elevene er av størst betydning, og er uavhengig av arealorganiseringen.

3. Lærernes holdninger

Mange lærere syntes det å jobbe i åpne skoler stilte store krav til dem på mange områder. Planlegging, undervisningsmetoder, samarbeid var mer krevende i åpne skoler enn i skoler med tradisjonell undervisningsform. Mange følte psykisk stress i forhold til de krav som ble stilt. Disse faktorer, i tillegg til støy og forstyrrelser, førte til belastninger og bekymringer.

Allikevel synes mange at studieopplegget var bedre og førte til bedre kontinuitet. De åpne skolene syntes å ha et bedre samarbeid med foreldrene, og det var enighet at både lærere og elever hadde fordeler av dette. Lærerne mente også at elevene ble bedre sosialt rustet ved å gå på en åpen skole, og hadde større mulighet til å utvikle uavhengighet og initiativ her enn på en tradisjonell skole. Mange mente at åpen skole ikke passet for alle elever. Spesielt sjenerte og usikre elever, samt elever med adferdproblemer ville hatt det bedre på en tradisjonell skole.

Det var forholdsvis høy brukertilfredshet blant lærerne, og mange fant det mer stimulerende å jobbe i en åpen skole. Men på spørsmål om hvilken skoletype lærerne helst foretrakk å jobbe i, foretrakk paradoksalt nok, to av tre lærere å jobbe i en tradisjonell skole. Dette hadde sannsynligvis sammenheng med at kravene til lærerne på en tradisjonell skole var lavere, og mange av lærerne syntes presset for å lykkes på åpne skoler var for høyt. Når det gjaldt rektorer, så foretrakk over halvparten å jobbe i åpne skole. Dette skyldes at de mente de hadde bedre oversikt og kontakt med undervisningssituasjonen, og det ga dem større mulighet til å

involvere seg i undervisningsorganiseringen. Det var stor enighet om at lederens og de ansattes kompetanse var nøkkelen til hvorvidt skolen skulle bli en suksess eller ikke.

4. Lærerkompetanse og opplæring

Konklusjonen var at det var stor grad av mangel på kompetanse for å undervise i skoler som hadde åpne løsninger. Det var få som hadde kompetanse til å drive opplæring, og det var vanskelig for skolene å organisere egen opplæring. Utveksling av lærere/ledere hadde vært prøvd på noen skoler, men det viste seg at løsninger og praksis var så ulike at dette ikke hadde stor effekt. Det viste seg derfor at mange ikke klarte å tilpasse seg inn i denne typen skoler, og burde derfor heller ikke jobbe der. Det ble derfor sett på som et svært viktig moment at dersom man skulle ha god sjanse for å lykkes med denne typen skoler, burde rektorene ha frihet til velge det personell som passet til å undervise i dette miljøet.

Evaluering i Norge

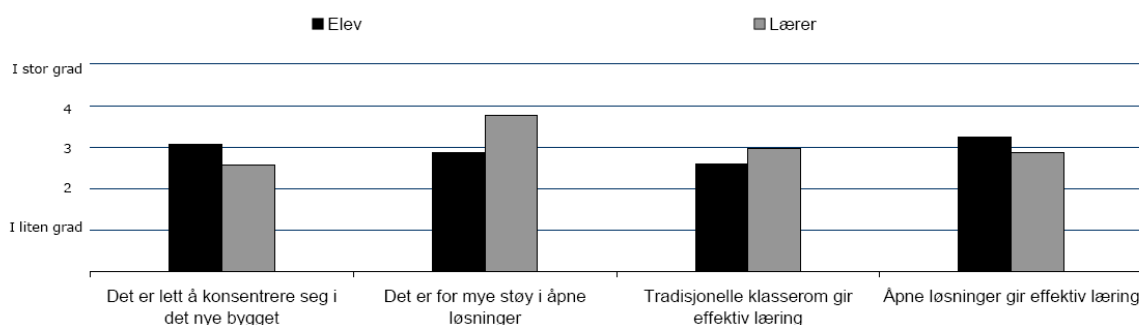
Sivilarkitekt Sidsel Jerkø har i et foredrag den 13.02.08, i forbindelse med høring om baseskoler m.m, oppsummert status for aktuelle temaer i forhold til utforming av skolebygg. Jerkø påpeker at det generelt er stort fokus på evaluering av bygg i bruk, men at det er lite som er utført. Hun viser blant annet til KUNNE prosjektet for Elvebakken videregående skole, hvor det er foretatt en brukerundersøkelse i forhold til åpne løsninger. I følge Jerkø viser det seg at på tross av endringer i pedagogiske metoder, som igjen har ført til endringer av byggene, så foregår undervisningen i stor utstrekning på tradisjonelt vis. NFR's (Norsk forskningsråd) evaluering av Reform-97 hadde ingen prosjekter som evaluerte de nye skolebyggene i forhold til reformen, og ifølge Jerkø så fortsetter denne trenden via Kunnskapsløftet.

Kvantespranget (Arge, Breunig, Westvik, Mortensen) som Sidsel Jerkø viser til, er et evalueringsprosjekt i forbindelse med innflytting av ny Elvebakken videregående skole. Evalueringen ble foretatt gjennom en internettbasert dokumentstudier og observasjoner, intervjuer med nøkkelpersoner og en spørreundersøkelse blant skolens elever og lærere. Resultatet av undersøkelsen viste at rektor og ledelse var åpne for nye reformer i skolen, og ønsket pedagogiske og organisatoriske endringer. Funnene viste at dette ikke var godt nok forankret i lærerstaben, som gjorde at enkelte slet med å organisere skolehverdagen. Det virket som om dette var mest problematisk for allmennfag, hvor det tradisjonelt har vært mest klasseromsundervisning. Her viste det seg at alle rom fremdeles ble brukt til undervisning. Lærerne følte også at de hadde dårligere styring over elevenes tid.

Resultatet av undersøkelsen når det gjaldt holdninger viste at elever og lærere har sammenfallende holdninger med høy score for trivsel, muligheter, stolthet og skjønnhet. Sammenfallende med litt lavere score på varme, effektivitet, omtanke, nærhet, spenning og kontroll og lav score for tomhet og ubehag. Dette betyr at både elever og lærere har et positivt utgangspunkt hvor de føler at de er flyttet inn i et flott bygg med mange muligheter, som er grunnlag for trivsel. Elever og lærere har ulikhet i holdninger når det gjelder frihet, gjennomsiktighet, sårbarhet, uro og ubehag. Lærerne viser en noe mer skeptisk holdning til disse faktorene. Dette kan tolkes slik at elevene ser ikke de samme problemene som lærerne med åpenheten i forhold til uro, sårbarhet og ubehag, og det gir dem en større frihetsfølelse enn lærerne. Undersøkelsen avdekker også at både elever og lærere føler at de har vært lite involvert i prosessen med implementering, medvirkning og opplæring. Dette gjelder spørsmål

om deltakelse og medvirkning i planlegging av skolebygget med møblering og utsmykning, informasjon om resultat, opplæring i forbindelse med pedagogiske kompetanse og valg av undervisningsmetoder. Her scorer elevene gjennomgående lavere enn lærerne i alt.

Elevene scorer høyere på kommunikasjon, samarbeid, kunnskapsdeling og læring i det nye bygget enn lærerne. Elevene konsentrerer seg lettere i det nye bygget, og lærerne scorer høyere på ”for mye støy”. Når det gjelder meninger omkring åpne løsninger kontra tradisjonelle klasserom, så har lærerne en mer negativ holdning til de åpne løsningene og har mer tro på at klasserom gir mer effektiv læring enn åpne løsninger.

Figur 5: Sammenligning av svar mellom elever og lærere, fra spørreundersøkelse for evaluering av Elvegården videregående skole

Spørsmål rundt identitet og profil viser at både lærere og elever har stor tro på at skolen er fremtidsrettet og har rom for mangfold og toleranse. Skolen er fleksibel og skiller seg ut fra andre videregående skoler. Spørreundersøkelsen viser at Elvegården videregående skole scorer høyt på trivsel og stolthet. Elever og lærere har tro på at skolen gir rom for mange muligheter og er en fremtidsrettet skole. Det er også enighet om at skolebygget gir et godt omdømme i nærmiljøet.

3.4.7 Offentlig debatt

I og med at denne spørreundersøkelsen gjennomføres for et forholdsvis lite antall skoler, så jeg det som viktig å prøve å supplere med annet relevant informasjon. Den offentlige debatt omkring åpne skoler har, som tidligere nevnt, engasjert mange, og mye meningsytringer har vært publisert i media. Gjennom søk på nettet har jeg samlet inn en rekke artikler fra aviser og tidsskrifter som jeg mener er relevant som grunnlag for å drøfte min problemstilling. Innholdet i de fleste av artiklene baserer seg på meningsytringer og beskriver brukernes opplevelse av forhold knyttet til egne skoler. I liten grad er påstander i artiklene basert på faktagrunnlag og forskning, slik at det som kommer fram er høyst subjektivt. I noen grad står talspersoner som rektorer og tillitsvalgte fram og representerer et syn på vegne av en gruppe arbeidstakere, medlemmer, etc.

I utvalget av artikler har jeg prøvd å balansere i forhold til synet på det som kommer fram i artiklene. Det er i denne saken mye som tyder på at de som ofte fremstår i media, enten er for eller imot de åpne skolene og den nye pedagogikken.

I Oslo kommune var det i starten av 2008 bygd 13 skoler basert på basemodellen fra ”Skola 2000”. I løpet av 2011 er 12 nye skoler i samme kommune, basert på samme modell, klar til innflytting. Dette viser at kommunen har stor tro på modellen, men som vi skal se er ikke alle like glad for utviklingen. Så mange uttrykte seg negativt i media at statsministeren stilte spørsmål i sin nyttårstale 1.1 2008, om vi var gått for langt når det gjelder å løse opp de faste rammene rundt undervisningen. Selv om det er mange som tar til ordet for å tenke mer tradisjonell klasseromsundervisning, så viser også tilhengerne av de åpne skolene et sterkt engasjement.

Vil ha skoleklassen tilbake

Ved Huseby skole har de valgt å beholde klassene og klasserommet. Det er en forutsigbar struktur som gir trygghet for elevene, mener rektor ved skolen Ellen Bergsland. Rektoren etterlyser evaluering av den nye organisasjonsformen og mener at det er vesentlig å stoppe opp og evaluere den nye organisasjonsformen før alle skoleeiere ”med søvngjengeraktig sikkerhet”, som hun sier, fortsetter å bygge skoler med åpne løsninger, slik at en eventuell vei tilbake er helt umulig.(Grunnskole 28.09.07)

Hovedverneombud Knut Myhrer i Oslo mener at lærerne ikke ønsker å organisere undervisningen i åpne landskap. Han mener lærerne sliter vettet av seg, og at de får mindre kontakt med elevene. Lærerne klager at det går bort for mye tid til organisering. Det blir for mye støy, og lærerne føler seg ikke hjemme i den nye pedagogikken. De ønsker seg tilbake til klasserommene.(Grunnskole 28.09.07)

Pedagogikkprofessor Peder Haug ved Høgskolen i Volda har et råd til tidligere kunnskapsminister Øystein Djupedal: ”Han må gjeninnføre klassen”. Oppløsning av klassen som organisasjonsform og den økte vektleggingen av individuell oppgaveløsning har ført til den største forandring av norsk skole på lang tid. Haug mener det er oppsiktsvekkende at denne store forandringen gjennomføres på rent ideologisk grunnlag i ei tid da man er opptatt av å ta avgjørelse med bakgrunn i fakta og kunnskap. Han mener også at elever som strever har mindre læringsutbytte når de får økt ansvar for egen læring. Når fellesskapet i skolen blir mindre vesentlig, kan det øke den sosiale reproduksjonen i skolen, det vil si at foreldrenes bakgrunn får større betydning for barnas skoleprestasjoner. (Forskning.no 09.11.07)

Også professor i pedagogikk Thomas Nordahl og skolehistoriker Alfred Oftedal Tellhaug er skeptisk til utviklingen i den norske skolen med gruppeundervisning i åpne skolelandskap. De mener at dette skaper kaos, hvor elevene vandrer rundt og ikke er konsentrert om det de skal drive med. De vil tilbake til den gamle klasseromsskolen. Lærerne vil da få tilbake sin tapte autoritet. (Forskning.no 30.11.07)

På baseskolen Persbråten videregående skole blir de fire 180 m2 store basene bare brukt av 30 elever om gangen. Her velger vi klasseromsundervisning, også i basene, sier Erik Bade, som er tillitsvalgt ved skolen. Skolen fikk ikke til å organisere undervisningen i basene, og derfor valgte en bortimot enstemmig lærerstab å legge om undervisningen til gammel modell. Årsaken var at klasseromsundervisningen ga bedre konsentrasjon for elevene og bedre samspill mellom lærer og elev. Med mange elever i basearealene ble det uro og dårligere kontakt mellom lærer og elev. På grunn av rikelig med areal på skolen og lite søkning på enkelte linjer lot dette seg gjøre.

Lektorbladet ved redaktør Per Thorvald Larsen har satt søkelyset på nye skolemodeller med vekt på Skola 2000. Redaktøren legger ikke skjul på at de er skeptisk til Skola 2000, fordi det så langt ikke ser ut til at ”veiledningsskolen” har ført til god læringseffekt.

Lektorbladet (2/2002) hadde en reportasje med overskriften ”Kaos i Namsos ?” og siktet til den nye Olav Duun videregående skole, som var under bygging. De hadde vært på besøk på skolen som snart sto ferdig, for å ta pulsen på de som skulle jobbe i den nye skolen. Skolen som skulle være uten klasserom, pulter og tavler, var den første skolen som ble bygd i Norge etter modell fra ”Skola 2002”. Lektorbladet møtte både entusiasme og skepsis. Pedagogisk leder ved skolen hadde stor tro modellen, hvor fellesskapet mellom lærer og elev sto sentralt i lærerplanen. På den annen side ble det ikke lagt skjul på at det hadde vært stor uenighet i kollegiet om den nye modellen, og lektorlagets tillitsvalgt Bjørn Frosthammer, så med bekymring fram til oppstarten av den nye skolen. Han mente blant annet at lærerne ikke i tilstrekkelig grad hadde fått være med i planprosessen. Lærerne hadde også fått lite opplæring i hvordan den nye formen for undervisning skulle gjennomføres.

To år etter denne reportasjen ble publisert, laget bladet en ny reportasje (Lektorbladet 2/2004) for å ta pulsen på skolen etter at den hadde vært i drift en stund. Rektors stedfortreder, Bjørn Smines, mente at det alt i alt hadde gått bra i de første halvannet år med helt ny skolemodell. Ingen ville tilbake til slik det var før, men han la heller ikke skjul på at det hadde vært mange skjær i sjøen. Skolen har gjort noen bygningsmessige tilpasninger siden den ble åpnet, hvor noen rom er endret, og noen tavler er kommet opp. Teamorganiseringen blir dratt fram som noe som han mener fungerer svært bra. Han har også inntrykk av at elevene trives svært godt på skolen. Den nye skolen blir framstilt som en suksess, men det har ikke vært noen eksterne evaluering som kan bekrefte at skolen virkelig er så bra.

Nestleder i Norsk lektorlag Sigrid Skogan og lektorlagets tillitsvalgt Bjørn Frosthammer, har derimot ikke så veldig mye positivt å si om den nye skolen. Utformingen av bygg og organiseringen av undervisningen er ikke tilpasset allmennfag, og hun mener at realfaglærerne ikke kunne ha hatt mye innflytelse på planleggingen av bygget. Planløsningene uten personalrom og små grupperom er uheldig, og mye åpenhet og glassvegger med inn – og utsyn svekker muligheten for konsentrasjon. Mange lærere har problemer med å undervise i ”åpne landskap”. Det er rett og slett for mye støy. Fagmiljøet er også i ferd med å svekkes på skolen, hvor teamorganiseringen trekkes fram som en årsak til dette.

Lektorbladet snakket også med en elev for å høre hvordan han opplever den nye skolen. Han mener det meste er bedre med den nye modellen enn den gamle. Større frihet, og ansvar for egen læring er bra. Studietimer med personspeifikk opplæring med veiledning direkte fra læreren trekker han fram som positivt. Han mener at stemningen blant skolens elever er veldig bra.

Var alt så mye bedre før

Fire rektorer ved henholdsvis Karlsrud -, Flåtestad -, Haugjordet - og Bakkeløkka skole kjente seg ikke igjen i forhold til en del negativ fokus omkring baseskolene som kom fra i mediedebatten omkring PISA undersøkelsen og de dårlige resultatene for den norske skolen. (Aftenposten.no 29.01.08) De hadde alle positive erfaringer fra baseskoler. Vi vil gjerne gjøre

skolen bedre, men ikke ved å gå tilbake til fortiden, og uten å gå tilbake til skolebygg med tradisjonelle klasserom.

Rektorene tillater seg å minne om at det var begrensningene i tradisjonelle skolebygg som førte til nytenking rundt utforming av morgendagens skoler ved århundreskiftet. Reformene kom i et hurtig tempo nettopp fordi skolene ikke var bedre før. De ønsker forskning omkring de nye skolene velkommen, og i påvente av resultatene vil de peke på positive erfaringer fra deres skoler. Det kreves nytenkning og omstilling for å arbeide i en baseskole, og lærere må være villige til en slik omstilling for å lykkes. Bruken og adferden i basekolene og alle som tar i bruk en base må lære seg adferd som er tilpasset basestrukturen. Rektorene mener at basenes åpenhet og fleksibilitet gir mange muligheter. Det gir trygghet at alle elever har tilhørighet i den lille basisgruppen, og mange muligheter ved også å høre til et større arbeids- og læringsfelleskap på basen.

Rektorene mener også at basekolen fungerer i forhold til å gi tilpasset opplæring. Med en kombinasjon mellom åpne arealer, delvis åpne og helt lukkede rom kan aktiviteter som gir lyd og aktiviteter som trenger ro isoleres fra hverandre. Fokus er på elevenes læring, og derfor er det ikke lenger klasselæreren som underviser en definert klasse, men den best egnede læreren som underviser ulike grupper ut fra elevenes behov.

PISA rapporten peker på uro i norsk skole. De mener det ikke finnes dokumentert forskning som viser at baseskoler har mer uro enn andre skoler. I basekolen må man bruke andre måter å lede på for å skape ro og orden. De fire rektorene undrer seg om det er noen som har fortrent at det kan være uro i et klasserom? Er den type uro akseptabel fordi den privatiseres innenfor lukkede rom. De mener at på basen kan lærerne forebygge uro fordi det alltid er kolleger som kan komme til før uro får utvikle seg, og kan bidra til å stabilisere en potensiell urolig situasjon. De fire rektorene anbefaler å la Kunnskapsløftet få virke, og at norsk skole satser på å kombinere økt læringstrykk og mer kunnskap med å utdanne hele mennesket.

Heller ikke rektorene ved Ammerud – og Bogstad skole kjenner seg igjen i den negative omtalen de åpne og fleksible basekolene har fått. Rektor Tone Selbekken Nordstrøm ved Ammerud skole mener at de som vil tilbake til den tradisjonelle klasseinndelingen i skolen ikke vet hva de snakker om, og kan umulig ha vært og sett hvordan ting fungerer i praksis. (NRK 05.01.08). Lærerne her har god kontroll på hva som skjer med elevene, og påstander om ”fri flyt” og mye uro kjenner hun ikke igjen. Basekolen er mer fleksibel og åpen og er tenkt på som et svar på endringer i samfunnet, mener hun. Heller ikke Ellen Larsen, rektor ved Bogstad skole kjenner igjen beskrivelsen om at det er støyende både for lærere og elever å jobbe i de nye fleksible skolene. Det er nødvendig med tydelige lærere, god struktur og organisering, men det er ikke noe nytt. Slik var det også i den tradisjonelle skolen.

Hun mener at de fleksible skolebyggene er transparente. Lærerne blir vant til å eksponere seg for andre kolleger og utsettes daglig for kollegaveiledning. De blir gode forbilder for hverandre. Den privatpraktiserende læreren får mindre plass til fordel for den profesjonelle læreren som arbeider i et felleskap med andre. Et skolebygg vil alltid både være medspiller og motspiller i en pedagogisk hverdag. Det gjelder å utnytte bygget man har og utfordre motstanden i det ved å fokusere på mulighetene. Handlingsrommet er ofte større enn man tror. Hun mener at det sikreste tegn på at de fleksible skolene representerer gode løsninger for lærere og elever er at lærerne på hennes skole sier at de aldri vil tilbake til det gamle klasserommet igjen. (Aftenposten 19.02.08)

4 OPPBYGGING OG GJENNOMFØRING AV UNDERSØKELSEN

Dette kapitlet redegjør for hvordan jeg har bygd opp og gjennomført undersøkelsen som skal kartlegge brukertilfredsheten hos rektorene, lærerne og elevene ved de skolene som er utvalgt til å delta. Her framkommer det hvordan valg av enheter, variable og verdier er foretatt, og en begrunnelse for de valg som er gjort i undersøkelsen. Det redegjøres for oppbygging og utarbeidelse av spørreskjema med begrunnelse for de valg som er gjort. Spørreskjema legges inn som vedlegg til oppgaven.

Kapitlet inneholder også en presentasjon av hver av skolene som deltar i undersøkelsen. Her vil det fremkomme informasjon om bygget med ulike løsninger og arealdisponeringer og skolens organisering av elevgruppene.

4.1 Avgrensning av undersøkelsen

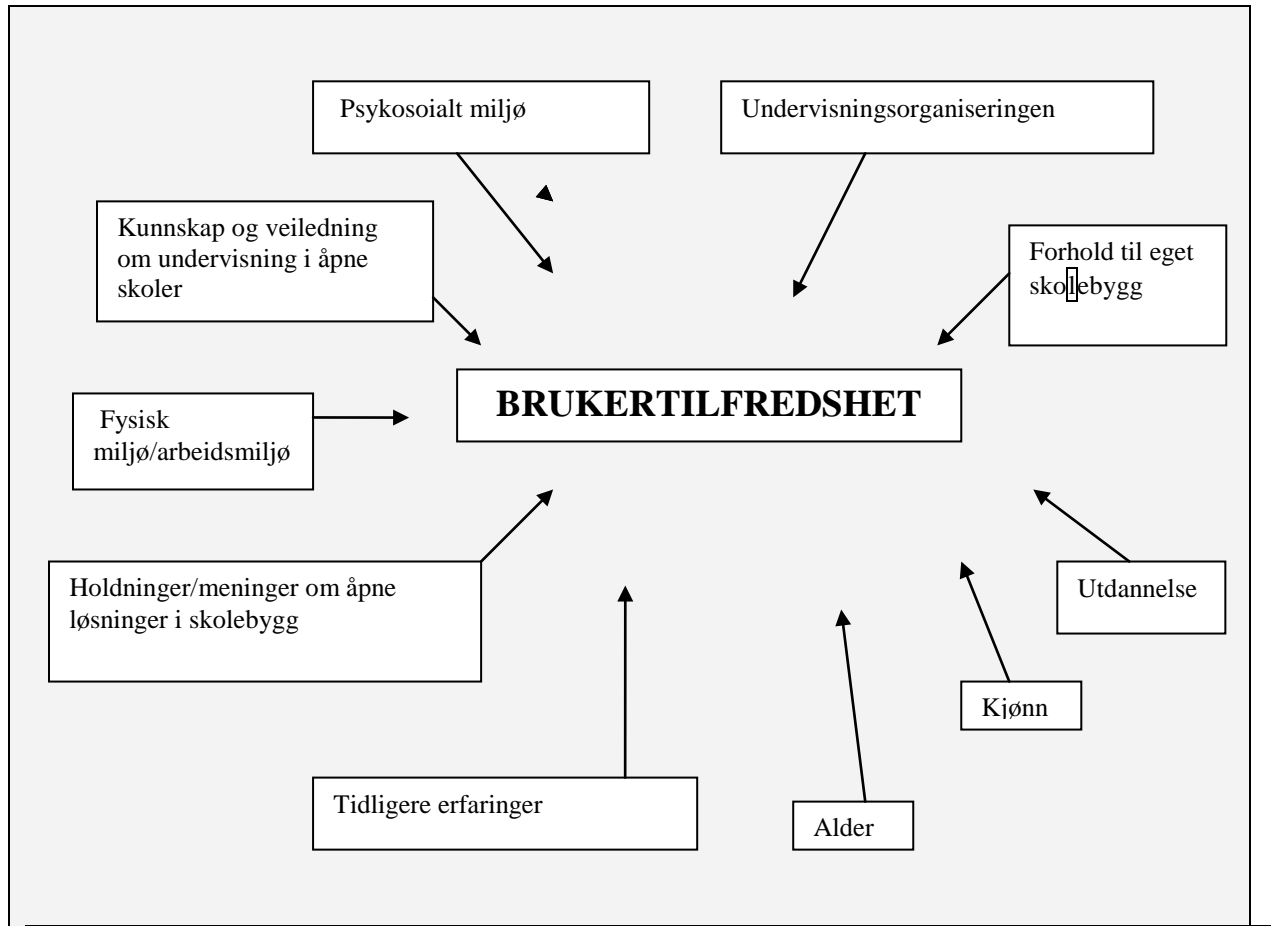
Undersøkelsen tar for seg 4 hovedspørsmål som skal besvares, og som hver og en eller en kombinasjon av alle, kan være med å påvirke den generelle tilfredshet hos skolens rektorer, lærere og elever. De fire spørsmål er blant annet valgt ut på bakgrunn av tema som er kommet fram i debatten om åpne skoler, og påstander om hvilke konsekvenser åpne løsninger har for undervisningsmiljøet. Undersøkelser viser også at kunnskap omkring ny undervisningsorganisering og bruken av arealene er mangelfull, hvor det ville være interessant å se hvordan dette påvirket graden av tilfredshet. Debatten omkring åpne skoler har også skapt en viss polarisering i forhold til holdninger og synspunkter omkring åpne løsninger. Det var derfor av stor interesse å se om holdninger til moderne skoleløsninger påvirket brukertilfredsheten på arbeidsplassen. Jeg foretok også sammenligninger av resultatene fra spørreundersøkelsen for å se variasjoner i forhold til alder, kjønn og utdanning.

For å kunne gi svar på de fire hovedspørsmålene i oppgaven, utarbeidet jeg en spørreundersøkelse for å samle inn data om brukerne og deres oppfatninger, opplevelser og holdninger i forhold til:

- Kunnskap og veiledning om undervisning i åpne skoler
- Trivsel og miljø
- Undervisningsorganisering og arbeidssituasjon
- Faktorer som ikke er relatert til eget bygg (holdninger, kjønn, alder, utdanning)

4.2 Variabler

Variabler som kan være med på å påvirke brukertilfredsheten hos lærere og assistenter:

Figur 6: Variabler som kan påvirke brukertilfredshet hos lærere og assistenter

Innholdet i de ulike variabler er som følger:

1. Kjønn og alder

Gir opplysninger om brukerens alder og kjønn. Hensikten med denne variabelen er å finne ut om det er tendenser i bestemte retninger i forhold til brukertilfredsheten, som henger sammen med alder og eventuelt kjønn. Når det gjelder alder, tenker jeg spesielt på evnen til å omstille seg til nye metoder og organisasjonsmodeller.

2. Utdannelse

Variabelen beskriver hvilken utdanning læreren eller assistenten har. Hensikten er å finne ut i hvilken grad utdannelsen legger et grunnlag for hvordan lærerne tilpasser seg moderne undervisningsorganisering, og om dette påvirker brukertilfredsheten

3. Tidligere praksis/erfaringer

Praksis fra andre skoler enten det er erfaringer fra andre skoler med tilsvarende løsninger og undervisningsmodell eller praksis fra tradisjonell klasseromsundervisning

4. Forhold til skolebygget

Beskriver eget forhold til skolebygget og de fysiske løsninger. Er bruker fornøyd med bygget, eller har det fysiske begrensinger.

5. Kunnskap og veiledning om undervisning i åpne skoler

Variabelen beskriver i hvilken grad lærerne er forberedt og har nok kunnskap til å utnytte byggets muligheter og undervise i forhold til de intensjoner og mål skolen har satt seg. Dette går på medvirkning i planlegging, kurs og opplæring og egen erfaring og kunnskap omkring temaet

6. Psykososialt miljø

Denne variabelen beskriver lærere og assistenters oppfatning av det psykososiale miljøet ved skolen, både for egen og for elevenes del. Her beskrives forhold til konflikter, mobbing, adferd, samarbeidsklime, etc.

7. Fysisk miljø/arbeidsmiljø

Variabelen beskriver lærernes oppfatning om hvordan byggets fysiske rammer påvirker trivselen og hvordan de støtter opp om virksomheten både for lærerne og elevene. Dette gjelder arkitektur, areal, kunst og teknisk standard. Dette gjelder også i forhold til om byggets fasiliteter støtter eller hemmer arbeidet, eller hvordan fysiske faktorer som støy, innemiljø og eventuelt arealknapphet påvirker arbeidsmiljøet.

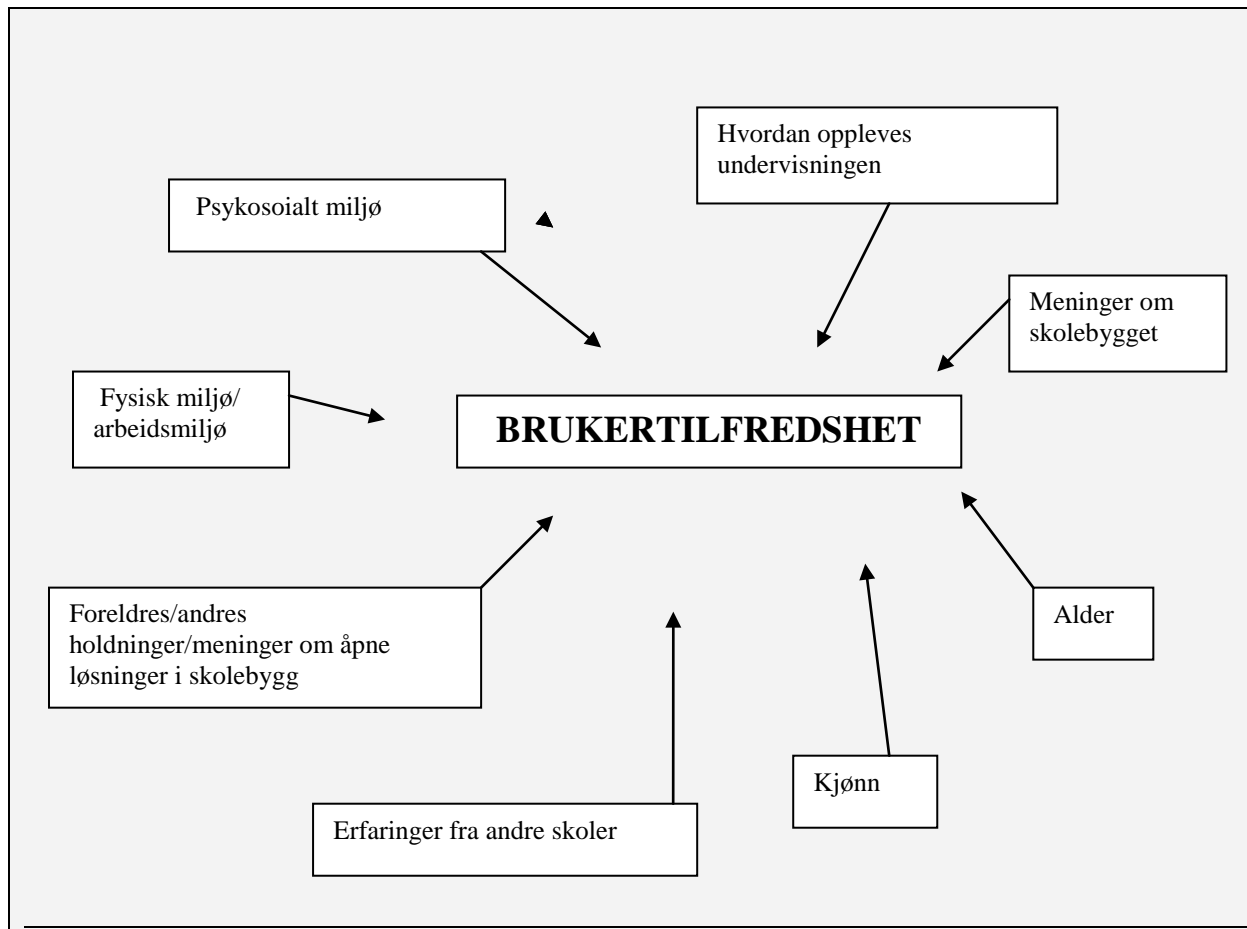
8. Undervisningsorganiseringen

Denne variabelen beskriver hvordan læringssituasjonen er organisert fysisk og sosialt. Er undervisningen i tråd med visjoner og mål, og er det ulik praksis innefor samme skole. Er undervisningen tilpasset skolebygget, og utnyttes arealene slik de var tenkt.

9. Holdninger og meninger omkring åpne løsninger

Variabelen beskriver holdninger og meninger om åpne løsninger i skolen. Dette er i forhold til hvorvidt man er for eller i mot de nye løsningene, og hvilke faktorer som er utslagsgivende for de meninger man har.

Variabler som kan være med på å påvirke brukertilfredsheten hos elevene

Figur 7: Variabler som kan påvirke brukertilfredshet hos elevene

Innholdet i de ulike variabler er som følger:

1. Kjønn og alder

Gir opplysninger om brukerens alder og kjønn. Hensikten med denne variabelen er å finne ut om det er tendenser i bestemte retninger i forhold til brukertilfredsheten som henger sammen med alder og eventuelt kjønn.

2. Erfaringer fra andre skoler

Har elevene erfaringer fra andre skoler med tilsvarende løsninger og undervisningsmodell eller fra tradisjonell klasseromsundervisning

3. Meninger om skolen generelt

Beskriver eget forhold til skolebygget og de fysiske løsninger. Synes de det er et flott bygg, liker de åpne løsninger, er de stolt av bygget etc.

4. Psykososialt miljø

Denne variabelen beskriver elevenes oppfatning av det psykososiale miljøet ved skolen. Her beskrives forhold til konflikter, mobbing, adferd, felleskap, samarbeidsklime, etc.

5. Fysisk miljø/arbeidsmiljø

Variabelen beskriver elevens oppfatning om hvordan byggets fysiske rammer påvirker trivselen. Dette gjelder arkitektur, areal, åpenhet, etc. Dette gjelder også opplevelsen av fysiske faktorer som støy, innsyn og eventuelt arealknapphet.

6. Hvordan oppleves undervisningen

Variabelen beskriver hvordan elevene opplever undervisningen og hvordan denne organiseres. Opplevs undervisningen ustrukturert med mange aktiviteter samtidig, elever som vandrer omkring. Hvordan foretrekker elevene å arbeide ?

7. Foreldres/andres holdninger og meninger omkring åpne løsninger

Beskriver hvordan elevene opplever foreldres eller nærmiljøets holdninger og meninger om skolen og de åpne løsningene. Er foreldrene fornøyd med skolen ? Har skolen et godt renome.

Empiriske data i forhold til de ulike variablene er innhentet gjennom tre forskjellige metoder:

1. Spørreskjema til skolens lærere og assistenter
2. Spørreskjema til skolens elever
3. Intervju med skolens rektor

4.3 Valg av skoler

I og med at åpne skoler kan være forskjellig organisert både i forhold til arealer og undervisningsopplegg, vil utgangspunktet for brukernes evaluering av egen tilfredshet i forhold til undersøkelsens problemstillinger være ulikt fra skole til skole. Dersom resultatet av en slik undersøkelse skal kunne generalisere, burde sannsynligvis både barneskoler, ungdomsskoler og videregående skoler være representert i et vesentlig større antall enn det jeg har muligheter til å ta med i denne undersøkelsen. Jeg har valgt å ikke ta med videregående skoler i denne undersøkelsen. Grunnskolen og videregående skoler har ofte svært ulikt utgangspunkt, hvor videregående skoler har stort fokus på praktiske fag. En undersøkelse som har til hensikt å generalisere i forhold til de spørsmål jeg søker å få svar på, vil derfor kreve at man måtte spørre et forholdsvis høyt antall ulike skoler med stor geografisk spredning. Ulike utgangspunkt krever også at spørreskjema må tilpasses hver enkelt skole, noe som gjør arbeidsmengden stor. Stor geografisk spredning tilsier stor reisevirksomhet, som også vil være vanskelig å håndtere i forhold til jobbsituasjon. Tidsfaktor og ressurstilgang gjør det derfor ikke mulig for meg å håndtere mer en 4 skoler.

I forhold til problemstillingen og de hovedspørsmål som skal belyses i dette studiet, vil allikevel en studie av et mindre antall skoler også kunne gi nyttig informasjon, og vil kunne avdekke mulige årsaker til variasjon i brukertilfredshet.

Det har dessverre vært svært vanskelig å få skoler til å delta i denne undersøkelsen. Jeg har sendt invitasjon til en rekke skoler over hele landet, hvor jeg i brev har prøvd å gjøre dette så interessant som mulig for skolene ved å vise til den aktualitet dette tema har i dagens skoledebatt. De fleste skolene fant ikke tid til å delta og hevdet at de gjennom skoleåret er med på en rekke undersøkelser av ulik art.

Etter flere runder med henvendelser til ulike skoler fikk jeg heldigvis positiv respons fra noen. Jeg har delvis ut fra praktiske årsaker og ut fra nær kjennskap til skolene, valgt ut 2 skoler fra min egen kommune.

Skolene som er med i undersøkelsen er følgende:

Vefsn kommune (egen kommune), Nordland fylke:

1. Kippermoen ungdomsskole

Dette er kommunens nyeste og mest moderne skole som ble åpnet i 2007, hvor jeg som bygg og eiendomssjef i kommunen har deltatt i hele plan- og byggeprosessen for skolen. Det var derfor et naturlig valg for meg å ta med denne skolen.

2. Kulstad skole

Kulstad skole ble åpnet i 1997, og ble bygd i forbindelse med reform 97, hvor seksåringene skulle inn i skolen. Skolen har elever fra 1. til 7.trinn og har gjennom sine 10 år som åpen skole høstet mye erfaring med denne skolemodellen.

Kristiansand kommune, Vest - Agder

3. Flekkerøy skole

Tidligere en tradisjonell klasseromsskole, men som nå er restaurert og tilført et nybygg. Skolen ble ferdigstilt i 2006. Jeg fikk kjennskap til skolen gjennom en omvisning i regi av Norsk Form.

Hattfjelldal kommune, Nordland fylke

4. Hattfjelldal skole

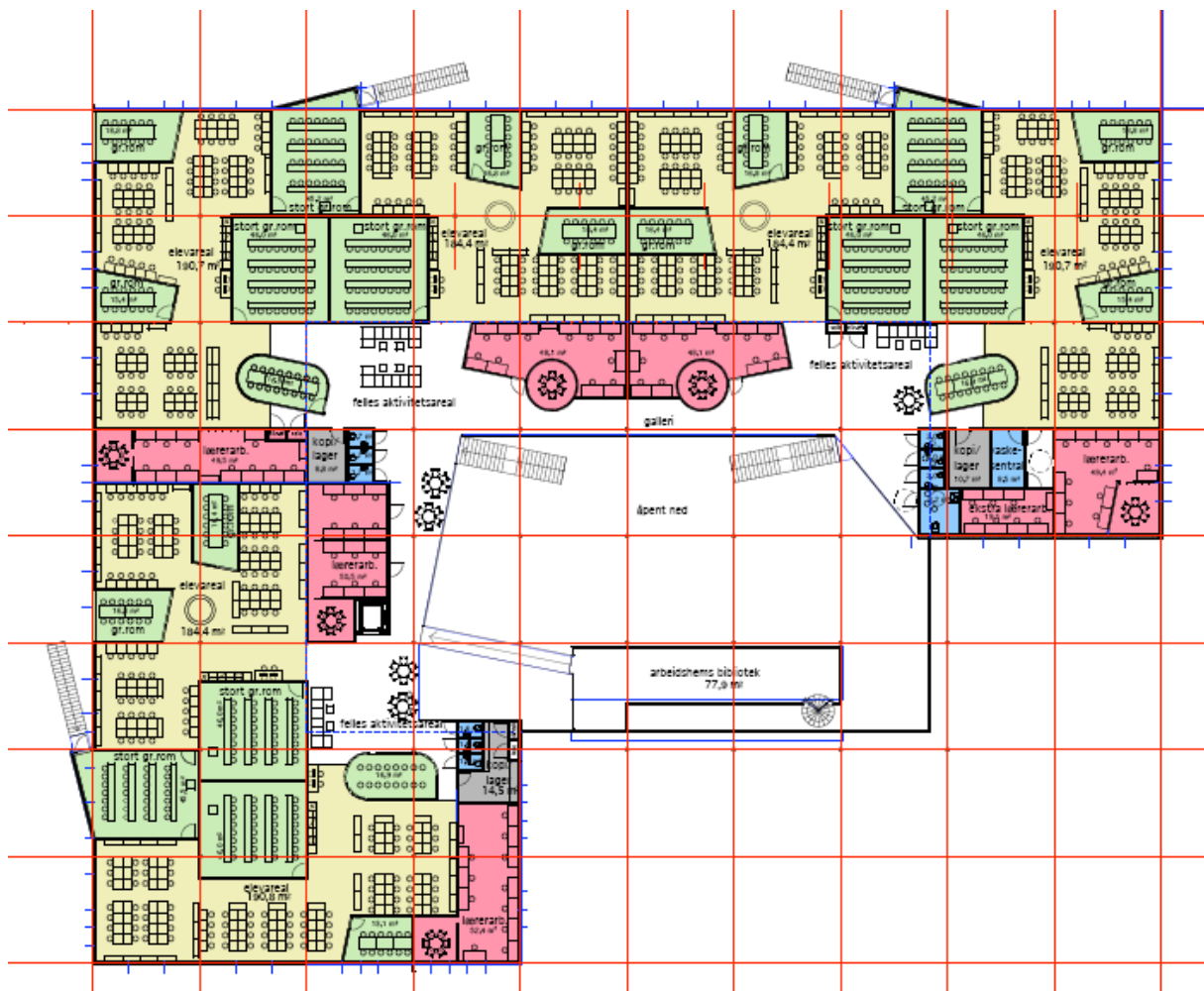
Skolen er delvis bygd om fra tradisjonell klasseromsskole til skole med delvis åpne løsninger. Ombygging ble ferdigstilt i 2006. Ombygd del har elever fra 6. – 10.trinn, mens gammel del har elever fra 1. – 5.trinn. Denne delen av skolen har ikke deltatt i undersøkelsen.

4.4 Presentasjon av skolene

Kippermoen ungdomsskole.

Kippermoen ungdomsskole er Vefsn kommunes nyeste og mest moderne skole som ble åpnet i 2007. Skolen har elever fra 8. til 10. trinn, og har i dag 486 elever. Bruttoareal for skolen er 5900 m², som betyr at areal pr. elev er ca 12 m². Skolen er en baseskole med desentraliserte lærerarbeidsplasser.

Kippermoen ungdomsskole er tegnet av arkitektkontoret Kvadrat. Inspirasjon er delvis hentet fra andre skoler i Norge og Danmark. Skolen har 2 etasjer, hvor administrasjon, bibliotek, kantine, spesialrom, garderober og et stort åpent fellesareal er lokalisert til 1. etasje, mens basene for hvert av de 3 .skoletrinn er samlet i 2. etasje med kontorarbeidsplasser for lærerne plassert i tilknytning til hver base. Bibliotek som ligger sentralt plassert i bygget er åpent mot stort fellesareal og har et åpent felleareal oppå dekket over bibliotek Hvert trinn har sin egen inngang med egne garderober i 1. etasje. All kommunikasjon med basearealene går via det store fellesarealet.

Oversiktstegning av 2. etasje på Kippermoen ungdomsskole. Arealer skravert med rosa viser lærerarbeidsplassene. Grønne arealer viser formidlings- og grupperom, og de gule arealer viser de store åpne arbeidsrommene

Kippermoen ungdomskole har 3 trinn med ca. 160 elever i hvert trinn. Elevene er delt opp i klasser etter gammelt mønster, med 28 – 30 elever i hver klasse, med 6 klasser i hvert trinn. Hvert trinn har 2 store arbeidsarealer med felles formidlingsrom og grupperom. Mye av undervisningen utføres etter tradisjonelle klasseromsprinsipper. En del av gruppeaktivitet og individuell aktivitet foregår også i fellesområder utenfor basene.

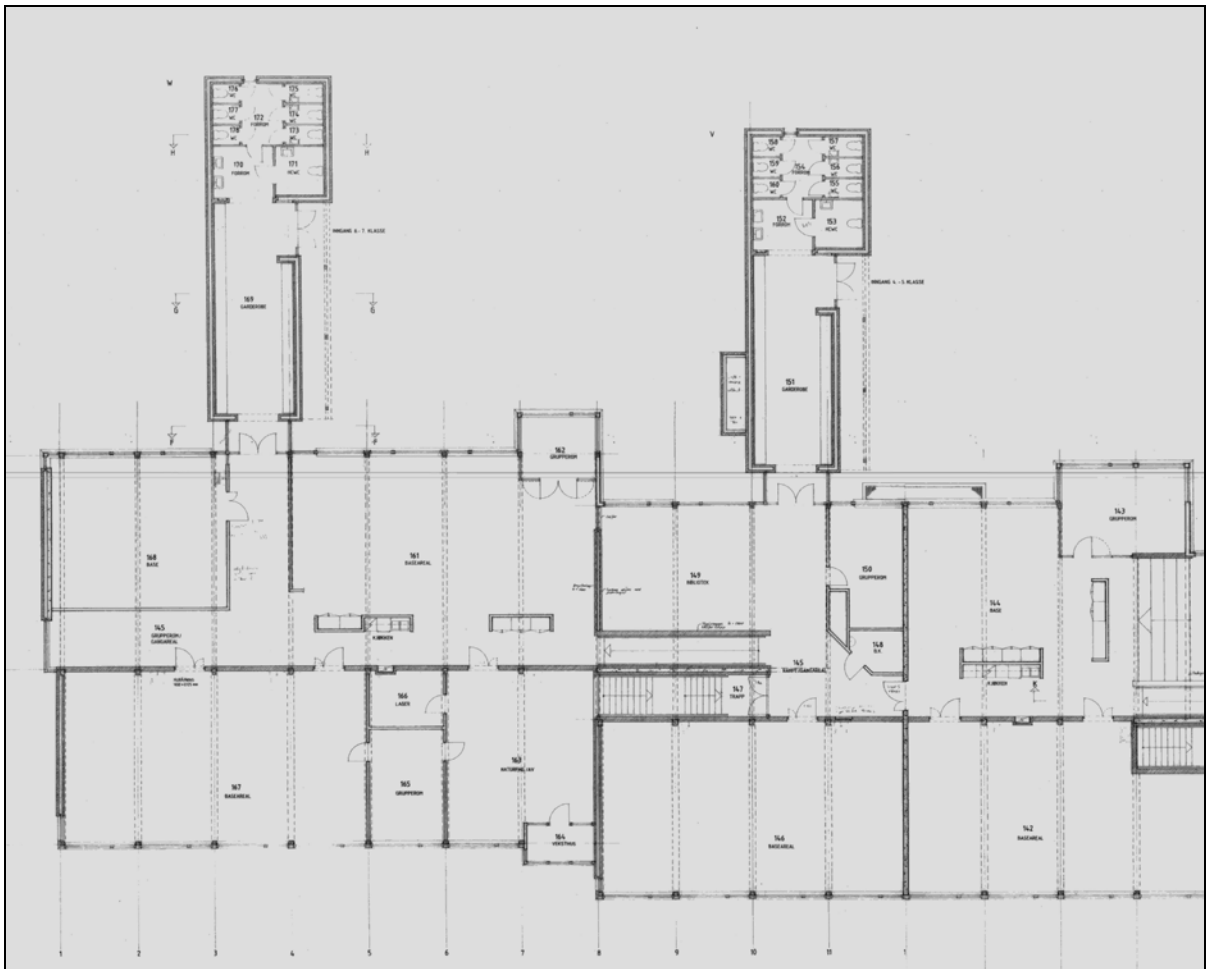
Bildet viser grupperom ved Kippermoen ungdomsskole, med integrert kunst og fellesareal utenfor baseområdet i 2. etasje, hvor elevene skal jobbe i små grupper.

Kulstad skole

Kulstad skole er Vefsn kommunes første åpne skole, som ble åpnet og satt i drift i 1997. Skolen ble bygget i forbindelse med Reform 97, hvor 6 års reformen skapte behov for mer skoleareal. Kulstad skole har elever fra 1. til 7.trinn og har i dag 318 elever. Skolens bruttoareal er 4040 m², som betyr at ca.13 m² pr. elev. Skolen er bygd over 2.etasjer, hvor administrasjon, gymsal og tilfluktsrom ligger i en sokkeletasje, mens alle undervisningsarealer ligger i 1. etasje. I og med at skolen ligger i skrått terreng har begge etasjer inngang på bakkenivå.

Kulstad skole er tegnet av Eggen arkitekter, hvor mye av ideene og inspirasjonen er hentet fra skoler i Trondheim, som den gang hadde flere liknende skoler i drift. Skolen er en baseskole, hvor man har delt opp trinnene i 4 grupper, to trinn i hver gruppe hvor 1.trinn og SFO er en gruppe. Hver gruppe har egen inngang med tilhørende garderobes. Hver gruppe har 3 store undervisnings-/arbeidsarealer, hvor 2 kan lukkes helt. Kulstad har få grupperom i forhold til det som er vanlig i nyere skoler. Skolen praktiserer ikke klassedeling, men deler inn trinn i basisgrupper, som kan slås sammen og deles opp etter behov. Det praktiseres også aldersblanding ved skolen.

Tegning for Kulstad skole viser baser for 2 grupper (6. – 7.trinn og 4. - 5.trinn) med inngangsparti og garderober.

Bildet fra Kulstad skole viser arbeids- og formidlingsrom, med mulighet til å dele av rommet med en skyvedør.

Flekkerøy skole

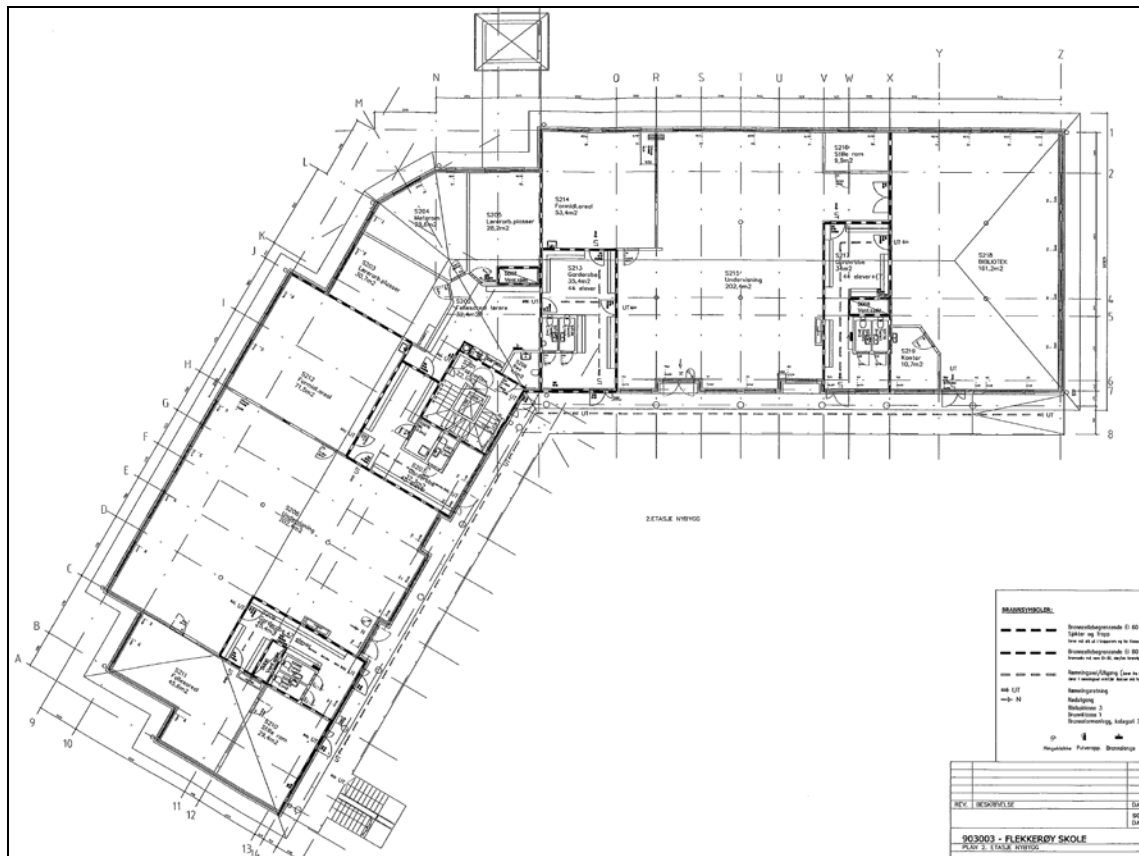
Flekkerøy skole er en av mange skoler i Kristiansand kommune som i de siste år er rehabilitert og delvis nybygd. Skolen ble ferdigstilt med et nybygg og et restaurert bygg i februar 2006. Skolen har elever fra 1. til 7.tinn og har i dag 336 elever. Brutto areal er 5200 m² inkl. gymsal, noe som betyr ca. 15,5 m² pr. elev. Administrasjon og personalrom ligger sentralt plassert i underetasje i gammelfløy. Her finnes også møterom hvor all møtevirksomhet for hele personalet foregår. Flekkerøy skole, rehabilitering og nybygg, er tegnet av Basis arkitekter.

Bildet fra Flekkerøy skole viser en arbeidsenhet

Skolen er en baseskole og hvert trinn har hver sin base som er utformet over samme lest. Hver base består av et formidlingsareal som kan romme alle elevene på trinnet, et stort arbeidsareal hvor det kan foregå ulike aktiviteter samt grupperom og garderøber. Lærerarbeidsplasser er lokalisert i tilknytning til baseareal. Av spesialrom har skolen gymsal, musikkrom, heimkunnskap, tekstilrom og sløydrom. Disse ligger plassert i rehabilitert bygg. Skolen har også en kantine i denne fløyen. Skolens bibliotek ligger plassert i sentralt i skolen.

Flekkerøy skole har ikke delt inn trinnene i klasser, men i basisgrupper der en kontaktlærer har ansvaret for et gitt antall elever. Hele trinnet er hovedenheten og har sine arbeidsrom i tilknytning til sin base. Formidling foregår i store og små grupper, delt inn etter pedagogisk prinsipp. Arealene i basene er fleksible og kan brukes til ulike aktiviteter.

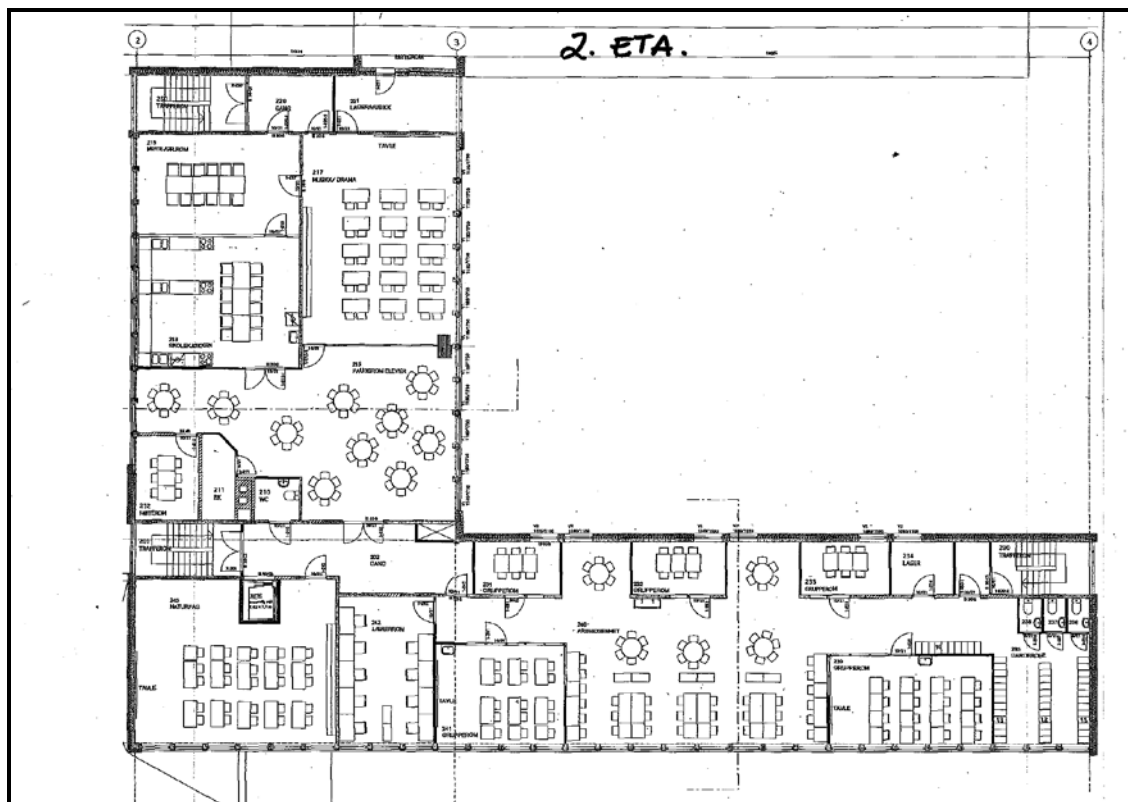
Tegning for Flekkerøy skole viser basearealer i nybygg med tilhørende lærerarbeidsplasser i tilknytning til basene.

Hattfjelldal skole

Hattfjelldal skole er en kombinert barne- og ungdomsskole med 160 elever fra 1. – 10.trinn. Den eldste delen av skolen er rehabilitert og ombygd til en skole med delvis åpne løsninger. Skolen ble ferdigstilt høsten 2006. Den ombygde og nyrenoverte delen av skolen har i dag 103 elever fra 5. – 10.trinn og er bygd som baseskole. 1. – 4.trinn har tilhold i lokaler med tradisjonelle klasserom og deltar ikke i denne undersøkelsen. Brutto areal for den ombygde delen er 2100 m², noe som betyr ca.20 m² pr. elev. Areal pr. elev vil i dette tilfelle ikke være sammenlignbart med de andre skolene som deltar i undersøkelsen, da det ombygde areal inneholder spesialrom, administrasjon og bibliotek for hele skolen. Hattfjelldal skole, ombygging, er tegnet av Per Solem Arkitektkontor AS.

Skolen har 2 baser, som fordeles mellom 5. – 10. klassetrinn. Basene er plassert i 1.og 2.etasje. Hver base består av en stor arbeidsenhet, samt flere grupperom i ulike størrelser. Lærernes kontorarbeidsplasser er lokalisert i tilknytning til baseareal.

Spesialrom som musikkrom, skolekjøkken og naturfagrom er plassert i 2.etg, mens kunst- og håndverkavdeling er plassert i byggets kjelleretasje. Skolens bibliotek ligger sentralt plassert i tilknytning til hovedinngang i skolens 1. etasje. Administrasjon og personalrom ligger også sentralt plassert i byggets 1.etasje.

Tegning for Hattfjelldal skole viser base i 2.etg., med arbeidsenheter, grupperom og lærerarbeidsplasser.

4.5 Valg av deltakere (respondenter)

Utvalg av elever

Spørreundersøkelsen avgrensers seg til elever fra 5. – 10. klassetrinn i grunnskolen. Dette er delvis gjort for å begrense omfanget av undersøkelsen, slik at datamengder ikke skulle bli u håndterlige. En spørreundersøkelse for de minste elevene ville også ha krevd større grad av veiledning fra lærerne og måtte vært sterkt forenklet i forhold til undersøkelser mot litt eldre elever. Jeg har diskutert problemstillingene med lærere blant annet på Kulstad skole, og deres anbefaling var at jeg burde begrense undersøkelsen til å gjelde elever fra og med 5.trinn. Eldre elever med lengre erfaringer fra skolen har bedre forutsetninger for å kunne gi gode og troverdige opplysninger omkring problemstillingen i denne undersøkelsen. I forhold til spørsmålene som stilles til de yngste elevene, kan jeg også gå mer i dybden for de ulike tema i undersøkelsen.

Når det gjelder hvor stort utvalg av elevene fra 5. – 10.trinn som skulle inviteres til å delta, så ble beslutning om dette gjort etter avtale med skolene. Problemet for skolene var at elevundersøkelsene medførte ekstra arbeid for personalet, enten undersøkelsen skulle gjøres manuelt på papirskjema, eller den skulle utføres direkte på nett. Rektorene var usikre på hva de kunne pålegge lærerne, i og med at de stadig vekk, i følge dem, ble pålagt å delta i andre undersøkelser. I utgangspunktet ble vi enige om at min. 30 % av elevene i hvert trinn skulle tilfeldig plukkes ut, hvor fordelingen mellom kjønn skulle representere forholdstallet totalt for skolen. Kun Flekkerøy skole klarte å gjennomføre dette etter avtale. Denne skolen var også den eneste som valgte å gjennomføre elevundersøkelsen manuelt (på papir). De andre skolene

ser ut til å ha hatt problemer med å organisere dette, og utvalget har derfor ikke blitt som planlagt. Fordelingen er vist i Tabell 1.

Utvalg av lærere og assistenter

Alle lærere og assistenter ved de utvalgte skolene fikk anledning til å delta i undersøkelsen. Rektors påtok seg ansvaret med å markedsføre undersøkelsen og å sørge for å motivere personalet til å delta. I utgangspunktet trodde både jeg og rektorene at dette vil være en forholdsvis enkel sak, hvor lærerne ville se gevinsten i å delta. Dessverre ble deltakelsen ved Kippermoen og Hattfjelldal dårligere enn forventet.

4.6 Gjennomføring av spørreundersøkelsen

Oppslutning om undersøkelsen

Som jeg tidligere har kommentert så var det i utgangspunktet svært vanskelig å få skoler til å være med på undersøkelsen. De som var positiv til å delta, hadde tro på at dette vil være nyttig for skolen, og at undersøkelsen ville bli møtt positivt blant skolens ansatte. Det skulle vise seg at det måtte mye purring til for å få inn besvarelser. Det ble heller ikke imponerende høy svarprosent. Kulstad og Flekkerøy skole hadde forholdsvis god deltakelse, mens Kippermoen og Hattfjelldal var noe dårligere.

Tabelloppstillingene nedenfor viser forholdt mellom mulige respondenter, antall svar og svarprosent.

For lærere og assistenter:

I samråde med skolene ble alle lærerne og assistentene bedt om å delta i undersøkelsen.

Skole	Antall mulige respondenter	Antall svar	Svarprosent av antall mulige
Kippermoen ungdomskole	57	27	47,3
Flekkerøy skole	35	20	57,1
Kulstad skole	29	29	100
Hattfjelldal skole	15	7	46,7

Tabell 1: Oversikt over fordeling av respondenter og oppslutning for spørreundersøkelsen for lærere.

Skolen foretok selv en tilfeldig utplukking av de elver som ble invitert til å delta, hvor det skulle være noenlunde balanse mellom kjønn, og klassetrinn. I utgangspunktet ble det gjort avtale om at minimum 30 % av elevene skulle inviteres til å delta. Dette klarte ikke Kippermoen ungdomsskole å få til.

For elever fra 5.- 7.trinn:

Skole	Antall mulige respondenter	Antall svar	Svarprosent av antall mulige
Kippermoen ungdomskole	0		
Flekkerøy skole	151	60	39,7
Kulstad skole	136	79	58,1
Hattfjelldal skole	56	21	37,5

Tabell 2: Oversikt over fordeling av respondenter og oppslutning for spørreundersøkelsen for elever fra 5. - 7.trinn

For elever fra 8.- 10.trinn:

Skole	Antall mulige respondenter	Antall svar	Svarprosent av antall mulige
Kippermoen ungdomskole	486	72	14,8
Flekkerøy skole	0		
Kulstad skole	0		
Hattfjelldal skole	47	28	59,6

Tabell 3: Oversikt over fordeling av respondenter og oppslutning for spørreundersøkelsen for elever fra 8. – 10.trinn

Gjennomføringen

Med unntak av Flekkerøy skole, valgte alle skolene at undersøkelsene skulle gjennomføres på nettet. Spørreskjema ble lagt ut på nettstedet Quest Back, som har et meget bra dataverktøy for formålet. Flekkerøy skole mente imidlertid at elevundersøkelsen ville være lettere å organisere ved bruk av skjema på papir, hvor de da også hadde bedre kontroll med at elevene faktisk besvarte spørreskjemaene. Dette ser jeg i ettertid at de hadde helt rett i. Bakdelen var at dette medførte en del arbeid med punching av data.

Skolene fikk oppgitt en unik nettadresse for hver av spørreskjemaene, hvor de kunne gå inn å svare når de måtte ønske det. Det ble i utgangspunktet gitt en frist, men den måtte forlenges mange ganger som følge av treg respons. Jeg hadde også jevnlig kontakt med rektor for å informere dem om responsen, slik at de kunne purre på personalet. Spørreskjema lå tilgjengelig på nett i nærmere to og en halv måned.

Databehandlingen foregikk direkte i Quest Back, som genererer tabeller og diagrammer for analyse av resultater.

Spørreskjema

Generelt:

Spørreskjema ligger som vedlegg til oppgaven, slik de ble presentert for de som ble invitert til å svare. Som følge av mange spørsmål og hvor enkelte er forholdsvis like med samme innhold, men med litt ulik vinkling, har jeg valgt å ikke benytte alle spørsmål/påstander i

undersøkelsen. Spørsmål/påstander som er brukt i undersøkelsen er satt opp i tabellform under kapittel 6.

For lærer og assistenter:

Spørreskjema for lærere bestod av 86 spørsmål/påstander inndelt i følgende 7 kategorier:

1. Personopplysninger (alder, kjønn, utdanning, praksis)
2. Ditt forhold til skolebygget
3. Kunnskap og veiledning
4. Undervisningsorganiseringen
5. Fysisk og sosialt arbeidsmiljø
6. Psykososialt miljø
7. Generelt om åpne løsninger i skolen

Alle spørsmål/påstander har svaralternativer, hvor respondentene krysser av etter hva som er riktig for han/henne. Spørsmålene er utarbeidet i henhold til de variabler som ble presentert i kapittel 4.2, og som skal gi grunnlag for å kunne besvare de problemstillinger som er tema for denne oppgaven.

For 5. – 7.trinn:

Spørreskjema for elevene fra 5. – 7-trinn består av 38 spørsmål inndelt i følgende 5 kategorier:

1. Generelle opplysninger (Kjønn, klassetrinn, tidligere skoler)
2. Hvordan opplever du skolen
3. Hvordan opplever du skoledagen og undervisningen
4. Sosial trivsel
5. Meninger om skolen

Spørreskjema er for øvrig bygd opp på samme måte som for lærere/assistenter

For 8. – 10. trinn:

Spørreskjema for elevene fra 8. – 10.trinn består av 48 spørsmål og er inndelt i de samme 5 kategorier som for elevene fra 5. – 7.trinn. I hovedsak består det også av de samme spørsmål. Som følge av at denne gruppen elever generelt er mer moden, og har bedre forutsetninger for å reflektere over problemstillingene de blir bedt om å ta stilling til, har jeg gått litt mer i dybden, enn hva som var tilfellet for de yngste eleven.

4.7 Feilkilder

Frafall

Dessverre så var det generelt svært vanskelig å få skoler til å delta i undersøkelsen, men det skulle også vise seg at det ble en del frafall av respondenter, også for de skolene som takket ja til å delta. For alle skoler med unntak av Kulstad skole, var det forholdsvis mange lærere og

assistenter som valgte å ikke besvare spørreskjema. Det er vanskelig å si om dette kan ha påvirket undersøkelsen i en bestemt retning, men muligheten for at grupper med bestemt holdninger til åpne skoler avsto fra å svare, er tilstede.

Når det gjelder gjennomføringen av spørreundersøkelsen for elever, så klarte ikke skolene å organisere dette i henhold til de avtaler som ble gjort. Dette førte til at vesentlig færre elever enn planlagt svarte ved Kippermoen ungdomsskole, mens ved Kulstad og Hattfjelldal ble fordelingen mellom klassetrinn ikke utført som planlagt. Dette i sum har ført til et utvalg av elevene som muligens ikke er like representativt for hele elevmassen i de 4 skolene.

Validitet og reliabilitet

Et grunnleggende krav til en undersøkelse som dette er at variablene har en akseptabel validitet, det vil si at de gir uttrykk for det fenomenet som var tenkt. Valg av variabler er foretatt med bakgrunn av den teoretiske kunnskap og de erfaringer jeg har tilegnet meg om problemstillingene rundt brukertilfredshet i åpne skoler. Her bygger jeg spesielt på erfaringer fra de to skolene i egen kommune, som har hatt og har store utfordringer, som kunne brukes som utgangspunkt for valg av variabler og utforming av spørsmål. Spørsmålene som ble utformet ble derfor etter min mening reelle i forhold til problemstillingen jeg ønsket å belyse, og forståelige for respondentene i forhold til det jeg var ute etter. Spørreskjema for lærerne kunne nok med fordel hatt noen færre spørsmål. En del av spørsmålene ble kanskje for like. Når det gjelder spørreskjema for elevene var utfordringene å forenkle spørsmålene uten vanskelige begreper og språk, uten at det gikk ut over muligheten for å innhente de data jeg var ute etter. Det var vanskelig å ha helt klare formeninger hva som kan forventes at en elev i 5. trinn skal ha forutsetning for å ta stilling til. Her fikk jeg hjelp av pedagogisk leder, i min egen kommune, til å luke ut de spørsmål som kanskje ikke var egnet.

Jeg prøvde også å legge vekt på at spørreundersøkelsen ikke skulle kunne oppfattes tendensiøst, som om jeg var ute etter å kartlegge enten spesielt negative eller spesielt positive effekter. Respondenten skulle ikke ut fra oppbyggingen av spørreskjema kunne påvirkes til å være negativ eller positiv. Hvorvidt dette ble tilfellet er vanskelig å si, men jeg har i alle fall gjort et bevisst forsøk på å unngå dette.

En annen feilkilde er ulik reliabilitet. Det er ikke foretatt noen reliabilitetsberegninger, noe jeg heller ikke finner hensiktsmessig i en undersøkelse som har et omfang som allikevel ikke kan generalisere. Det må forventes at reliabiliteten varierer fra spørsmål til spørsmål. I resultatene for elevenes spørreundersøkelse registrerte jeg en del selvmotsigelser i spørsmål som var forholdsvis like i innhold, men utformet ulikt. Dette betyr at ikke alle har vært i stand til å tolke spørsmålene riktig, samt at de bruker alternativskalaen litt tilfeldig. Jeg registrerte også at bruken av hele skalaen i svaralternativene, var mer utbredt for de eldre elevene enn de yngre. Dette gjør resultatet litt mindre nyansert, men sier også noe om at de yngre elevene forholder seg mer konkret til utsagnene (ja/nei), enn de eldre.

5 RESULTATER OG FUNN

5.1 Generelt

I dette kapittelet presenteres resultater og funn fra de tre spørreundersøkelsene for lærere og elever, samt intervjuene med rektorene for hver av skolene. Resultater vil bli presentert gruppevis i forhold til variabler som er beskrevet i kapittel 4.2, hvor enkeltspørsmål som vurderes som spesielt viktig og relevant vil bli kommentert hver for seg. I og med at spørreskjemaene inneholdt forholdsvis mange spørsmål, har jeg valgt å utelukke de som jeg i ettertid har vurdert mest irrelevant i forhold til min hovedproblemstilling.

Gjennomføringen av arbeidet og en beskrivelse av resultatene, er utarbeidet for hver metode på følgende måte:

I den **kvantitative analysen** presenteres spørsmålene satt opp i en tabell for hver spørsmålsgruppe. Deretter analysen i form av en fortolkning, med kommentarer både i forhold til spørsmålsgruppen og i forhold til noen enkeltspørsmål. Resultater presenteres også i form av diagrammer med sammenligninger mellom ulike verdier (kjønn, alder, utdanning, etc.) Resultater og funn presenteres også i en oppsummering for hver av de 3 spørreundersøkelsene. Komplette resultat- og analysedata finnes på www.Questback.com men det kreves rettigheter for å få tilgang til disse data.

I den **kvalitative analysen** presenteres et resume av hvert av intervjuene, samt en oppsummering av alle fire intervju.

5.2 Kvantitativ undersøkelse

5.2.1 Spørreundersøkelse for lærere og assistenter

Respondentenes utgangspunkt

Jeg valgte å skille ut 5 ulike variabler i forhold til respondentenes ulike utgangspunkt. Det gjaldt skoletilknytning, kjønn, alder, ansiennitet og praksis. Målet var å teste om det var tendenser i besvarelsene, ved å foreta sammenligninger på verdinivå. Tabellen under viser fordelingen av respondentene i forhold til variabler og verdiene som er tilknyttet variablene. Grunnskole/videregående viser de som kun har denne utdanningen. Lærerskoleutdannede kan også ha annen høyskole eller universitet i tillegg

Variabler	Verdier				
Skole	Kippermoen (27)	Kulstad (29)	Flekkerøy (20)	Hattfjelldal (7)	
Kjønn	Mann (20)	Kvinne (64)			
Alder	Under 30 (2)	30 – 40 (30)	41 – 50 (33)	Over 50 (19)	
Utdanning	Kun grunnsk./videregående (8)	Lærerskole (69)	Annen høyskole (15)	Universitet (14)	
Ansiennitet	0 år, første jobb (4)	1-5 år (7)	6-10 år (21)	11-20 år (26)	Over 20 år(27)

Tabell 4: Respondentenes fordeling i forhold til variabler og verdier som er brukt i undersøkelsen. Antall respondenter i parentes. Lærerskole kan også være i kombinasjon med høyskole eller universitet

Spørsmålsgruppe 1.1: Forholdet til skolebygget

Den første spørsmålsgruppen består av 12 spørsmål/påstander som er relatert til skolebygget og dets utforming og innhold. Her var formålet å kartlegge den enkeltes personlige forhold til skolebygget og de fysiske løsninger. Er bruker fornøyd med bygget, eller mener de at bygget har fysiske begrensninger ?

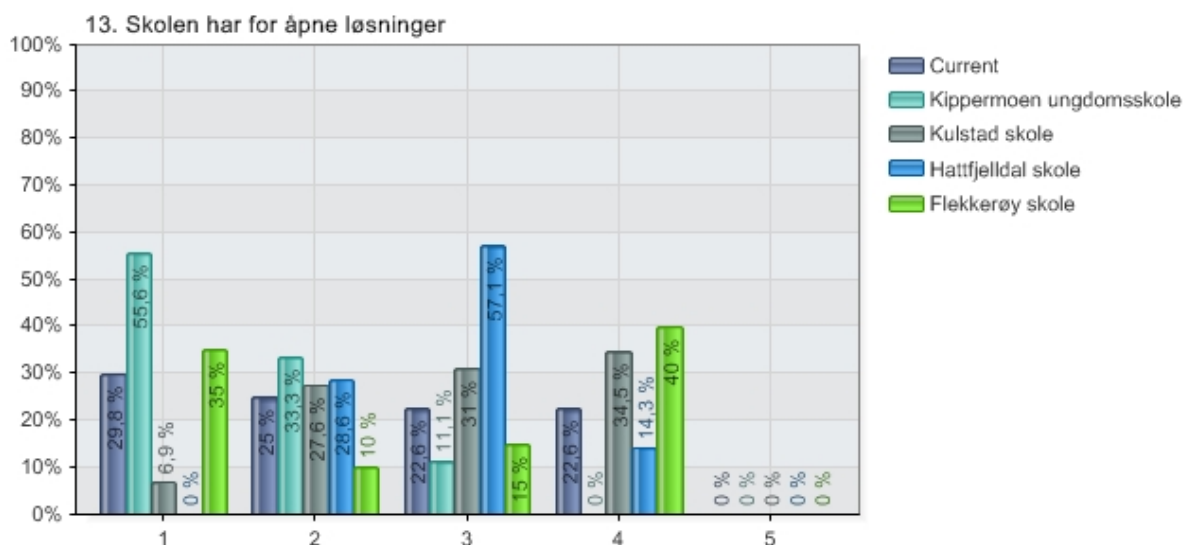
Spørsmål/påstand	Stemmer helt 1	2	3	Stemmer ikke 4	Vet ikke
Skolebygget fremstår som et flott bygg	58,3	28,6	10,7	1,2	1,2
Skolebygget har generelt gode planløsninger	21,7	38,6	24,1	15,7	0
Elevene er heldige som får gå på denne skolen	50	26,2	17,9	6	0
Skolen har for åpne løsninger	29,8	25	22,6	22,6	0
Det er for mye dødt areal i skolebygget	20,5	9,6	16,9	53	0
Skolen har for mye fellesareal	16	17,3	27,2	38,3	1,2
Skolen har gode personalfasiliteter	38,1	40,5	14,3	6	1,2
Skolen har gode undervisningsarealer	20,7	35,4	28	15,9	0
Skolen gir mange muligheter for fleksibel bruk	29,6	38,3	18,5	13,6	0
Skolebygget understøtter skolens visjoner og mål	18,3	39	18,3	13,4	0
Jeg er stolt av bygget	35,8	35,8	18,5	8,6	1,2
Dette er et bygg for fremtiden	22,6	44	13,1	14,3	6

Tabell 5: Fordelingen av svar i %, samlet for alle skoler, for spørsmålsgruppe 1.1

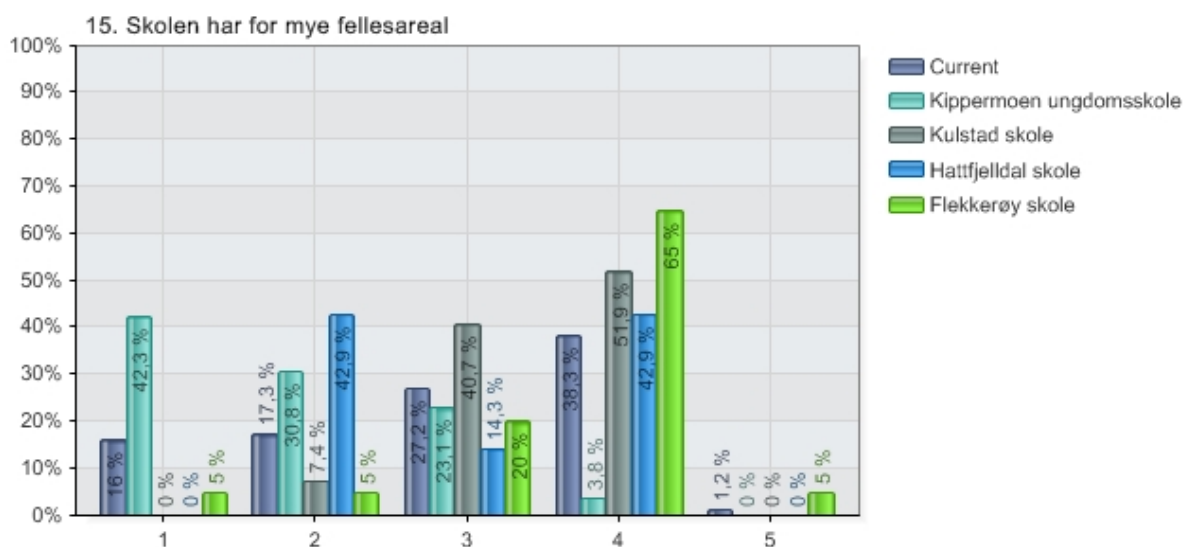
Som tabellen viser så er svarene i denne spørsmålsgruppen noe sprikende, men med en klar generell tendens i positiv retning. Når det gjelder spørsmålet om skolen har for åpne løsninger, viser besvarelsene at meningene er mer delte, hvor svarene er mer spredt over hele skalaen enn på de øvrige spørsmål. Dette gjelder også spørsmålet om man generelt er fornøyd med planløsningene på skolen, men her heller gjennomsnittet i mer positiv retning enn spørsmålet i forhold til åpne løsninger.

På spørsmålet om skolebygget fremstår som et flott bygg, har et stort flertall svart på den positive halvdel av skalaen. De fleste skolene er forholdsvis nye, eller nyrenovert, oppfattes positivt, selv om ikke alle generelt er fornøyd med helheten. Flertallet er også enige i at elevene er heldige som får gå på denne skolen (sin skole).

I den åpne skolen har det vært fokus på felles arealer og felles møteplasser som skal bidra til samarbeid og sosialt felleskap. Selv om de 4 skolene er ulike i planløsningene, så har alle mye areal til felles bruk. Kippermoen ungdomsskole utmerker seg noe i forhold til de andre, da denne skolen har et stort åpent areal i kjernen av skolen, som i dag brukes mest som vrimleareal i elevenes friminutt. Denne skolen er også mest negativ i forhold til spørsmålene om fellesarealer og hvordan arealene utnyttes. Mange ved denne skolen synes det er for mye dødt areal i skolebygget. De øvrige skolene er i stor grad positiv til fellesarealene.

Figur 8: Fordelingen av svar i %, mellom skolene, på spørsmålet: ”Skolen har for åpne løsninger”
 1 = Stemmer helt   4 = Stemmer ikke   5 = Vet ikke

Figur 9: Fordelingen av svar i % mellom skolene, på spørsmålet: ”Skolen har for mye fellesareal”
 1 = Stemmer helt   4 = Stemmer ikke   5 = Vet ikke

Kippermoen ungdomsskole peker seg ut som den skolen som er mest negativ til skolebygget, hvor besvarelsene domineres av en negativ tendens som trekker ned gjennomsnittet i forhold til de øvrige skolene i nesten alle av de 12 spørsmål.

Spørsmålsgruppe 1.2: Kunnskap og veiledning om undervisning i åpne skoler

Denne gruppen består av 10 spørsmål/påstander, og skulle kartlegge i hvilken grad lærerne var forberedt og hadde nok kunnskap og informasjon til å utnytte byggets muligheter og å undervise i forhold til de intensjoner og mål skolen har satt seg. Dette går på medvirkning i planlegging, opplæring, informasjon og egen erfaring og kunnskap omkring temaet

Spørsmål/påstand	Stemmer helt 1	2	3	Stemmer ikke 4	Vet ikke	Jobbet ikke ved skolen da den ble bygd/ombygd
Det var god informasjon/dialog i forhold til valg av løsninger for skolen, da den ble bygd/ombygd	4,8	11,9	20,2	26,2	4,8	32,1
Det var en motivert lærerstab som tok fatt på utfordringene den nye skolen bød på	16,9	25,3	20,5	8,4	3,6	25,3
Ledelsen ved skolen var en god motivator i denne prosessen	12,3	18,5	17,3	19,8	4,9	27,2
Skoleledelsen i kommunen var en god motivator i denne prosessen	1,2	9,5	11,9	34,5	16,7	26,2
Jeg var direkte involvert i prosessen omkring planlegging av bygget	7,2	6	18,1	33,7	3,6	31,3
Jeg synes jeg har nok skoloring i forhold til Reform 97 og Kunnskapsløftet og de endringene dette har ført med seg	6	34,9	34,9	18,1	6	
Jeg har fått skoloring i forhold til byggets muligheter til fleksibel undervisningsorganisering	7,6	24,1	34,2	30,4	3,8	
Jeg har nok kunnskap om sammenhengen mellom byggets utforming og kravene i Reform 97 og Kunnskapsløftet	4,9	30,9	38,3	14,8	11,1	
Jeg har fått informasjon om hvilke erfaringer andre skoler har med åpne løsninger	6	41,7	29,8	20,2	2,4	
Tilbakemeldingene om åpne løsninger fra andre skoler har vært positive	0	17,9	40,5	19	22,6	

Tabell 6: Fordelingen av svar i %, samlet for alle skoler, for spørsmålsgruppe 1.2

Både i forhold til den informasjon når det gjaldt valg av løsninger, og når det gjaldt skoleledelsen rolle som motivator i prosessen før ny skole skulle tas i bruk, er det en klar negativ tendens som viser at denne delen av prosessen ikke har vært i henhold til forventningene. På spørsmål om involvering i planleggingen ser vi at det er et klart mindretall som mener at de var direkte involvert i prosessen omkring planlegging av bygget. Undersøkelsen viser også betydelig mangel på skoloring i forhold til byggets muligheter til fleksibel undervisningsorganisering.

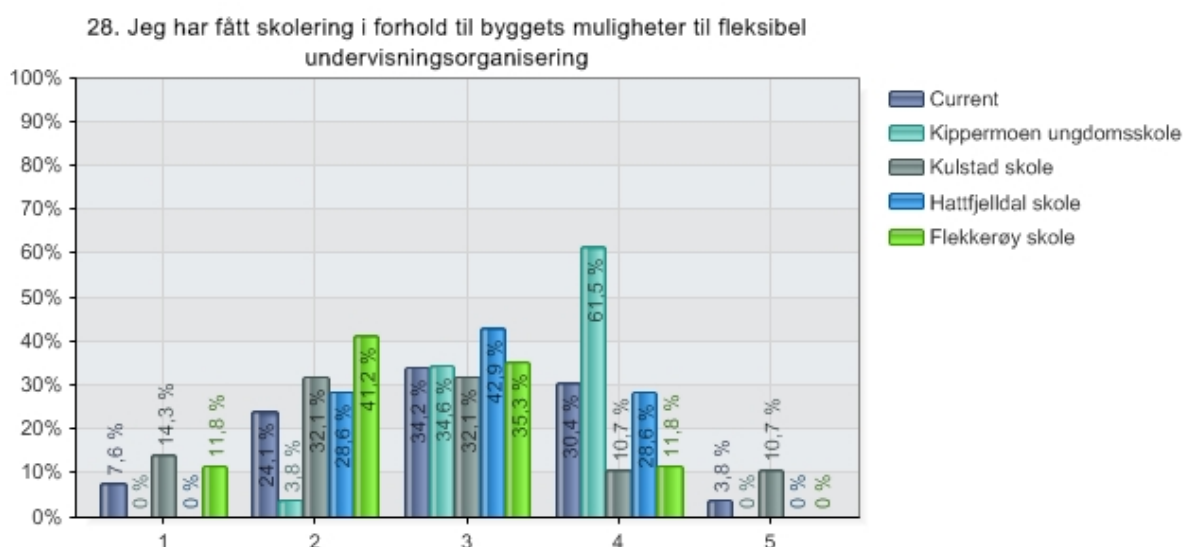
På spørsmål om de mener at de har nok kunnskap om Reform 97 og Kunnskapsløftet, svarer 40 % 1 eller 2, som kan tolkes dit at de mener de har noenlunde tilstrekkelig kunnskap. 52 % har svart 3 eller 4, som viser at de mener de ikke har nok kunnskap om disse reformene. 6 % vet ikke, noe jeg tolker i negativ retning, da dette vitner om lite bevissthet omkring

spørsmålet. Når det gjelder kunnskap om sammenhengen mellom reformene og byggets utforming, svarer 36 % 1 eller 2 og hele 55 % 3 eller 4, mens 11 % svarer vet ikke. Dette viser at det er en betydelig mangel på kunnskap hos lærerne omkring disse vesentlige reformene i norsk skole, og sammenhengen mellom disse reformene og skolebygget de underviser i.

I en brukerprosess i forbindelse med planlegging av et nybygg er ofte det første trinn i prosessen å forsøke å skaffe seg informasjon om erfaringer fra andre som har bygg med tilsvarende løsninger. Undersøkelsen viser at ca. 50 % av respondentene har fått lite eller ingen informasjon om andres erfaringer. Bare 6 % har svart 1, noe jeg tolker slik at de har fått god eller tilstrekkelig informasjon om andres erfaringer med åpne løsninger. Det er interessant å merke seg at et stort flertall mener at tilbakemeldingene fra de andre skolene ikke har vært positive.

På tross av at undersøkelsen viser at veiledning og kunnskap ikke er slik man burde kunne forvente ved overgang til nye metoder og løsninger, mente likevel et flertall av de som jobbet ved skolen da den var ny/nyåpnet at det var en motivert lærerstab som tok fatt på de nye utfordringene.

Også denne delen av undersøkelsen viser at lærerne ved Kippermoen ungdomsskole er den gruppen som har den mest negative responsen i forhold til de spørsmål/påstander som ble stilt.

Figur 10: Fordelingen av svar i % mellom skolene, på spørsmålet: ”Jeg har fått skolering i forhold til byggets muligheter til fleksibel undervisningsorganisering”
1 = Stemmer helt   4 = Stemmer ikke   5 = Vet ikke

Spørsmålsgruppe 1.3: Undervisningsorganiseringen

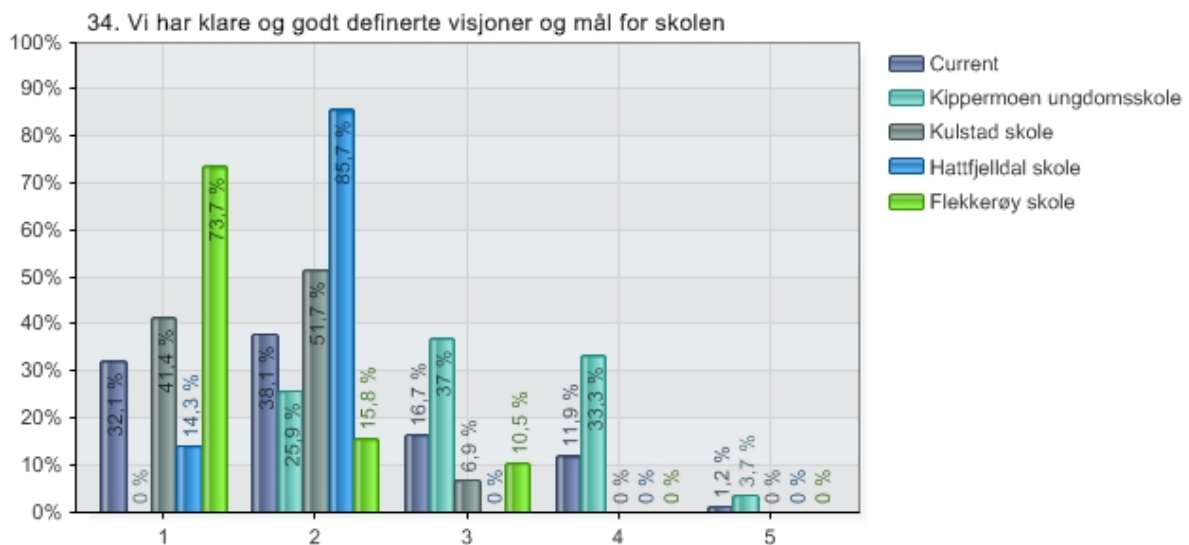
Denne gruppen består av 11 spørsmål/påstander, hvor respondentene skal si noe om hvordan de opplever undervisningsorganiseringen og hvorvidt de føler de har lykket i forhold til å utnytte byggets muligheter. Det handler om undervisningen er i tråd med visjoner og mål, om undervisningen er tilpasset skolebygget og om arealene utnyttes slik de var tenkt.

Spørsmål/påstand	Stemmer helt 4	3	2	Stemmer ikke 1	Vet ikke
Det er stor enighet blandt kollegaer om undervisningmetodene for skolen	11,8	40	28,2	12,9	7,1
Vi har klare og godt definerte visjoner og mål for skolen	32,1	38,1	16,7	11,9	1,2
Jeg synes det er problematisk å organisere skoledagen effektivt	13,4	26,8	31,7	28	0
Jeg synes det er problematisk å organisere undervisningen i forhold til byggets arealløsninger	9,6	20,5	33,7	36,1	0
Teamene/lærerne har frihet i forhold til hvordan undervisningen organiseres	28,9	48,2	18,1	4,8	0
Vi klarer ikke å oppfylle kravene i Kunnskapsløftet om tilpasset undervisning	11,1	42	33,3	13,6	0
Det burde vært strammere styring fra ledelsen om hvordan undervisningen organiseres	6,1	13,4	30,5	50	0
Måten vi organiserer undervisningen på er ikke tilpasset byggets arealløsninger	13,3	16,9	28,9	41	0
Det er sjelden at arealer står tomme i løpet av skoledagen	20,5	38,6	31,3	9,6	0
Generelt har vi god utnyttelse av skolens arealer	28,9	43,4	16,9	10,8	0
Vi er flinke til å variere bruken av arealene	12,2	53,7	29,3	4,9	0

Tabell 7: Fordelingen av svar i %, samlet for alle skoler, for spørsmålsgruppe 1.3

Foruten Kippermoen ungdomsskole viser resultatet av denne delen av undersøkelsen at et flertall av skolene mener å ha lykket ganske godt med å organisere undervisningen både i forhold til skolens visjoner og mål og i forhold til byggets arealløsninger. Alt er ikke udelt positivt, og forholdsvis mange ser også ut til å slite på en del områder. Blant annet mener 53 % at de ikke klarer å oppfylle kravene i Kunnskapsløftet om tilpasset undervisning. Forholdsvis mange ser også ut til å slite med å organisere skoledagen effektivt.

Kippermoen skiller seg markert ut i de fleste spørsmål, hvor over 70 % av lærerne mener at skolen ikke har godt definerte visjoner og mål for skolen. Figurene 11, 12 og 13 viser den markante forskjellen mellom Kippermoen og de øvrige skoler i svarene på flere vesentlige spørsmål i forhold til undervisningsorganiseringen.

Figur 11: Fordelingen av svar i % mellom skolene, på spørsmålet: ”Vi har klare og godt definerte visjoner og mål for skolen”

1 = Stemmer helt

4 = Stemmer ikke

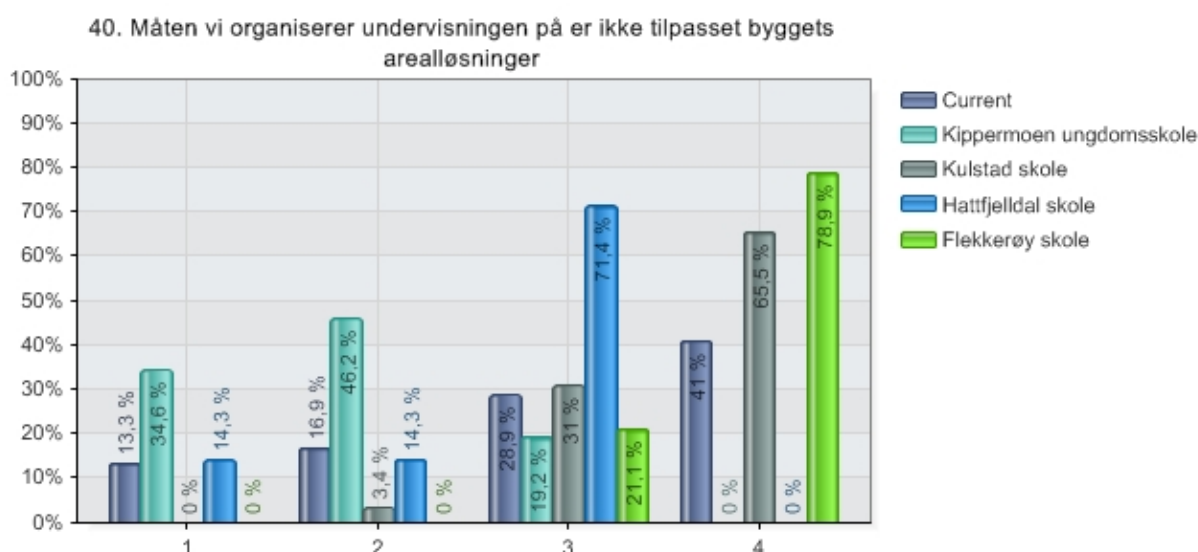
5 = Vet ikke

Figur 12: Fordelingen av svar i %, mellom skolene, på spørsmålet: ”Jeg synes det er problematisk å organisere undervisningen i forhold til byggets arealløsninger”.

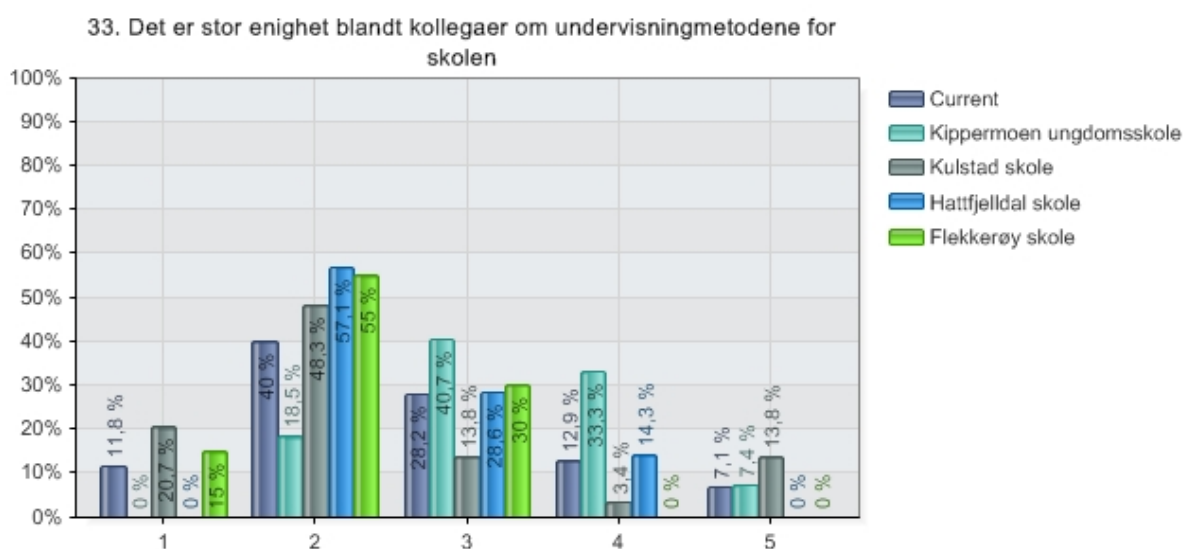
1 = Stemmer helt

4 = Stemmer ikke

Figur 13: Fordelingen av svar i % mellom skolene, på spørsmålet: ”Måten vi organiserer undervisningen på er ikke tilpasset byggets arealløsninger”
 1 = Stemmer helt   4 = Stemmer ikke

For de øvrige skolene mener et flertall at undervisningsmetoder er godt forankret blant lærerne. Det er allikevel grunn til å merke seg at mellom 20 – og 40 % også på de andre tre skolene, svarer 3 eller 4 på spørsmålet om det er stor enighet blant kollegaer om undervisningsmetodene for skolen. Dette viser at det råder en del usikkerhet omkring dette spørsmålet, også for dem. Alle skolene er forholdsvis klare på at teamene har stor frihet i forhold til hvordan undervisningen organiseres, hvor et stort flertall heller ikke ønsker strammere styring fra ledelsen i forhold til dette.

Figur 14: Fordelingen av svar i %, mellom skolene, på spørsmålet: ”Det er stor enighet blant kollegaer om undervisningsmetodene for skolen”
 1 = Stemmer helt   4 = Stemmer ikke   5 = Vet ikke

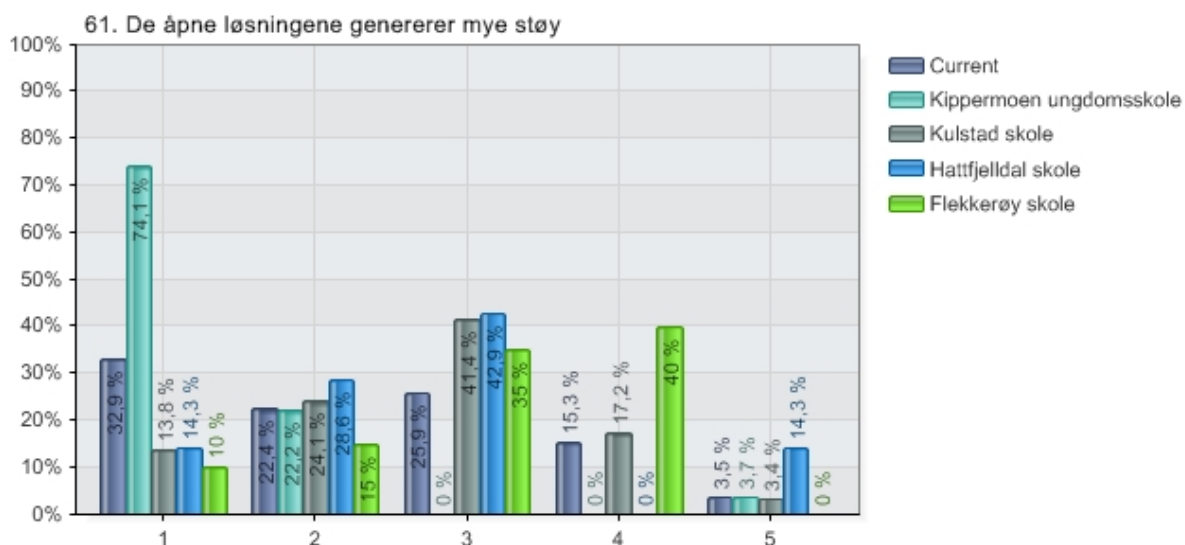
Spørsmålsgruppe 1.4: Fysisk arbeidsmiljø

Denne gruppen består 11 av spørsmål/påstander hvor målet var å kartlegge fysisk arbeidsmiljø og hvorvidt byggets åpne løsninger bidrar positivt eller negativt i forhold til dette. Det handler fysiske faktorer som støy, innsyn og om generell fysisk tilrettelegging er tilpasset undervisningsorganiseringen.

Spørsmål/påstand	Stemmer helt 4	3	2	Stemmer ikke 1	Vet ikke
De åpne løsningene genererer mye støy	32,9	22,4	25,9	15,3	3,5
Det er lett å konsentrere seg i bygget	7,1	36,5	20	32,9	3,5
Eleven har vanskelig for å konsentrere seg i bygget	16,5	34,1	34,1	11,8	3,5
Det er plagsomt at bygget har så mye innsyn	9,4	15,3	21,2	51,8	2,4
Basene plages med støy fra andre deler av bygget	34,5	14,3	16,7	32,1	2,4
Byggets arkitektur bidrar til økt trivsel for lærere og elever	28	40,2	17,1	9,8	4,9
Byggets areal og romløsninger bidrar til og lette arbeidsdagen	9,8	32,9	29,3	19,5	8,5
Vi har det generelt for trangt	31,8	17,6	23,5	25,9	1,2
Lærerarbeidsplassene er godt tilrettelagt og dekker vårt behov	40,5	28,6	14,3	7,1	9,5
Jeg foretrekker at lærerarbeidsplassene for alle lærerne er samlet i en personalavdeling	11,8	11,8	12,9	41,2	22,4
Skolens utsmykning og kunst bidrar til trivsel og velvære	33,3	37	14,8	4,9	9,9

Tabell 8: Fordelingen av svar i %, samlet for alle skoler, for spørsmålsgruppe 1.4

Mye av kritikken omkring de åpne løsningene har vært rettet mot støyproblemer og problemer med konsentrasjon både for lærere og elever. Også for de fire skolene som er med i denne undersøkelsen oppfattes nok dette som problematisk for mange. Selv om Kippermoen, som har størst problemer i forhold til dette, trekker resultatet totalt i negativ retning, så oppfattes dette som et problem for mange, også i de andre skolene. Ser man bort fra svarene fra Kippermoen befinner flertallet av de som har svart, seg på den positive siden (1 og 2). Allikevel er det forholdsvis mange som ligger på den negative halvdel, slik at dette må kunne oppfattes som et problem også for de andre skolene. Bortimot 90 % av respondentene ved Kippermoen, og mellom 30 og 40 % fra de andre skolene har svart 3 eller 4, på spørsmålet om det er lett å konsentrere seg i bygget.

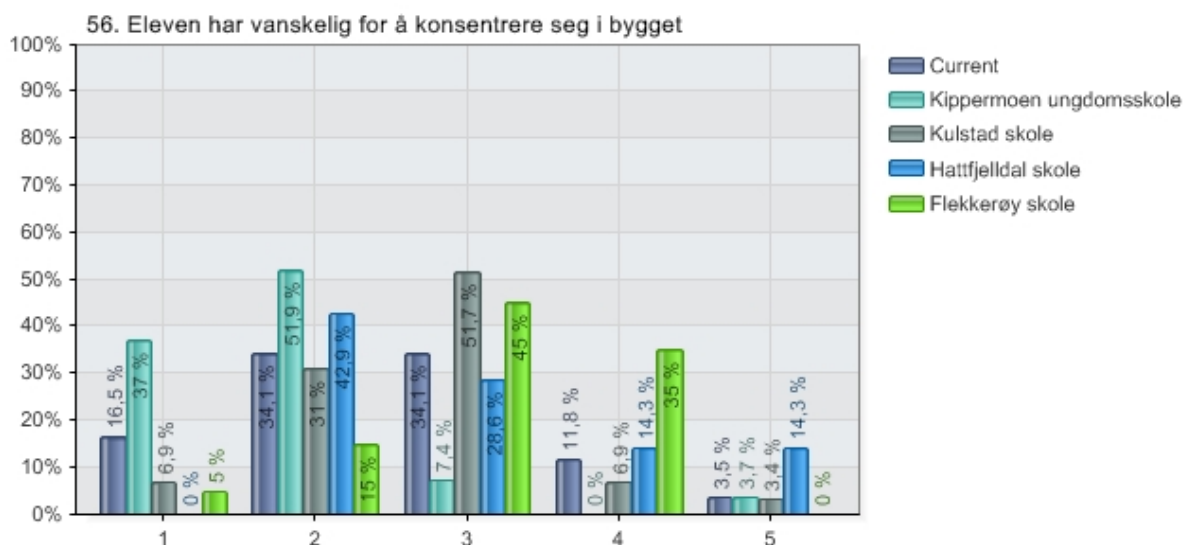

Figur 15: Fordelingen av svar i %, mellom skolene, på spørsmålet: ”De åpne løsningene genererer mye støy”
 1 = Stemmer helt   4 = Stemmer ikke   5 = Vet ikke

Skolene har ulik grad av åpenhet, og dette kan selvsagt slå inn positivt eller negativt. Et fysisk miljø som bidrar til konsentrasjonsvansker, handler ikke bare om støy, men også om annen aktivitet som tar oppmerksomhet bort fra det man i utgangspunktet jobber med. Kippermoen oppfatter innsyn som et problem, i motsetning til de andre skolene som finner dette mindre plagsomt.

Enkelte skoler som har stått fram i media, mener skolens måte å organisere undervisningen på og skolens adferdskultur har stor betydning for hvordan dette slår ut. På Kulstad skole, som er den skolen som har lengst erfaring med åpne løsninger, har de i mange år jobbet systematisk med adferd blant annet for å dempe støynivået. Her viser svarene at et klart flertall av lærerne mener de ikke har problemer med å konsentrere seg i bygget. Svarene for denne skolen viser imidlertid at de ikke oppfatter dette like enkelt for elevene.

Figuren 16 viser at situasjonen, i forhold til konsentrasjonsvansker for elevene, oppfattes problematisk for alle skolene, med unntak av Flekkerøy skole. Vi ser at for gjennomsnittet av alle skolene, svarer i overkant av 50 % 1 eller 2 på om elevene har vanskelig for å konsentrere seg i bygget, mens for Flekkerøy svarer 80 % 3 eller 4 på dette spørsmålet.

Figur 16: Fordelingen av svar i %, mellom skolene, på spørsmålet: "Elevene har vanskelig for å konsentrere seg i bygget"

1 = Stemmer helt

4 = Stemmer ikke

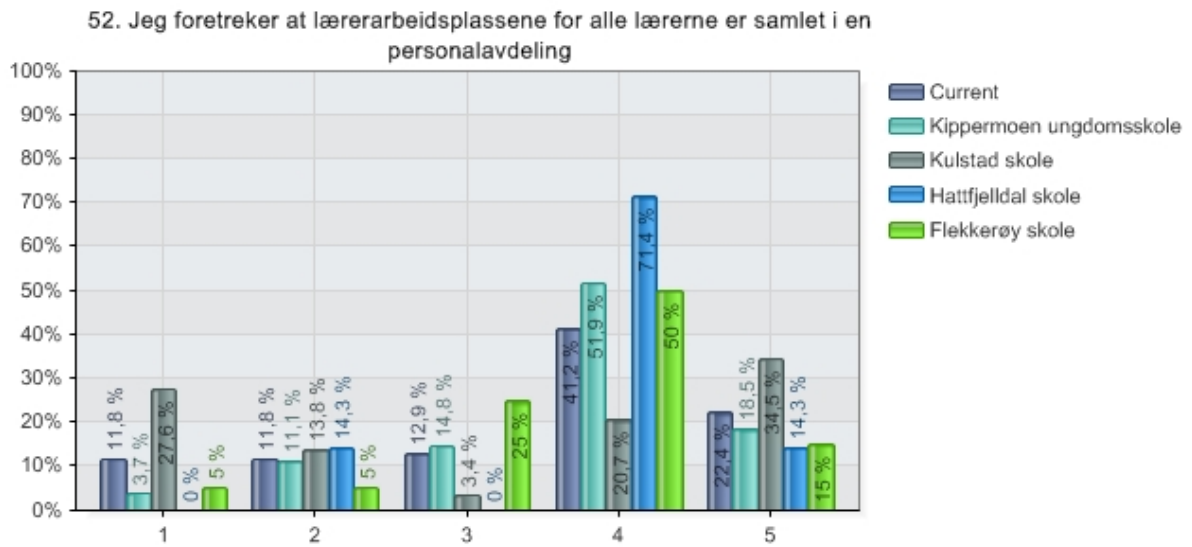
5 = Vet ikke

Spredning av støy i åpne løsninger har også vært et tema i debatten om åpne skoler. Omfanget av dette avhenger i noen grad hvordan de åpne løsningene er utformet. For Flekkerøy skole viser svarene at dette oppfattes som et minimalt problem, mens for Kippermoen er dette et stort problem. Kippermoen har ikke dører mellom basene og de store fellesarealene, og problemet med lydspredning ble satt på dagsorden allerede fra åpningen av skolen.

At byggets arkitektur og skolens utsmykning bidrar til økt trivsel for lærere og elever, er et klart flertall av respondentene enige i. Kippermoen er delt på midten når det gjelder spørsmålet om arkitektur, noe som ikke er et overraskende resultat i forhold til det som er kommet fram i de øvrige svarene. På tross av at denne skolen er helt ny og moderne bærer den generelle oppfatningen av bygget preg av helhetssituasjonen ved skolen.

Det er noe sprikende oppfatning om hvorvidt areal og romløsninger bidrar til å lette arbeidsdagen ved skolene, hvor Kulstad og Flekkerøy er mest fornøyd, i motsetning til Kippermoen og Hattfjelldal hvor flertallet ikke er fornøyd. Disse to skolene har også en klar oppfatning om at de har det for trangt.

I diskusjonen omkring valg av åpne løsninger i skolen har også plassering av lærerarbeidsplasser vært et tema som naturlig nok har opptatt mange lærere. Kulstad skole har sentraliserte kontorarbeidsplasser i personalavdelingen, mens de øvrige skoler har desentraliserte arbeidsplasser i basene, med teambaserte løsninger. Resultatene viser at alle skolene virker fornøyd med tilretteleggingen av lærerarbeidsplasser, hvor et flertall ikke foretrekker å samle lærerarbeidsplassene i en personalavdeling. Kulstad som har sentraliserte arbeidsplasser, er mest positiv til denne løsningen, men svarene fra Kulstad viser også at mange er usikre på hva de egentlig foretrekker. Dette gjelder i mindre grad for de øvrige skolene., som Figur 17 viser.

Figur 17: Fordelingen av svar i %, mellom skolene, på spørsmålet: ”Jeg foretrekker at lærerarbeidsplassene for alle lærerne er samlet i en personalavdeling”
 1 = Stemmer helt   4 = Stemmer ikke   5 = Vet ikke

Spørsmålsgruppe 1.5:

Psykososialt miljø

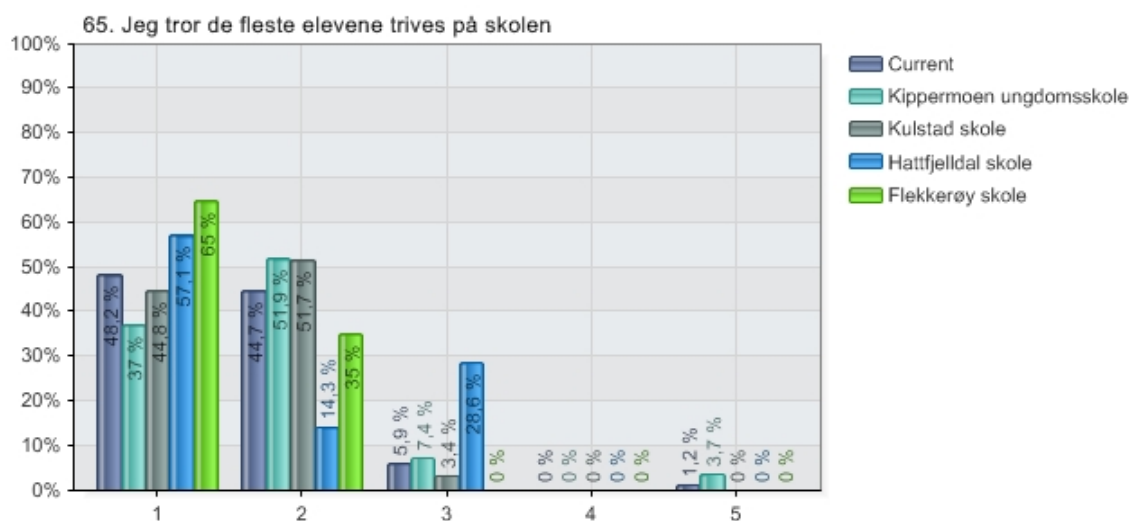
Denne gruppen består av 16 spørsmål/påstander hvor hensikten var å finne ut om de åpne løsningene bidrar til å påvirke stemning, velvære og mellom menneskelige relasjoner eller konflikter.

Spørsmål/påstand	Stemmer helt 4	3	2	Stemmer ikke 1	Vet ikke
Vi har et godt samarbeidsklima blant lærerne	41	48,2	4,8	2,4	3,6
Mitt lærerteam samarbeider godt	57,6	29,4	5,9	2,4	4,7
De åpne løsningene bidrar til bedre samarbeid for lærerne	29,4	37,6	17,6	9,4	5,9
Jeg tror de fleste elevene trives på skolen	48,2	44,7	5,9	0	1,2
Det er lite konflikter blant elevene	14,1	67,1	17,6	0	1,2
Jeg tror det er få elever som føler seg alene på skolen	28,2	54,1	12,9	0	4,7
Mobbing blant elevene er et problem på skolen	3,5	10,6	41,2	41,2	3,5
De åpne løsningene skaper større mulighet for elevene til å "melde seg ut"	21,4	17,9	40,5	16,7	3,6
Vi har god kontroll på elevene når de oppholder seg i bygget	16,5	52,9	24,7	4,7	1,2
Skolens åpenhet og luftige omgivelser bidrar til velvære	20,5	47	15,7	9,6	7,2
De åpne løsningene bidrar til bedre samarbeid blant elevene	12	36,1	34,9	9,6	7,2
Elevene samarbeider godt	6,1	65,9	23,2	1,2	3,7
De åpne løsningene skaper følelsen av uro	26,8	23,2	30,5	13,4	6,1
Vi har en god stemning og et fornøyd personale ved skolen	30,5	46,3	20,7	2,4	0
Vi har problemer med disiplinen blant elevene	8,3	19	42,9	26,2	3,6
Generelt arbeider elevene godt	22,6	50	23,8	1,2	2,4

Tabell 9: Fordelingen av svar i %, samlet for alle skoler, for spørsmålsgruppe 1.5

Som tabellen over viser så er det forholdsvis stor enighet om at lærerteamene samarbeider godt, og at de åpne løsningene er med å bidra til at det gode samarbeidet. Også Kippermoen deler oppfatningen om godt teamsamarbeid, selv om de er delt når det gjelder synet på om dette kan henge sammen med de åpne løsningene.

Resultatet av undersøkelsen viser også at et overveldende flertall av lærerne mener at de fleste elever trives godt ved skolen, og at det er lite konflikter og mobbing ved skolen. De har heller ikke tro på at det er mange elever som føler seg alene på skolen. Dette gjelder også Kippermoen og Hattfjelldal som er de skolene som generelt er mest negativ.

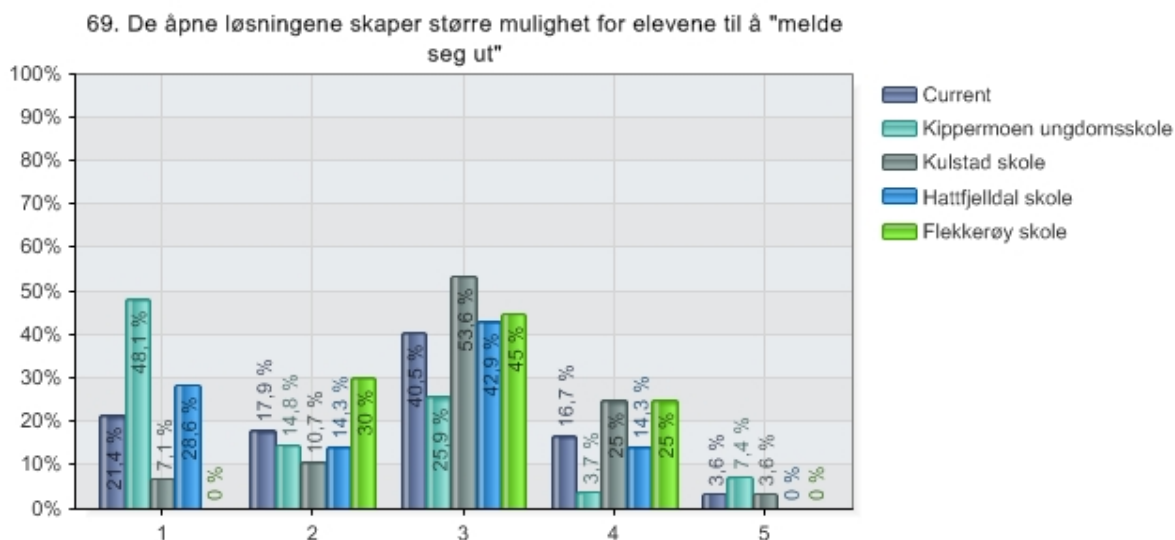
Figur 18: Fordelingen av svar i %, mellom skolene, på spørsmålet: ”Jeg tror de fleste elevene trives på skolen”

1 = Stemmer helt

4 = Stemmer ikke

5 = Vet ikke

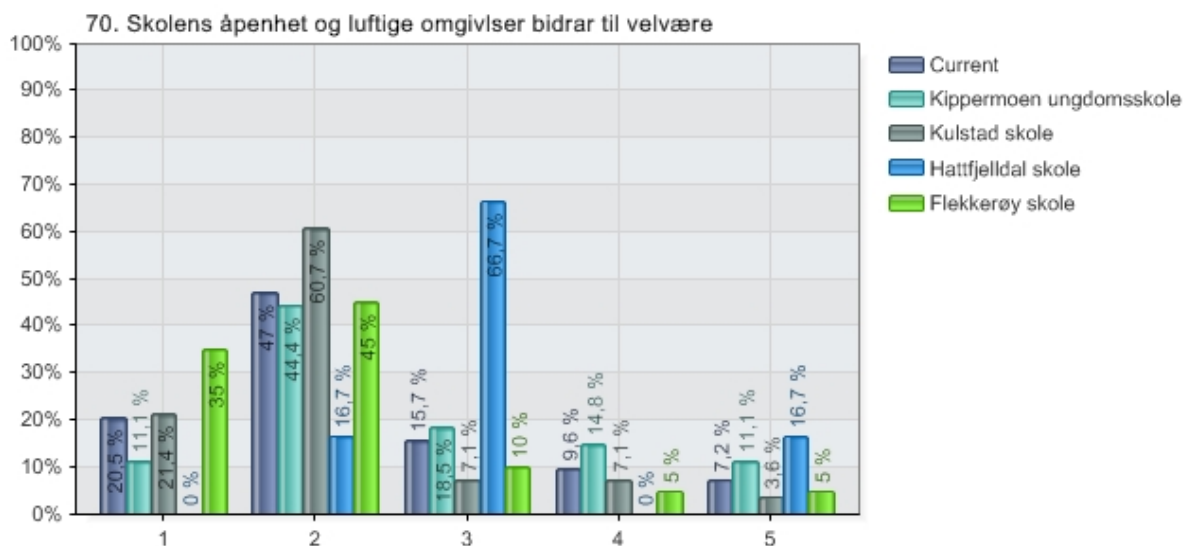
I den offentlig debatten har motstanderne av åpne skoler hevdet at det hersker kaos og mangel på kontroll av elevene i de åpne skolene. I denne undersøkelsen er det ingen klar tendens som viser at dette er riktig. Både i forhold til disiplin blant elevene og i forhold til det å ha kontroll på elevene, oppfatter et markant flertall at de ikke har vesentlige problemer med dette. Flertallet av respondentene mener også at elevene generelt samarbeider og arbeider forholdsvis godt, selv om det er en forholdsvis stor andel fra Kippermoen og Hattfjelldal som ikke er enig i dette. Om åpne løsninger bidrar til bedre samarbeid blant elevene, er meningene delt på midten. På spørsmål om de åpne løsningene skaper større mulighet for elevene til å ”melde seg ut”, svarer i underkant av 40 % at dette stemmer helt eller delvis (1 og 2). Det er allikevel et stort flertall som mener de har god kontroll på eleven når de oppholder seg i bygget.

Figur 19: Fordelingen av svar i %, mellom skolene, på spørsmålet: "De åpne løsningene skaper større mulighet for elevene til å "melde seg ut".

1 = Stemmer helt   4 = Stemmer ikke   5 = Vet ikke

Positive psykologiske effekter av åpne løsninger er dokumentert i forskning. For disse skolene svarer 67 % av respondentene at skolens åpenhet og luftige omgivelser bidrar til velvære. Også flertallet på Kippermoen er enig i dette, som figuren under viser. På den annen side mener 50 % at åpne løsninger skaper følelse av uro, noe som viser en annen siden av åpenheten.

Figur 20: Fordelingen av svar i %, mellom skolene, på spørsmålet: "Skolens åpenhet og luftige omgivelser bidrar til velvære".

1 = Stemmer helt   4 = Stemmer ikke   5 = Vet ikke

Spørsmålsgruppe 6: Generelt om åpne løsninger i skolen

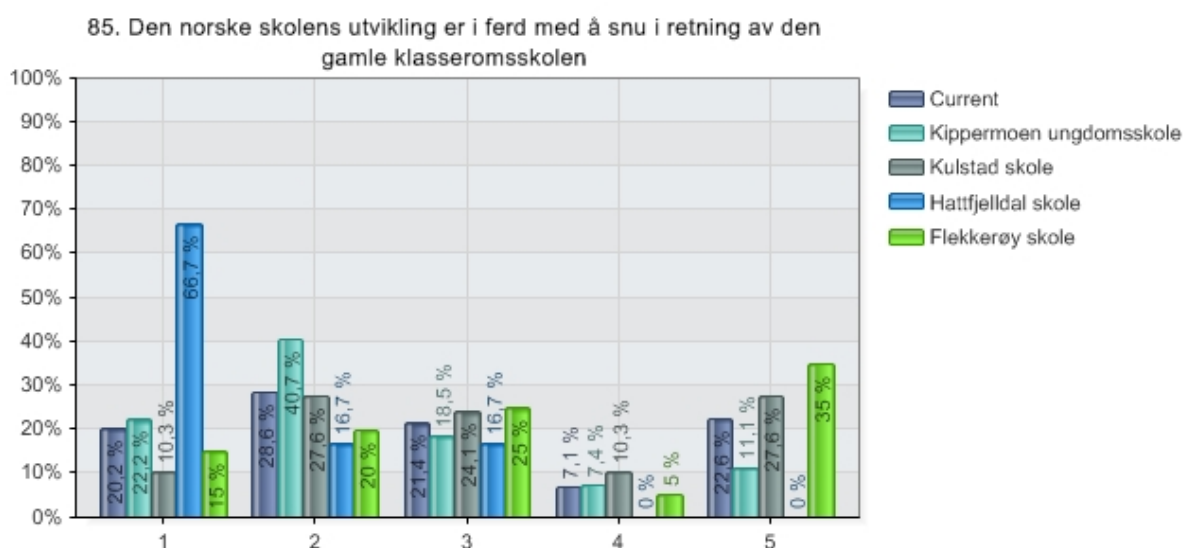
Den siste gruppen består av 10 spørsmål/påstander , hvor målet var å få et innblikk i de generelle holdningene omkring åpne løsninger i skolen, og om disse holdningene er med på å påvirke brukertilfredsheten hos den enkelte. Det er naturlig å tenke seg at dersom man ikke har tro på skole modellen, så skal det mere til for å finne seg til rette.

Spørsmål/påstand	Stemmer helt 4	3	2	Stemmer ikke 1	Vet ikke
De åpne løsninger har noe av skylden for at kunnskapsnivået er synkende blant norske skoleelever	20,2	17,9	19	27,4	15,5
Undervisning i åpne og fleksible arealløsninger er mer fremtidsrettet enn tradisjonell klasseromsundervisning	15,5	34,5	27,4	27,4	22,6
Elevene utvikler bedre sosiale ferdigheter i åpne løsninger	14,3	34,5	25	14,3	11,9
Elevene blir mer kreativ med fleksibel undervisningsorganisering i åpne løsninger	8,2	34,1	25,9	16,5	15,3
Elevene trives generelt bedre med åpne løsninger	4,8	44	20,2	10,7	20,2
Svakere elever taper på å gå på skoler med åpne løsninger	29,8	25	23,8	13,1	8,3
Flinkere elever har større sjanse til å lykkes med fleksibel undervisningsorganisering i åpne løsninger	21,7	38,6	22,9	6	10,8
Skolen og undervisningsmetodene oppfattes positivt i lokalbefolkningen	13,3	51,8	15,7	4,8	14,5
Den norske skolens utvikling er i ferd med å snu i retning av den gamle klasseromsskolen	20,2	28,6	21,4	7,1	22,6
Utviklingen av åpne skoler og fleksibel undervisningsorganisering fortsetter	11,8	21,2	27,1	20	20

Tabell 10: Fordelingen av svar i %, samlet for alle skoler, for spørsmålsgruppe 1.6

Tabellen over viser at det generelt var mye sprik i besvarelsene i denne spørsmålsgruppen. Det var en forholdsvis stor andel ”vet ikke”, som viser at mange er i tvil og ikke har gjort seg opp klare meninger omkring disse spørsmål. Påfallende mange ser ut til å tro at utviklingen av åpne skoler og fleksibel undervisningsorganisering ikke vil fortsette, men snur i retning av den gamle klasseromsskolen. Dette gjelder i størst grad for de skoler som generelt er mest misfornøyd med egen situasjon, men det er også mange på de øvrige skolene som ikke har den store troen på den nye skolemodellen, eller er i ”vet ikke ” gruppen. Figur 20 viser hvordan skolene har svart i forhold til dette.

Figur 21: Fordelingen av svar i % mellom skolene, på spørsmålet: "Den norske skolens utvikling er i ferd med å snu i retning av den gamle klasseromsskolen".

1 = Stemmer helt   4 = Stemmer ikke   5 = Vet ikke

Et klart flertall mener at flinke elever er vinnerne, og at de svake elevene taper på å gå i åpne skoler. Svarene om hvorvidt de åpne løsningene har noe av skylden for det synkende kunnskapsnivået i skolen er noenlunde jevnt fordelt over hele skalaen. Et flertall tror også at elevene trives bedre på åpne skoler, men også her er det mange i "vet ikke" gruppen.

På tross av delte meninger omkring egen skole og hvordan den fungerer, tror et klart flertall allikevel at skolen og undervisningsmetodene oppfattes positivt i lokalmiljøet.

5.2.2 Sammenligning av besvarelser for ulike grupper (verdier)

Et av hovedspørsmålene for denne oppgaven var å finne ut om det er en sammenheng mellom respondentenes ulike utgangspunkt og graden av brukertilfredshet. I Tabell 4 (s.57) viser jeg hvordan respondentene er fordelt i forhold til de ulike verdier. Jeg kan ikke si å ha gjort noen oppsiktsvekkende funn når jeg sammenligner gruppene opp mot hverandre, men noen tendenser i bestemte retninger kan være verdt å kommentere.

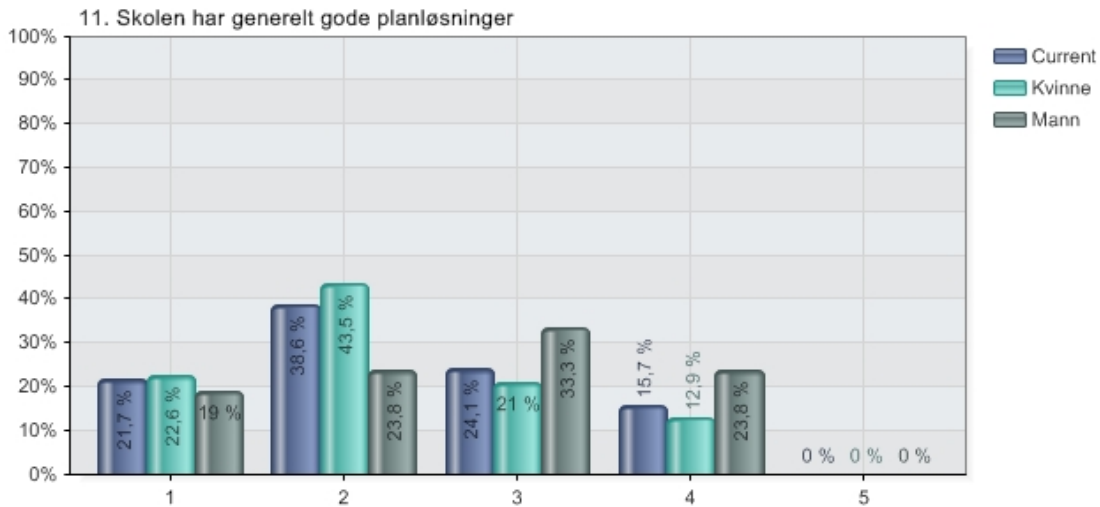
Skolene

Her viser jeg til detaljert gjennomgang av spørsmålsgruppene, hvor forskjellen mellom skolene allerede er kommentert. Det er forholdsvis markante forskjeller mellom skolene, for deler av undersøkelsen, mens forskjellene er mindre for andre. Kippermoen ungdomsskole skiller seg ut som den skolen hvor lærerne/assistentene er minst tilfreds. Spesielt i forhold til undervisningsorganisering og fysisk miljø skiller de seg vesentlig ut i negativ retning. For de andre skolene er forskjellene mindre markant, hvor flertallet heller i positiv retning. Flekkerøy skole har høyeste brukertilfredshet.

Kjønn

Lærerne/assistentenes fordeling i forhold til kjønn viser en klar overvekt av kvinner. Av respondentene er det 75 % kvinner. Undersøkelsen viser at det er en generell tendens til at kvinnene er noe mer positiv i forhold til de åpne løsningene, og er litt mer tilfreds som brukere enn sine mannlige kolleger. I og med at det er forholdsvis få respondenter totalt, skal vi ikke legge for mye vekt på resultatet, men det er allikevel en interessant observasjon.

Figurene under viser forskjellene i oppfatninger mellom mann og kvinne i forhold til 2 viktige spørsmål.

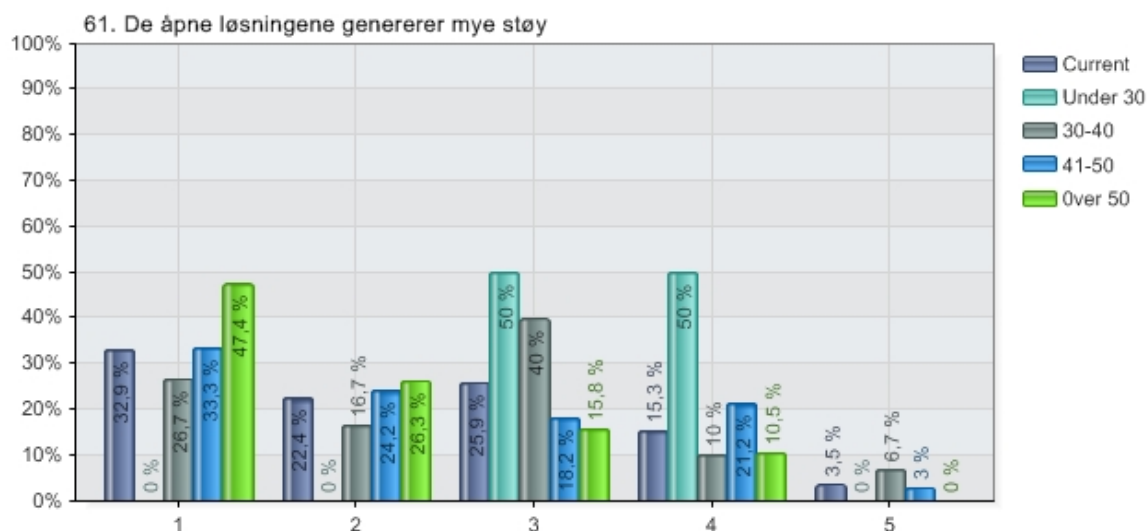
Figur 22: Fordelingen av svar i %, mellom kjønn, på spørsmålet: ”Skolen har generelt gode planløsninger ”
 1 = stemmer helt   4 = stemmer ikke   5 = vet ikke

Figur 23: Fordelingen av svar i %, mellom kjønn, på spørsmålet: ”Jeg synes det er problematisk å organisere skoledagen effektivt”.
 1 = stemmer helt   4 = stemmer ikke

Alder og ansiennitet

Sammenligner man resultatene av undersøkelsen i forhold til alderssammensetning og ansiennitet, viser det noen forskjeller mellom den yngste og eldste aldersgruppen. Gruppen over 50 år ser ut til å ha noe mer problemer med å forholde seg til de nye løsningene, og har minst tro på åpne løsninger som framtidens løsninger. Jeg har også sammenlignet i forhold til ansiennitet, og det viser også her at gruppen med over 20 års praksis er minst positiv, men her er forskjellen mindre tydelig. Også i denne sammenligningen, som i sammenligningen mellom kjønn, er grunnlaget tynt, men resultatet er allikevel ikke uventet. Blant annet når det gjelder støy og konsentrasjon, har gruppen over 50 desidert størst problemer i forhold til dette, noe vi ser av figuren under.

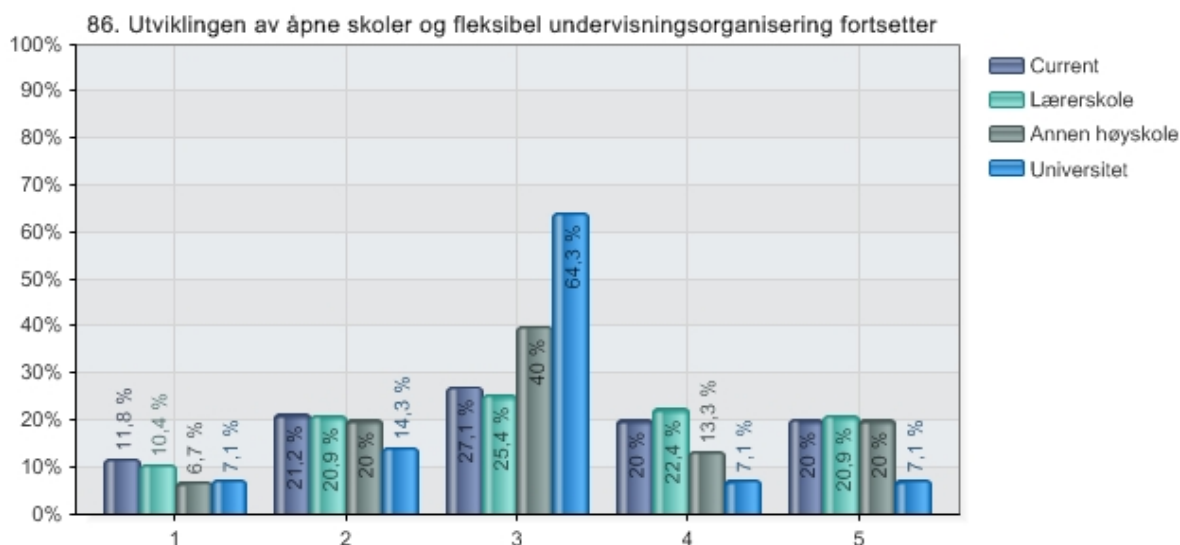

Figur 24: Fordelingen av svar i %, mellom ulike aldersgrupper, på spørsmålet: ” De åpne løsningene genererer mye støy”. 1 = stemmer helt 4 = stemmer ikke 5 = vet ikke

Utdanning

Fordelingen mellom de ulike utdanningstypene viser en klar overvekt av lærere med lærerskoleutdanning. Ca 75 % har denne utdannelsen, mens ca. 17 % har universitetsutdannelse, enten som eneste utdanning eller i tillegg til lærerutdanning. Sammenligner vi besvarelsene mellom de ulike gruppene, skiller gruppen med universitetsutdannede lærer seg noe ut i forhold til de andre gruppene. Det er en klar tendens til at denne gruppen er mere skeptisk til åpne skoler, både i forhold til eget bygg, undervisningsorganisering og troen på framtiden for åpne løsninger i skolen.

Figur 25 gir ikke et helt riktig bilde av resultatet, fordi læreutdannede også kan ha annen utdanning i tillegg, slik at de kan være registrert i to kategorier. Helt riktig bilde ville ha gitt enda større forskjell mellom universitetsutdannede og lærerutdannede.

Figur 25: Fordeling av svar i %, mellom ulike utdanningsgrupper, på spørsmålet: "Utviklingen av åpne skoler og fleksibel undervisningsorganisering fortsetter".
1 = stemmer helt   4 = stemmer ikke   5 = vet ikke

5.2.3 Oppsummering, spørreundersøkelse for lærere og assistenter

Generelt for alle skoler og variasjoner mellom skolene

Resultatene av denne undersøkelsen viser at brukertilfredsheten ved de skolene som har deltatt, varierer. I og med at det er en del sprik i forhold til de ulike tema, er det vanskelig å gi et generelt svar for alle skolene, men det er allikevel grunn til å kunne si at gjennomsnittet ligger på den positive siden. Resultatene viser helt tydelig hvilke skoler som har fått ting til å fungere, og hvem som ser ut til å slite litt. Kippermoen ungdomsskole skiller seg klart ut fra de andre skolene, hvor svarene preges av en negativ tendens. Flekkerøy skole skiller seg ut i motsatt retning, hvor personalet er gjennomgående fornøyd både med skolens planløsninger, undervisningsorganisering og miljøet ved skolen. De andre to skolene ligger imellom, hvor Kulstad skole generelt er mest positiv. Også for de skolene som ser ut til å ha lyktes med de åpne løsningen, er oppfatningene omkring graden av åpenhet delte, hvor mange ser ut til mene at man har gått litt for langt i å åpne opp arealene. På tross av forholdsvis stor sprik i synet på både det fysiske miljøet og måten undervisningen organiseres på, er det forholdsvis stor enighet om at det sosial miljøet blant lærerne er bra, og at lærerne samarbeider godt. Alle skolene krediterer de åpne løsningene noe av årsaken til godt samarbeidsmiljø, men Kippermoen er mer delt i dette synet enn de andre, hvor ikke like mange er overbevist om at dette er tilfelle. Hvorvidt at de åpne løsningene bidrar til bedre samarbeid elevene imellom, er heller ikke de andre skolene like overbevist om. Her er oppfatningen delt på midten. Et stort flertall av lærerne ved alle skolene mener at de fleste elevene trives godt ved skolene, og har et godt sosialt og lite konfliktylt elevmiljø. De har heller ikke tro på at mange elever føler seg utenfor og alene på skolen.

Problemer med støy, uro og kaos og et miljø hvor både lærer og elever har problemer med å konsentrere seg, er beskrivelser mange har brukt om miljøet i skoler med åpne løsninger. Det viser seg at støy oppfattes problematisk også for mange i de skolene som er med i denne

undersøkelsen. Her er det imidlertid store forskjeller, fra de som opplever dette som et stort problem til den skolen hvor et markant flertall ikke ser på dette som noe stort problem, verken for lærerne eller elevene. Det er tydelig at her er det ikke bare snakk om de fysiske løsninger, men om store ulikheter i adferdkultur. Det er allikevel ikke tvil om at lærerne ved Kippermoen ungdomsskole som har store problemer i forhold til støy, mener at de åpne løsningene er en direkte årsak til deres problemer. Når det gjelder kaos og mangel på kontroll av elevene, er det ingen klar tendens i denne undersøkelsen som viser at dette er et problem for disse skolene.

Ingen av skolene ser ut til å være godt fornøyd med involvering og brukermedvirkning i planleggingen av skolens løsninger. Det er også delte meninger om hvorvidt skoleledelsen var en god motivator i denne prosessen. Når det gjelder veiledning og kunnskap om undervisning i åpne skoler, viser undersøkelsen at også dette virker å være et forsømt område. Dette gjelder også for de skolene som er mest fornøyd med tingenes tilstand. Kippermoen og Hattfjelldal som er de skolene som generelt er minst tilfreds, er også minst fornøyd i forhold til disse spørsmål.

Foruten Kippermoen ungdomsskole ser det ut til at skolene har lyktes ganske bra med å organisere undervisningen, både i forhold til skolenes visjoner og mål og i forhold til byggets arealløsninger. Et flertall mener at undervisningsmetodene på skolene er godt forankret i personalet. Det går allikevel klart fram at det er forholdsvis mange av lærerne ved alle skolene som også har problemer i forhold til dette, og som sliter med å organisere skoledagen effektivt.

Litt overraskende var det å registrere at påfallende mange av lærerne ved de skolene som helt tydelig har lyktes ganske godt og har medarbeidere som generelt er tilfreds med tingenes tilstand, ikke har tro på egen skolemodell, og tror at utviklingen snur i retning av den gamle klasseromsmodellen. At dette synet preger de skolene som sliter med den nye skolemodellen er mindre overraskende. Flertallet mener også at de svake elevene er taperne i dette systemet.

Variasjoner mellom kjønn, alder, ansiennitet og utdanning

Det kan se ut som om kvinner er noe mer positive til de åpne løsningene og noe mer tilfreds som brukere, enn sine mannlige kolleger. Jeg finner det heller ikke overraskende at de eldste lærerne/assistentene, og de med lengst ansiennitet i skolen, er de som har størst problemer med å forholde seg til de åpne løsningene, og har minst tro på disse som fremtidens løsninger. Gruppen over 50 år utmerker seg i så måte, og er også de som sliter mest med støy og problemer i forhold til konsentrasjon.

I de skolene som har vært med i undersøkelsen har de fleste utdannelsen sin fra tradisjonell lærerskole. Ca. 17 % er universitetsutdannet, noen i tillegg til lærerutdanning. Denne gruppen skiller seg ut i forhold til de andre utdanningsgruppene. De viser seg å være mere negativ til åpne skoler, både i forhold til eget bygg, undervisningsorganiseringen og troen på åpne skoler som framtidens løsninger.

5.2.4 Spørreundersøkelse for elever fra 5. - 10.trinn

Respondentens utgangspunkt

Jeg valgte å skille ut 3 ulike variabler i forhold til respondentenes ulike utgangspunkt. Det gjaldt skoletilknytning, kjønn og klassetrinn. Målet var å teste om det var tendenser i besvarelsene, ved å foreta sammenligninger på verdinivå.

Tabellen under viser fordelingen av respondentene i forhold til variabler og verdiene som er tilknyttet variablene.

Variabler	Verdier					
Skole	Kulstad (79)	Flekkerøy (60)	Hattfjelldal (49)	Kippermoen (72)		
Kjønn	Gutt (112)	Jente (148)				
Klasstrinn	5.trinn (20)	6.trinn (77)	7.trinn(63)	8.trinn (24)	9.trinn (38)	10.trinn (38)

Tabell 11: Respondentenes fordeling i forhold til variabler og verdier som er brukt i undersøkelsen. Antall respondenter i parentes.

Spørsmålsgruppe 2.1: Hvordan oppleves skolebygget

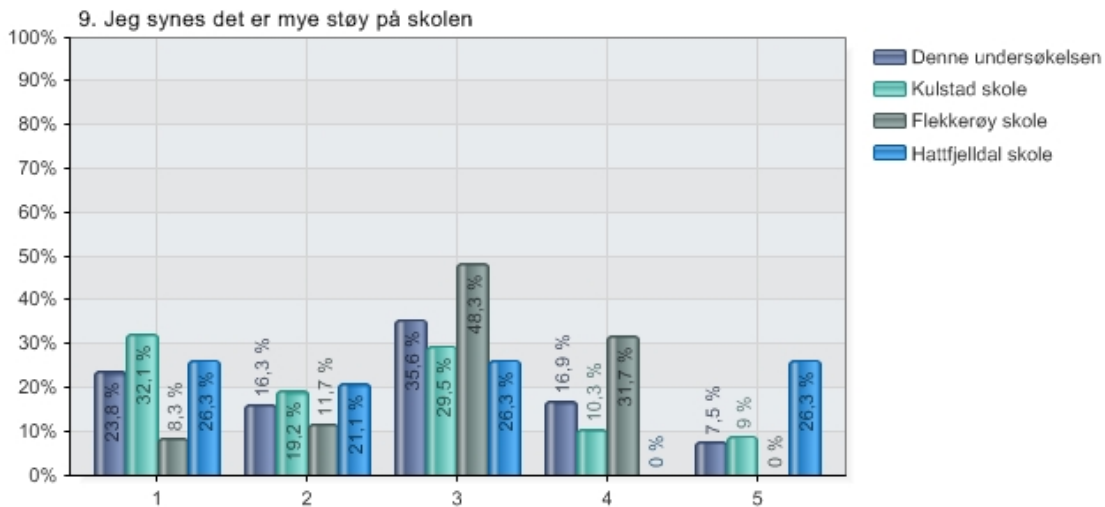
Denne gruppen består 5 spørsmål/påstander for 5. – 7.trinn og 8 spørsmål/påstander for 8. – 10.trinn. Disse er relatert til opplevelsen elevene har i forhold til skolebygget. Formålet var, ved hjelp av noen enkle påstander, å beskrive hvordan elevene generelt opplevde sin skole med åpne løsninger.

5. – 7.trinn:

Spørsmål/påstand	Stemmer helt 4	3	2	Stemmer ikke 1	Vet ikke
Vi har et flott bygg	57,8	20,5	9,3	6,8	5,6
Jeg er heldig som får gå på denne skolen	66,5	18,6	6,2	6,8	1,9
Jeg synes skolen er en moderne skole	33,8	36,3	12,5	10	7,5
Jeg liker at det er åpne løsninger	43	22,2	20,3	6,3	8,2
Jeg synes det er mye støy på skolen	23,8	16,3	35,6	16,9	7,5

Tabell 12: Fordelingen av svar i %, samlet for alle skoler, for spørsmålsgruppe 2.1 for elevene fra 5. – 7.trinn.

Resultatet av besvarelsene viser at et stort flertall av denne gruppen elever har et positivt forhold til skolen generelt og de åpne løsningene, og mener at de er heldige som får gå på akkurat den skolen de hører til. For disse elevene opplever forholdsvis mange at det er mye støy på skolen. Her er det imidlertid store forskjeller mellom skolene, hvor opplevelsen av mye støy er størst på Kulstad- og Hattfjelldal skole. På Flekkerøy skole svarer imidlertid hele 80 % 3 eller 4 på denne påstanden, som viser at skolen har taklet denne utfordringen bra. Figur 26 viser hvordan skolene har svart i forhold til spørsmål om støy.

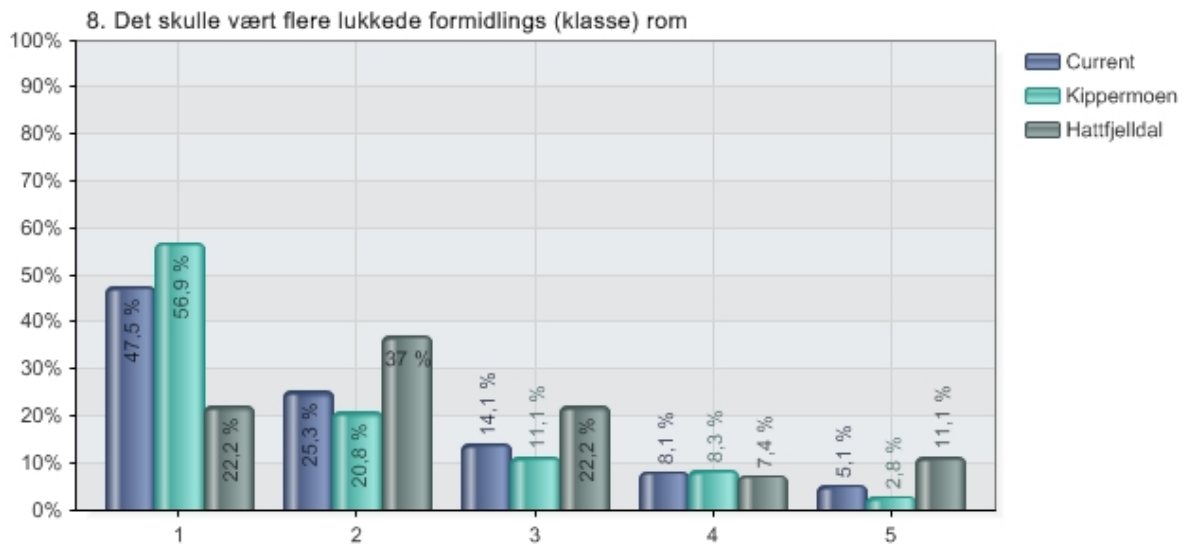
Figur 26: Fordelingen av svar i %, mellom skolene, på spørsmålet: "Jeg synes det er mye støy på skolen."
 1 = Stemmer helt   4 = Stemmer ikke   5 = Vet ikke

8. – 10.trinn:

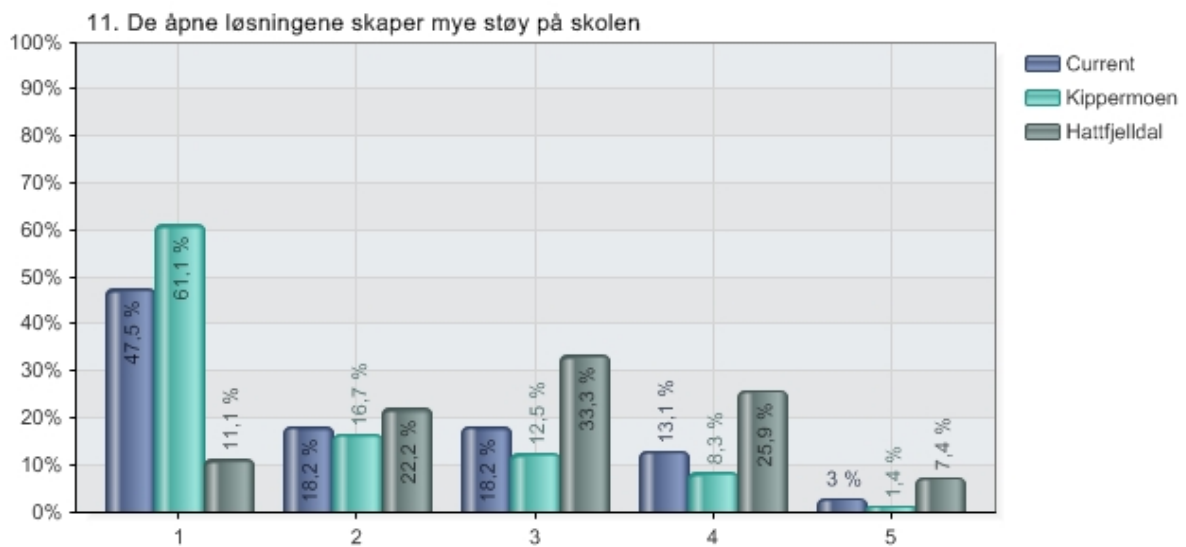
Spørsmål/påstand	Stemmer helt 4	3	2	Stemmer ikke 1	Vet ikke
Vi har et flott bygg	45,5	34,3	12,1	7,1	1
Jeg er heldig som får gå på denne skolen	55,6	23,2	10,1	11,1	
Undervisningsrommene på skolen er veldig bra	18,2	32,2	26,3	22,2	1
Det skulle vært flere lukkede formidlings(klasse) rom	47,5	25,3	14,1	8,1	5,1
Jeg liker åpenhet og luftige omgivelser	34,3	29,3	17,2	15,2	4
Jeg opplever skolen som en moderne skole	64,3	20,4	8,2	6,1	1
De åpne løsningene skaper mye støy på skolen	47,5	18,2	18,2	13,1	3
Jeg er stolt av skolen	30,9	29,9	21,6	15,5	2,1

Tabell 13: Fordelingen av svar i %, samlet for alle skoler, for spørsmålsgruppe 2.1 for elevene fra 8. – 10.trinn

For elevgruppen fra 8. – 10.trinn ser vi at i likhet med den yngre elevgruppen, har et flertall av denne gruppen generelt også et positivt forhold til skolen. Når det gjelder forholdet til de åpne løsningene, så virker det som om dette oppleves mer problematisk for ungdomsskoleelevene enn for de yngre elevene. Dette gjelder spesielt elevene ved Kippermoen ungdomsskole, men også en stor andel av elevene ved Hattfjelldal skole mener at det burde ha vært flere lukkede formidlingsrom ved skolen. Vi ser også at mange av elevene mener at de åpne løsningene skaper mye støy, men som det vises på figur 28 er det kun ved Kippermoen at flertallet har denne oppfatningen.

Figur 27: Fordelingen av svar i % mellom skolene, på spørsmålet: ”Det skulle vært flere lukkede formidlingsrom” 1 = Stemmer helt 4 = Stemmer ikke 5 = Vet ikke

Figur 28: Fordelingen av svar i %, mellom skolene, på spørsmålet: ”De åpne løsningene skaper mye støy på skolen” 1 = Stemmer helt 4 = Stemmer ikke 5 = Vet ikke

Spørsmålsgruppe 2.2: Hvordan oppleves skoledagen og undervisningen

Denne gruppen består av 13 spørsmål/påstander for 5. – 7.trinn og 15 spørsmål/påstander for 8. – 10.trinn. Målet var å finne ut hvordan elevene opplevde skoledagen og undervisningen. Det var interessant å se om elevene opplevde mye støy, kaos og manglende struktur i undervisningen, slik åpne skoler er blitt karakterisert av enkelte i media.

5. – 7.trinn:

Spørsmål/påstand	Stemmer helt 4	3	2	Stemmer ikke 1	Vet ikke
Vi er ofte samlet for mange elever i samme rom	18,6	14,3	21,7	40,4	5
Jeg liker best når læreren underviser på tavla	26,4	26,4	18,9	20,1	8,2
Jeg liker best når vi jobber i grupper og læreren kommer rundt og hjelper oss	50	30	11,9	6,9	1,3
Jeg liker best å jobbe alene uten å bli forstyrret av andre	19,5	23,9	21,4	30,2	5
Det foregår ofte for mange ting samtidig i samme rom	17,5	16,3	27,5	31,3	7,5
Elevene er flinke til å samarbeide i undervisningen	41,3	27,5	16,9	7,5	6,9
Det er lett å konsentrere seg inne i skolen	21,1	30,4	28	16,8	3,7
Jeg blir ofte forstyrret	16,3	10,6	35	33,8	4,4
Vi har det for trangt	12,6	8,2	19,5	56,6	3,1
Vi har lov å vandre fritt omkring i skoletimene	4,5	4,5	8,4	80,6	1,9
Det blir ofte mye bråk i timene	26,3	17,5	39,4	13,8	3,1
Vi blir ofte forstyrret av støy fra andre deler av bygget	20,6	13,8	20,6	41,3	3,8
Det er for det meste ganske rolig på skolen	18,9	23,9	30,8	20,8	5,7

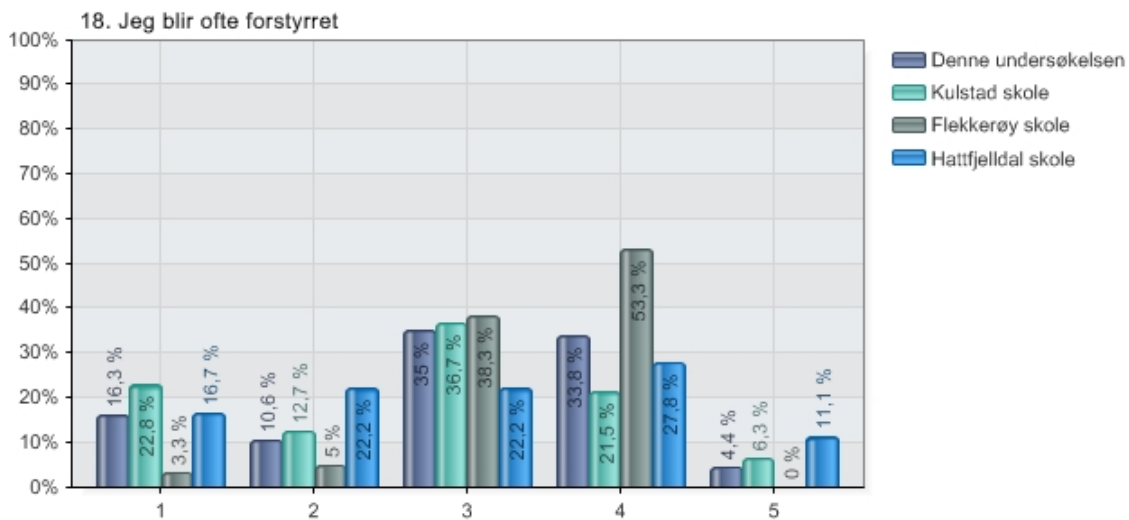
Tabell 14: Fordelingen av svar i %, samlet for alle skoler, for spørsmålsgruppe 2.2 for elevene fra 5. – 7.trinn

I forhold til undervisningen, som i denne typen skoler har mye gruppe- og prosjektarbeid, ofte med ulike aktiviteter i samme rom, ser vi at et markert flertall av elevene ikke ser det problematisk at det foregår mange aktiviteter med mange elever samlet i samme rom. I den anledning var det også interessant å få et innblikk i hvordan elevene foretrekker undervisningen. Med tre ulike spørsmål omkring undervisningsform, forsøkte jeg å få svar på dette. Resultatene viser at elevene ikke helt har skjont hva jeg var ute etter, og mange har ikke sett sammenhengen mellom de tre spørsmålene, og til dels gradert svarene likt. Det er allikevel en klar tendens for at flertallet av elevene foretrekker å jobbe i grupper, framfor individuelt arbeid, slik også Kunnskapsløftet legger opp til. Et klart flertall opplever også at elevene er flinke til å samarbeide i undervisningen.

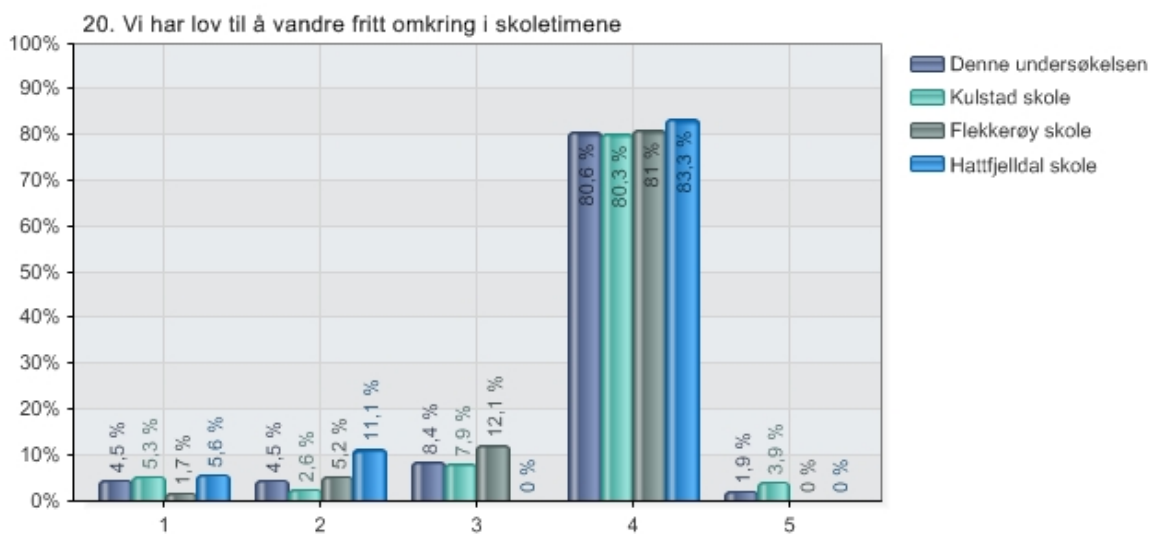
Når det gjelder spørsmål/påstander som omhandler støy og konsentrasjon i forhold til undervisningen, så er gjennomsnittet av elevene bortimot delt på midten i sine besvarelser. Her er forskjellen mellom skolene noe større, hvor elevene ved Flekkerøy skole ser ut til å plages vesentlig mindre av støy enn både Hattfjelldal og Kulstad, som har større problemer i

forhold til dette. Nesten 60 % av de som har svart fra Kulstad skole mener de kan bli forstyrret av støy fra andre deler av bygget. Dette avhenger selvsagt av ulike fysiske løsningene, men også av generelle justis i forhold til adferd for å dempe støy. Flertallet mener allikevel de ikke ofte blir forstyrret. Figuren under viser hvordan resultatene fordeler seg for dette spørsmålet. Påstandene om kaos ser ikke ut til å gjelde for disse skolene, da 89 % av elevene har svart 3 eller 4 (stemmer ikke) på spørsmålet om hvorvidt de kan vandre fritt omkring i skoletimene.

I alle de ovennevnte problemstillinger er det forholdsvis liten forskjell i besvarelsene, når man sammenligner skolene imellom, selv om figuren under viser at Flekkerøy avviker noe fra de andre for dette aktuelle spørsmålet.

Figur 29: Fordelingen av svar i % mellom skolene, på spørsmålet: "Jeg blir ofte forstyrret"
 1 = Stemmer helt   4 = Stemmer ikke   5 = Vet ikke

Figur 30: Fordelingen av svar i %, mellom skolene, på spørsmålet: "VI har lov å vandre fritt omkring i skoletimene"
 1 = Stemmer helt   4 = Stemmer ikke   5 = Vet ikke

8. – 10.trinn:

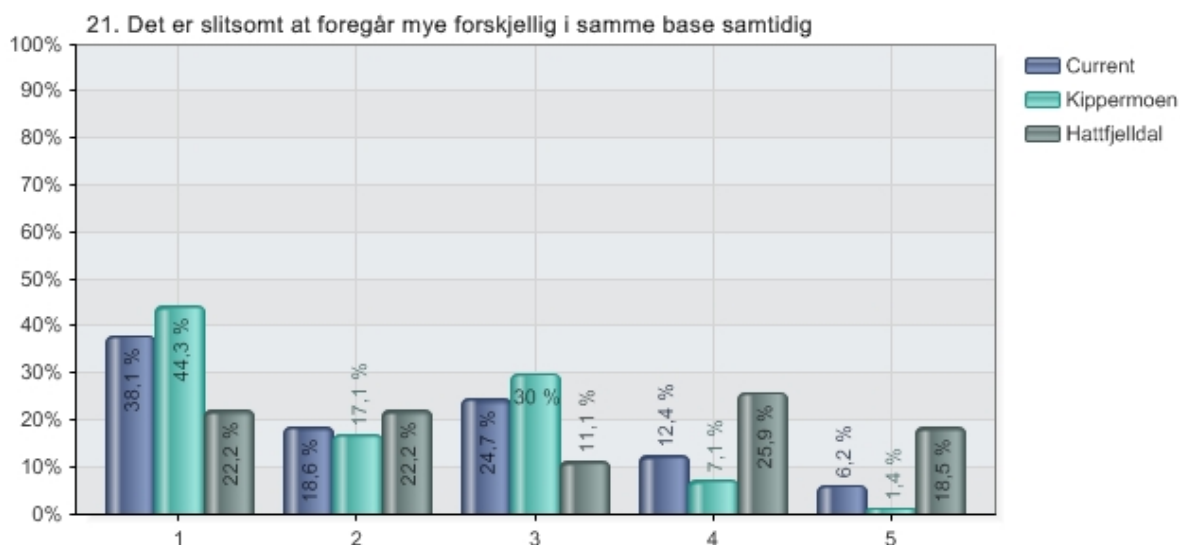
Spørsmål/påstand	Stemmer helt 4	3	2	Stemmer ikke 1	Vet ikke
Vi er ofte samlet for mange elever i et rom	28,3	30,3	20,2	17,2	4
Jeg liker best når læreren underviser på tavla	28,3	24,2	31,3	12,1	4
Jeg liker best når vi jobber i grupper og læreren kommer rundt og hjelper oss	38,4	34,3	12,1	13,1	2
Jeg liker best å jobbe alene uten å bli forstyrret av andre	22,2	35,4	17,2	23,2	2
Det er slitsomt at det foregår mye forskjellig i samme base samtidig.	38,1	18,6	24,7	12,4	6,2
Jeg tror at åpenheten gjør at elevene samarbeider bedre i undervisningen	19,4	25,5	16,3	25,5	13,3
Vi er flinke til å variere aktiviteten i undervisningen	13,1	19,2	23,2	37,4	7,1
Det er lett å konsentrere seg i bygget	10,1	30,3	27,3	31,3	1
Det er plagsomt at bygget har så mye innsyn	18,2	19,2	22,2	35,4	5,1
Vi har det for trangt	35,4	28,3	21,2	14,1	1
Vi har lov å vandre fritt omkring i skoletimene	13,1	8,1	18,2	60,6	
Lærerne har god kontroll på hva elevene foretar seg i bygget	14,1	26,3	30,3	23,2	6,1
Det blir ofte mye bråk i timene	30	21	38	9	2
Vi blir ofte forstyrret av støy fra andre deler av bygget	33,3	19,2	26,3	19,2	2
Det er for det meste ganske rolig på skolen	18,2	23,2	35,4	23,2	

Tabell 15: Fordelingen av svar i %, samlet for alle skoler, for spørsmålsgruppe 2.2 for elevene fra 8. – 10.trinn

Resultatet for ungdomsskoleelevene viser at de sliter noe mer enn de yngre elevene i forhold til at det foregår mange aktiviteter i samme base samtidig. For Kippermoen gjelder dette flertallet av elevene, mens elevene ved Hattfjelldal skole takler dette bedre, hvor meningene er delt på midten.

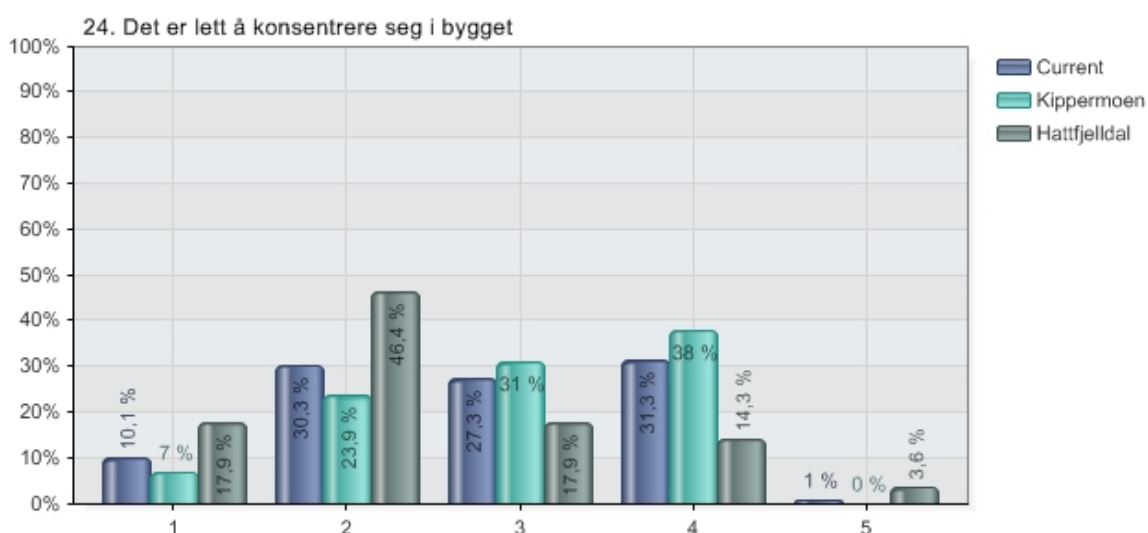
Som for de yngre elevene har også de fleste ungdomsskoleelevene svart at de foretrekker å jobbe i grupper hvor læreren kommer rundt og hjelper. Det er imidlertid også mange i denne gruppen som også har svart at de foretrekker både tavleundervisning og individuelt arbeid, slik at svarene blir noe vanskelig å tolke. Tendensen er allikevel klar. Meningene er delt på midten i forhold til hvorvidt elevene mener åpenheten bidrar til at elevene samarbeider bedre i undervisningen.

I motsetning til de yngre elevene så har ungdomsskoleelevene både ved Hattfjelldal og Kippermoen gitt forholdsvis klart uttrykk for at de har det for trangt. Over 60 % av respondentene fra Kippermoen svarer 4 (stemmer helt) eller 3 på spørsmålet om de mener de ofte er samlet for mange i samme rom, mens for Hattfjelldal's del svarer i underkant av 48 % det samme.

Figur 31: Fordelingen av svar i % mellom skolene, på spørsmålet: ”Det er slitsomt at det foregår mye forskjellig i samme base samtidig”
 1 = Stemmer helt   4 = Stemmer ikke   5 = Vet ikke

I spørsmålene omkring støy og konsentrasjon er dette åpenbart et størst problem for Kippermoen ungdomsskole. Skolen har et forholdsvis høyt elevtall, og med stor grad av åpenhet viser resultatene at mange elever har problemer med å konsentrere seg. Svarene viser også at Kippermoen sliter med støyspredning, hvor et stort flertall har svart at de forstyrres av støy fra andre deler av bygget. Når det gjelder Hattfjelldal viser svarene at støy og konsentrasjonsvansker er et vesentlig mindre problem hos dem. Elevene ved begge skolene oppfatter innsyn som et mindre problem enn støy. Figuren under viser fordelingen av svarene i forhold til spørsmål om det er lett å konsentrere seg i bygget.

Figur 32: Fordelingen av svar i %, mellom skolene, på spørsmålet: ”Det er lett å konsentrere seg i bygget”
 1 = Stemmer helt   4 = Stemmer ikke   5 = Vet ikke

Som for de yngre elevene, så oppfatter heller ikke ungdomsskole elevene at de kan vandre fritt omkring i skoletimene. Vi ser av resultatene at det er det et lite mindretall som er av denne oppfatningen. På tross av dette er det et lite flertall som mener at lærerne ikke har god kontroll på hva eleven foretar seg i bygget. Her er det nok grunn til å tro at elevene har hatt friminuttene like mye i tankene, når de har svart på dette spørsmålet.

Spørsmålsgruppe 2.3: Sosial trivsel

Denne gruppen består av 7 spørsmål/påstander for 5. – 7.trinn og 8 spørsmål/påstander for 8. – 10.trinn. Her var målet å finne ut om åpne skoler skaper trivsel og sosiale relasjoner.

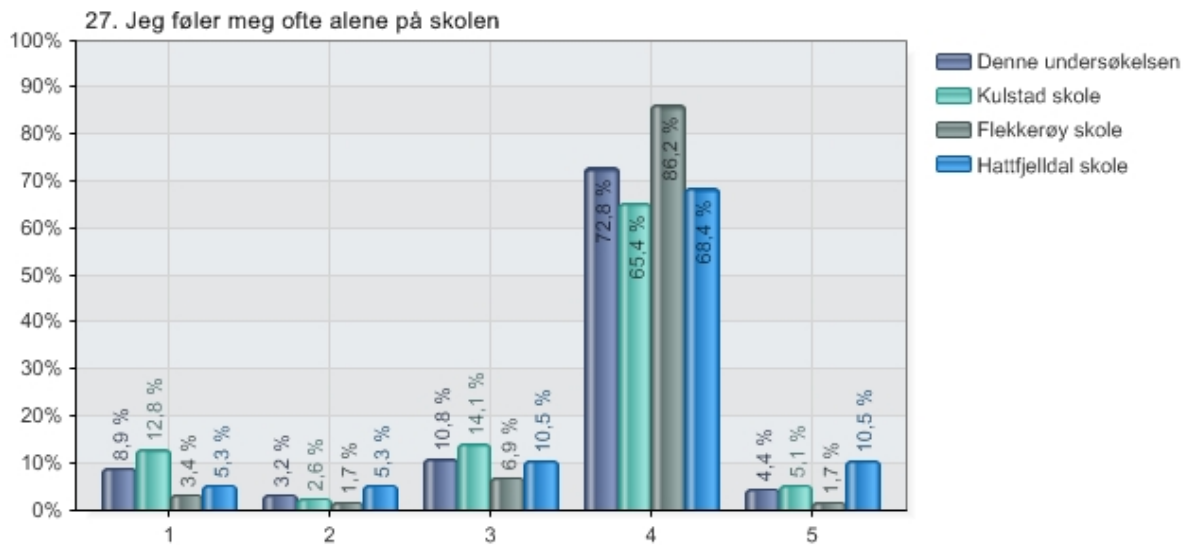
5. – 7.trinn:

Spørsmål/påstand	Stemmer helt 4	3	2	Stemmer ikke 1	Vet ikke
Det er ofte konflikter blant eleven på skolen	16,6	9,6	37,6	24,2	12,1
Jeg føler meg utrygg på skolen	12,6	1,9	9,7	72,8	2,9
Jeg føler meg ofte alene på skolen	8,9	3,2	10,8	72,8	4,4
Det er mye mobbing på skolen	12,6	1,9	25,2	45,1	15,1
Det er lett å lure seg unna uten at læreren ser det	20,8	18,2	17,6	30,8	12,6
Det er for det meste god stemning og fornøyde elever på skolen	34,6	30,8	15,1	11,9	7,5
Jeg trives godt på skolen	66,5	13,0	8,1	8,1	4,3

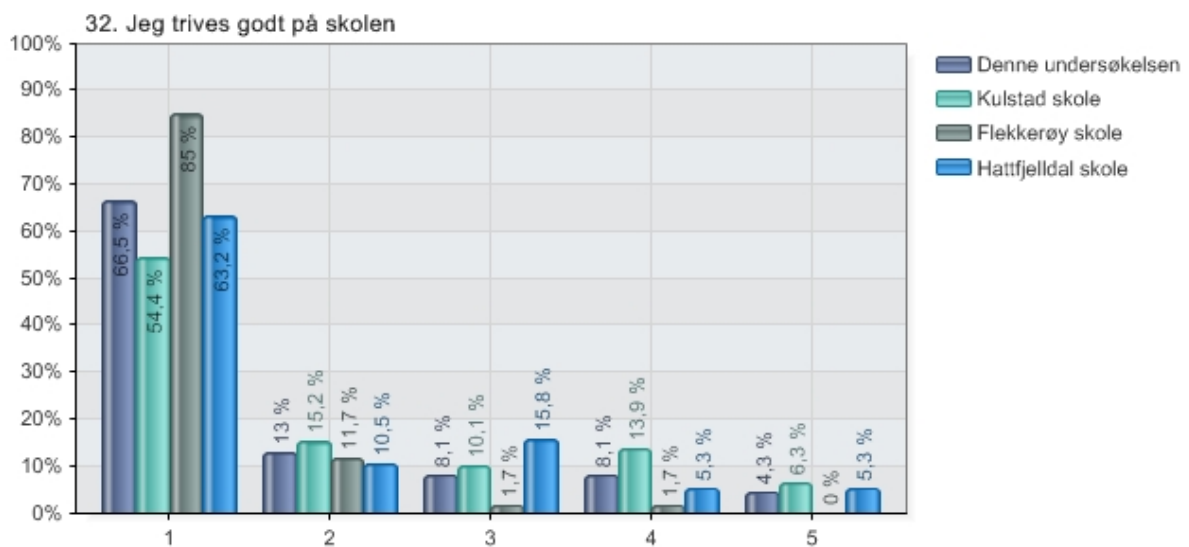
Tabell 16: Fordelingen av svar i %, samlet for alle skoler, for spørsmålsgruppe 2.3 for elevene fra 5. – 7.trinn

Vi ser at et markant flertall av elevene verken føler seg utrygge eller alene på skolen, og hevder at de trives på skolene. Det ser heller ikke ut til at mobbing og konflikter generelt oppfattes som et stort problem. Ca. 15 % befinner seg på den negative halvdel i synet på om det er mye mobbing ved skolen.

Denne delen av undersøkelsen viser også forholdsvis små forskjeller mellom de ulike skolene. En liten tendens i positiv retning for Flekkerøy skole, som på de fleste spørsmål har noen flere respondenter på den positive delen av skalaen.

Figur 33: Fordelingen av svar i %, mellom skolene, på spørsmålet: ”Jeg føler meg ofte alene på skolen”
 1 = Stemmer helt   4 = Stemmer ikke   5 = Vet ikke

Figur 34: Fordelingen av svar i %, mellom skolene, på spørsmålet: ”Jeg trives godt på skolen”
 1 = Stemmer helt   4 = Stemmer ikke   5 = Vet ikke

8. – 10.trinn:

Spørsmål/påstand	Stemmer helt 4	3	2	Stemmer ikke 1	Vet ikke
Det er ofte konflikter blant eleven på skolen	15	28	35	18	4
Jeg føler meg ofte alene på skolen	9	3	18	67	3
Jeg føler meg utrygg på skolen	7	3	18	72	
Det er mye mobbing på skolen	14	14	35	31	6
Det er lett å lure seg unna i timen uten at læreren registrerer det	21	19	22	37	1
Vi har det veldig sosialt på skolen	39,4	33,3	16,2	5,1	3
Vi har god stemning og fornøyde elever på skolen	31	32	25	10	2
Jeg trives godt på skolen	45,5	31,3	11,1	9,1	3

Tabell 17: Fordelingen av svar i %, samlet for alle skoler, for spørsmålsgruppe 2.3 for elevene fra 8. – 10.trinn

Ungdomsskoleelevenes besvarelser skiller seg ikke vesentlig ut i forhold til elevene fra 5. – 7.trinn, når det gjelder sosial trivsel. Kippermoen ungdomsskole ser ut til å ha et noe høyere konfliktnivå blant elevene, og flere mener det foregår mye mobbing på skolen, enn ved de andre skolene. For øvrig mener et markant flertall av ungdomsskoleelevene at de verken føler seg utrygge eller alene på skolen, og at de generelt trives godt. Et stort flertall sier også at de har det veldig sosialt, og at det er god stemning og fornøyde elever på skolen.

Spørsmålsgruppe 2.4: Meninger om skolen

Denne gruppen består av 6 spørsmål/påstander, og som er like for begge elevgruppene. Målet var å finne ut om generelle holdninger og meninger omkring skolen kan påvirke resultatet av elevenes tilfredshet. Jeg hadde i utgangspunktet ingen store forventninger i forhold til hvorvidt denne aldersgruppen har reflektert nevneverdig over alle disse problemstillingene.

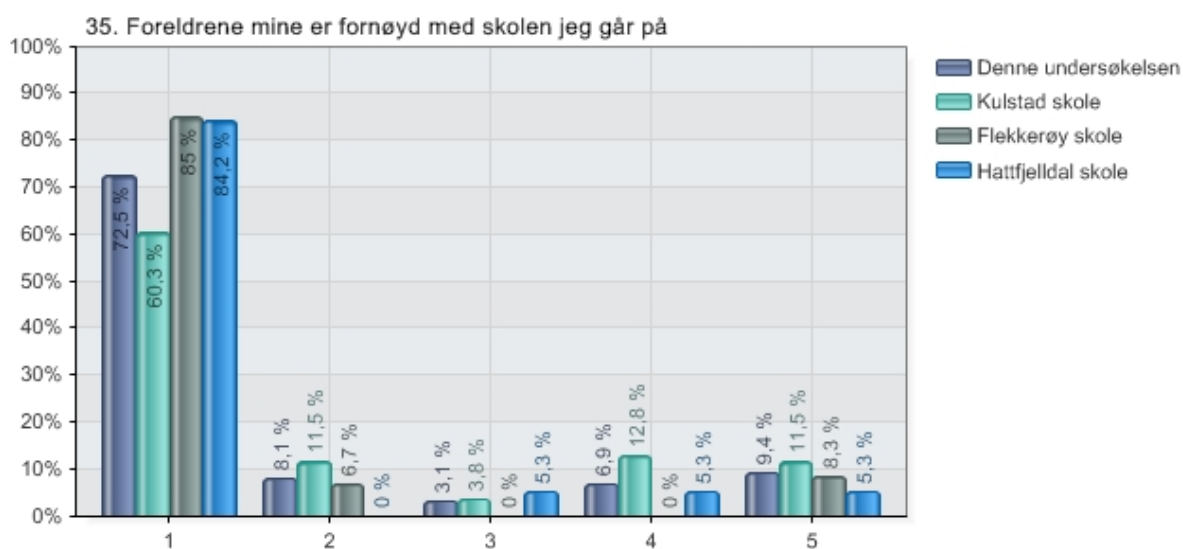
5.- 7.trinn:

Spørsmål/påstand	Stemmer helt 4	3	2	Stemmer ikke 1	Vet ikke
Jeg vil heller ha gått på en skole med vanlige klasserom	12	4,4	11,4	48,4	24,1
Jeg er glad for å gå på en åpen skole	51	20,4	10,2	10,8	7,6
Foreldrene mine er fornøyd med skolen jeg går på	72,5	8,1	3,1	6,9	9,4
Hjemme snakker foreldrene mine negativt om skolen	7	3,2	5,1	80,4	4,4
Det hender lærerne snakker negativt om skolen til elevene	10,7	4,4	8,2	68,6	8,2
Mange jeg kjenner snakker positivt om min skole	35	20,6	12,5	13,1	18,8

Tabell 18: Fordelingen av svar i %, samlet for alle skoler, for spørsmålsgruppe 2.4 for elever fra 5. – 7..trinn

I forhold til resultatene i de øvrige delen av undersøkelsen viser også svarene i denne delen en markert positiv tendens. Elevene oppfatter både foreldrenes, lærernes og nærmiljøets holdninger til skolen generelt mer positiv enn negativ. Et klart flertall av elevene er også glad for å gå på åpen skole, og ville ikke ha byttet til klasseromsskole, selv om mange ikke har tatt stilling til dette spørsmålet.

Dersom man sammenligner skolene i mellom ser vi den samme tendensen for denne delen av undersøkelsen, som for de øvrige delene, hvor elevene ved Kulstad skole generelt er noe mindre positiv enn de øvrige.

Figur 35: Fordelingen av svar i % mellom skolene, på spørsmålet: "Foreldrene mine er fornøyd med skolen jeg går på". 1 = Stemmer helt 4 = Stemmer ikke 5 = Vet ikke

8. – 10.trinn:

Spørsmål/påstand	Stemmer helt 4	3	2	Stemmer ikke 1	Vet ikke
Jeg vil heller ha gått på en skole med vanlige klasserom	32	10	15	35	8
Jeg er glad for å gå på en åpen skole	32,3	24,2	14,1	22,1	7,1
Foreldrene mine er fornøyd med skolen jeg går på	33	14	12	19	22
Hjemme snakker foreldrene mine negativt om skolen	11	7	15	51	16
Det hender lærerne snakker negativt om skolen til elevene	16	12	21	35	16
Mange jeg kjenner snakker positivt om min skole	22	23	16	30	9

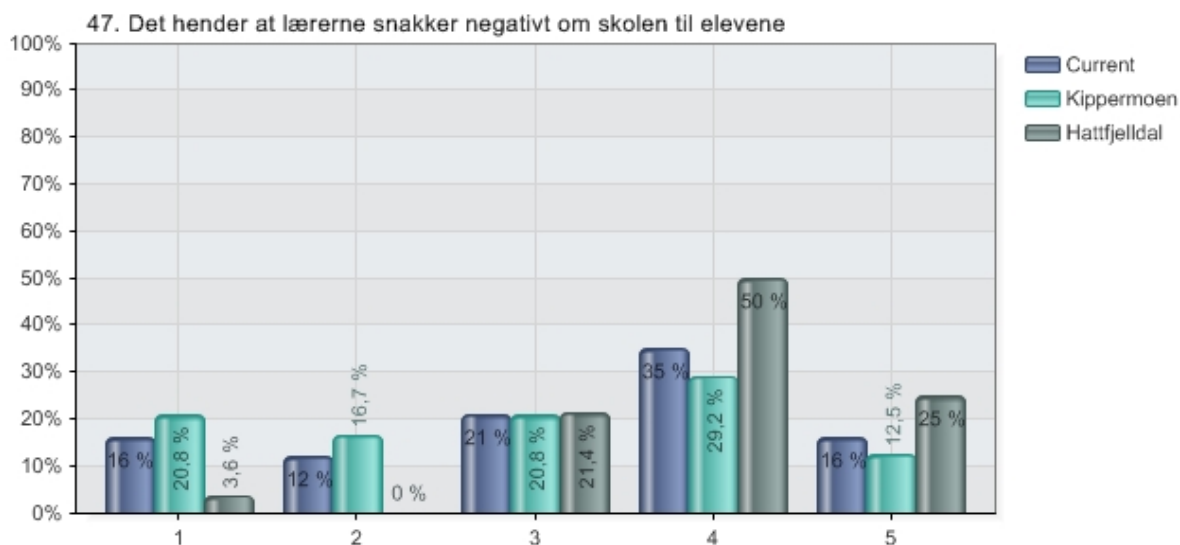
Tabell 19: Fordelingen av svar i %, samlet for alle skoler, for spørsmålsgruppe 2.4 for elever fra 8. -10.trinn

For elevene i 8. – 10.trinn er tendensen mindre positiv, enn for de yngre elevene, i forhold til egne meninger og for hvordan de oppfatter andres meninger om skolen. Det er en klar

sammenheng mellom svarene i denne delen av undersøkelsen og det som kommer fram for øvrig i undersøkelsen. Ungdomsskoleelevene ser generelt ut til å være noe mindre fornøyde enn de yngre elevene. Det er allikevel et mindretall som heller ville foretrukket klasseromsskole.

Vi ser at forholdsvis mange hevder at det hender at lærerne snakker negativt om skolen, mens færre mener at foreldrene snakker negativt om skolen. Vi ser av figuren under at en forholdsvis stor andel av elevene ved Kippermoen ungdomsskole mener at lærerne av og til snakker negativt om skolen til elevene.

Figur 36: Fordelingen av svar i % mellom skolene, på spørsmålet: "Det hender at lærerne snakker negativt om skolen til elevene". 1 = Stemmer helt 4 = Stemmer ikke 5 = Vet ikke

5.2.5 Sammenligning av besvarelser for ulike grupper (verdier)

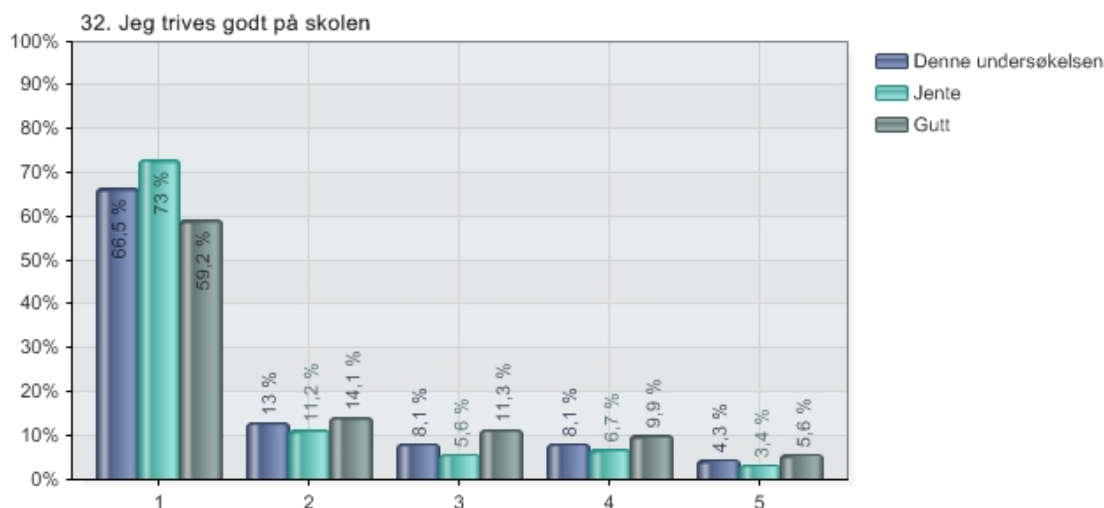
Skolene

Her viser jeg til detaljert gjennomgang av spørsmålsgruppene, hvor forskjellen mellom skolene allerede er kommentert. Det er forskjeller mellom skolene, for deler av undersøkelsen, mens forskjellene er mindre for andre. Kippermoen ungdomsskole kommer generelt litt dårligere ut enn Hattfjelldal for ungdomskoleelevene, og ungdomsskolene er generelt mindre tilfreds enn barneskoleelevene. Flekkerøy skole har høyeste brukertilfredshet, men forskjellen mellom barneskolene er lite markant.

Sammenligning mellom kjønn, 5. – 7.trinn

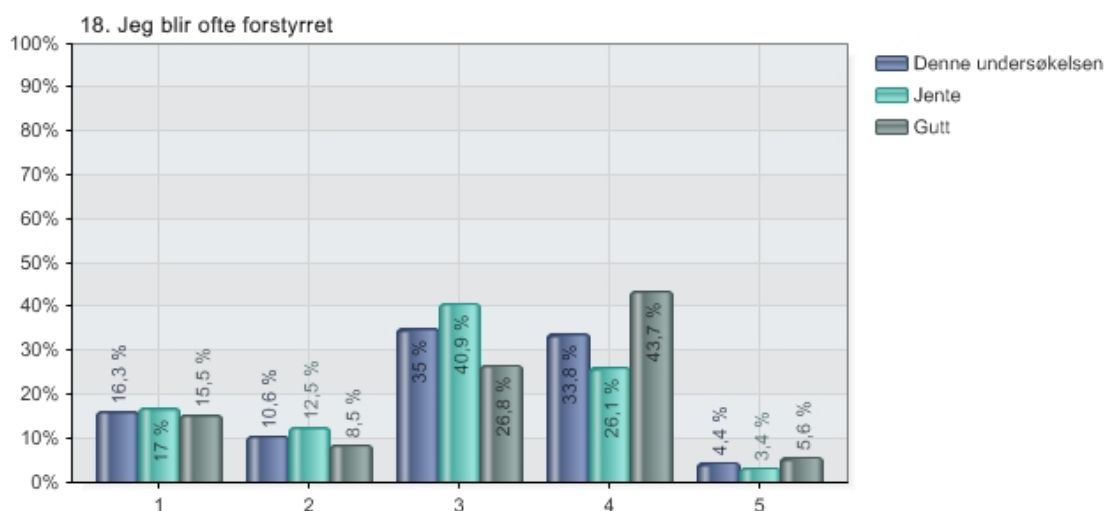
Vi har tidligere sett at denne gruppen elever har generelt høy brukertilfredshet. Resultatene fra spørreundersøkelsen viser også at det generelt er liten forskjell mellom besvarelsene for jenter og gutter for alle deler av undersøkelsen. Det kan derfor se ut som brukertilfredsheten blant jenter og gutter for denne aldersgruppen i hovedsak fortøner seg ganske lik. De forskjellene som er registrert er såpass lite markante at det er vanskelig å trekke klare konklusjoner ut fra dette. Dette kan like godt henge sammen med ulike tolkninger av spørsmålets/påstandens

innhold og tilfeldigheter i forhold til hvordan man velger å bruke svaralternativene. På spørsmålet/påstanden, ”Jeg trives godt på skolen” er det allikevel en mer markant forskjell, som viser at flere jenter trives generelt noe bedre på skolen enn guttene, som figuren under viser.

Figur 37: Fordelingen av svar i %, mellom kjønn, på spørsmålet: ”Jeg trives godt på skolen”
 1 = Stemmer helt   4 = Stemmer ikke   5 = Vet ikke

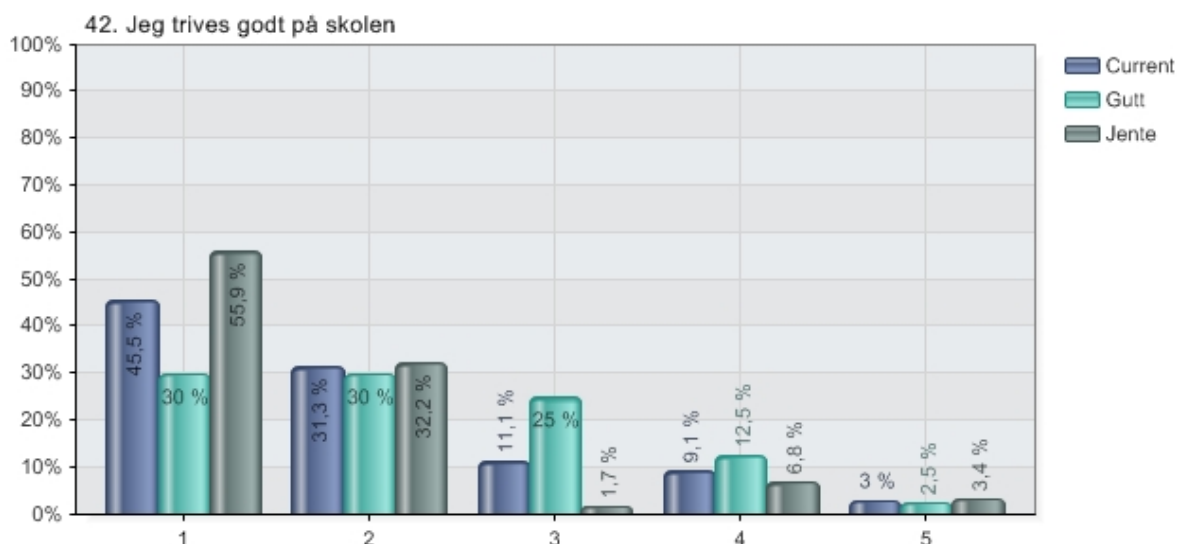
Når det gjelder elevenes forhold til støy på skolen, kan det se ut som jentene noe oftere føler at de blir forstyrret, enn hva som er tilfelle med guttene. Andre deler av undersøkelsen viser derimot at det er ingen klar tendens som tilsier at jentene synes det er mer støy/bråk på skolen enn hva guttene synes. Her må man skille mellom generelt støynivå på skolen, og hva som er plagsomt for elevene. Figuren under viser svarfordelingen mellom kjønn på spørsmål om hvorvidt de ofte blir forstyrret.

Figur 38: Fordelingen av svar i %, mellom kjønn, på spørsmålet: ”Jeg blir ofte forstyrret”
 1 = Stemmer helt   4 = Stemmer ikke   5 = Vet ikke

Sammenligning mellom kjønn, 8. – 10.trinn

Når det gjelder resultatene for ungdomsskole elevene er forskjellene mellom kjønn noe mer markante enn for de yngre elevene. Selv om svarene på noen av spørsmålene kan virke selvmotsigende, og vanskelig å tolke, så sitter jeg igjen med inntrykket av at guttene sliter mer med de åpne løsningene enn jentene. Et lite flertall av guttene svarer at de vil heller ha valgt å gå på skole med vanlige klasserom, mens det motsatte er tilfellet for jentene. 61 % av guttene er helt klare på at de ønsker flere lukkede formidlings (klasse) rom. Det kan også virke som det sosiale aspektet er viktigere for jentene enn guttene, hvor det går klart fram av undersøkelsen at store flertallet av jentene trives godt på skolen, mens, som vi ser av figuren under, er guttene mer nyansert i sine svar. Forskjellen som ble registrert for de yngre elevene, ser ut til å ha forsterket seg hos ungdomsskoleelevene.

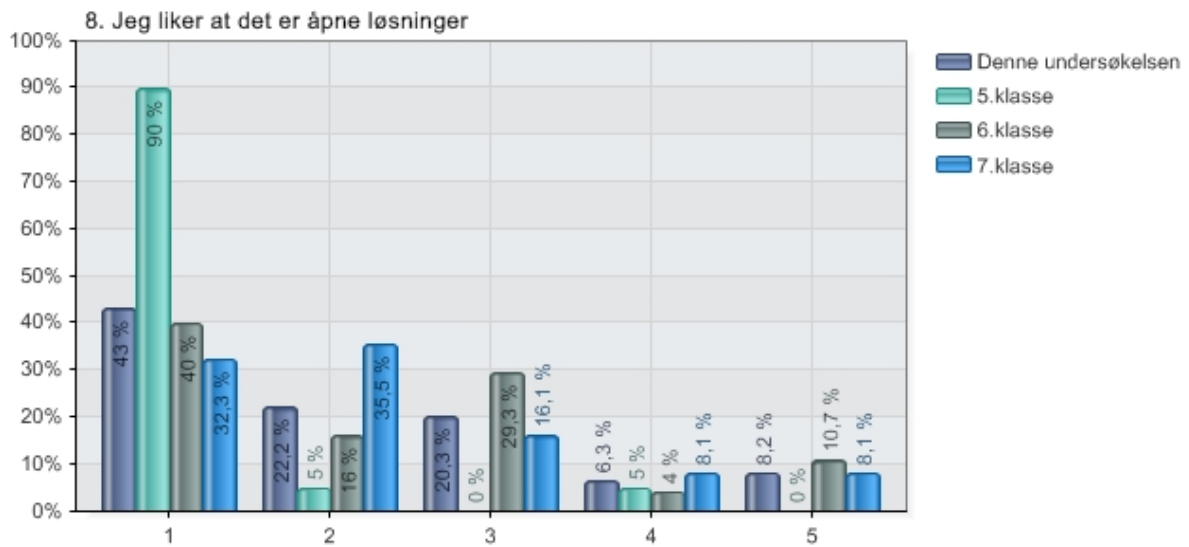

Figur 39: Fordelingen av svar i % mellom kjønn, på spørsmålet: "Jeg trives godt på skolen".
1 = Stemmer helt   4 = Stemmer ikke   5 = Vet ikke

Sammenligning mellom 5, 6 og 7.trinn

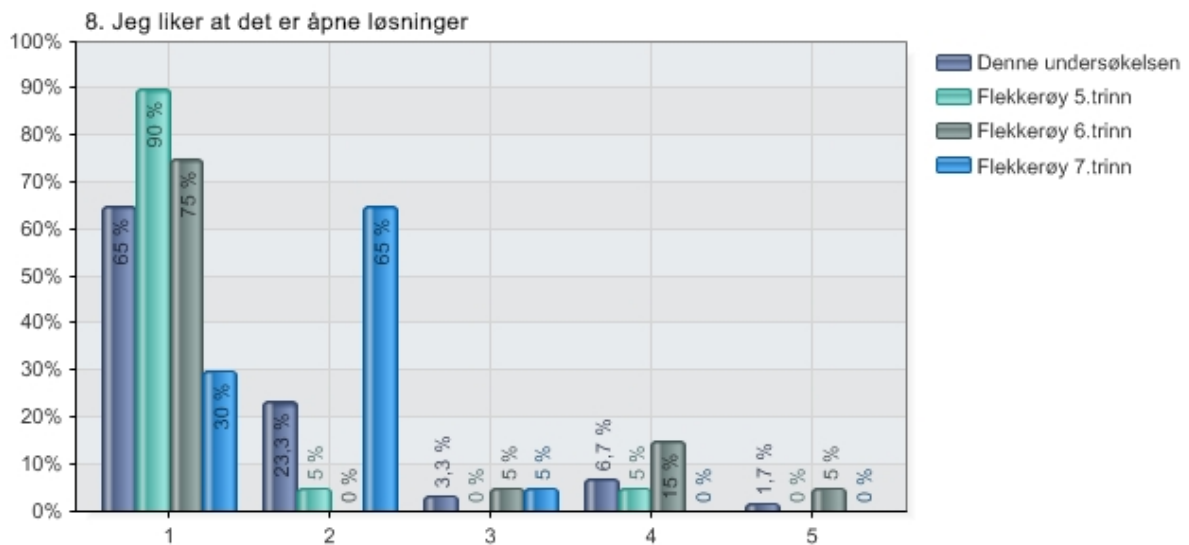
Sammenligning av besvarelsene for de ulike trinnene viser at svarene har nokså lik fordeling for 6. og 7. trinn. For 5. trinn fordeler svarene seg noe annerledes på enkelte spørsmål, hvor det kan se ut som de er noe mer positive til de åpne løsningene enn elevene i 6. og 7.trinn. Det gjør det vanskelig å trekke noen bastante konklusjoner når alle trinn ikke er representert for alle skoler. 5.trinn er kun representert for Flekkerøy skole, og for Hattfjelldal skole er det kun elever fra 6. trinn som har svart. Tatt i betraktning at Flekkerøy skole for det meste ser ut til å ha høy brukertilfredshet blant alle elevene, ser det allikevel ut til at tendensen mellom klassetrinn avspeiler seg også her, men mindre markant. Figur 40,41 og 42 viser svarfordelingen mellom klassetrinn ved sammenligning mellom alle skoler, og sammenligning spesifikt for Flekkerøy skole.

Sammenligning, klassetrinn for alle skoler:

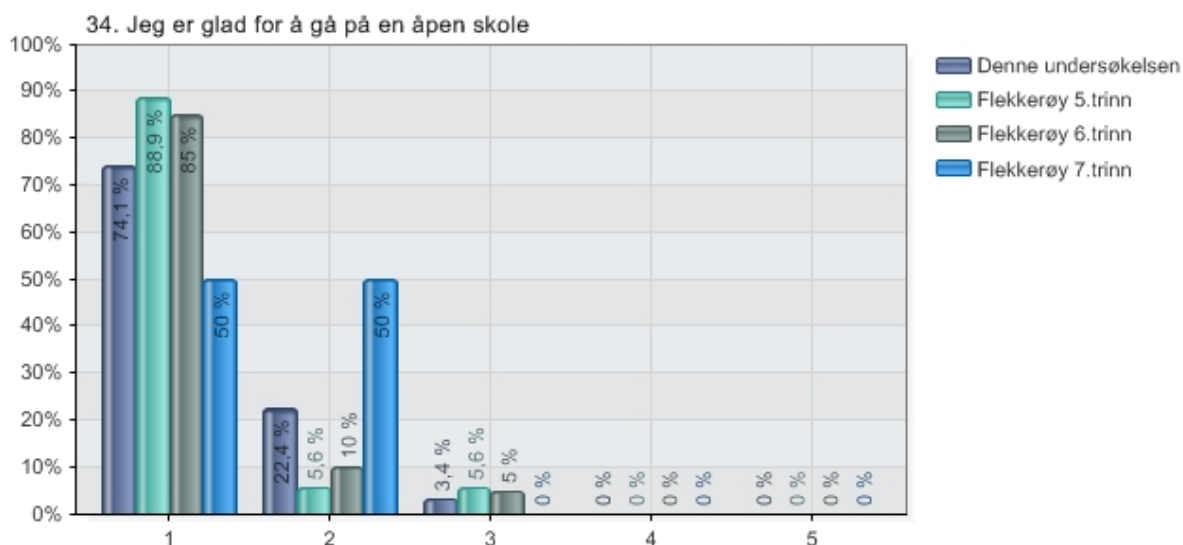

Figur 40: Fordelingen av svar i % mellom klassetrinn for alle skoler, på spørsmålet: ”Jeg liker at det er åpne løsninger”.
 1 = Stemmer helt   4 = Stemmer ikke   5 = Vet ikke

Sammenligning klassetrinn, Flekkerøy skole:

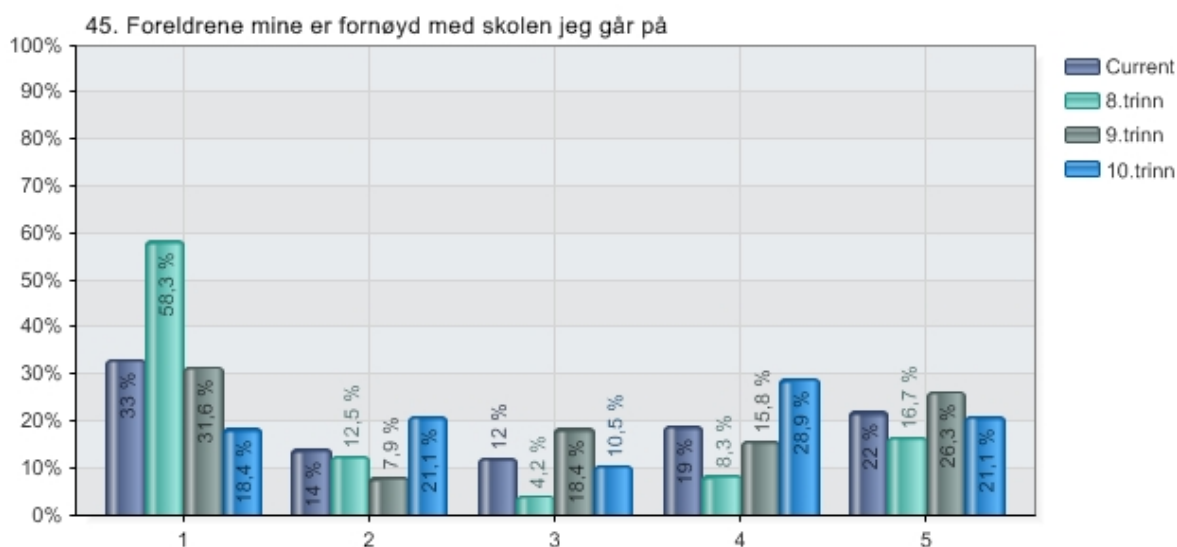
Figur 41: Fordelingen av svar i %, mellom klassetrinn på Flekkerøy skole, på spørsmålet: ”Jeg liker at det er åpne løsninger”.
 1 = Stemmer helt   4 = Stemmer ikke   5 = Vet ikke

Figur 42: Fordelingen av svar i %, mellom klassetrinn på Flekkerøy skole, på spørsmålet: ”Jeg er glad for å gå på en åpen skole”. 1 = Stemmer helt 4 = Stemmer ikke 5 = Vet ikke

Sammenligning mellom 8, 9. og 10.trinn

Tendensen for ungdomsskoleelevene har likheter med det jeg registrerte for de yngre elevene. På lik linje med 5.trinn, så er 8.trinn noe mer positive i forhold til skolen og de åpne løsningene enn 9. og 10. trinn. Forskjellen kommer tydeligst frem i spørsmålene under tema ”meninger om skolen”. 8.trinn er mer positive i egne meninger og i forhold til hvordan de oppfatter foreldrenes meninger og meninger i nærmiljøet. Figuren under viser et eksempel på dette.

Figur 43: Fordelingen av svar i %, mellom klassetrinn, på spørsmålet: ”Foreldrene mine er fornøyd med skolen jeg går på”. 1 = Stemmer helt 4 = Stemmer ikke 5 = Vet ikke

i spørsmålene om sosial trivsel. Alle skolene oppfatter skolemiljøet som lite konfliktfyllt, med lite mobbing blant elevene, hvor de fleste elevene verken føler seg alene eller uttrykke på skolen. Et stort flertall sier at de har det veldig sosialt, og at det er god stemning og fornøyde elever på skolen.

I den delen av spørreundersøkelsen som omhandlet meninger og holdninger i forhold til skolen, viser resultatene at elevene oppfatter både foreldrenes, lærernes og nærmiljøets holdninger generelt mer positiv enn negativ. Et klart flertall av de yngre elevene, og et noe mindre flertall blant ungdomskoleelevene, er glad for å gå på åpen skole, og vil ikke ha byttet til klasseromskole. De individuelle forskjellene mellom skolene følger samme mønster her som for de andre delene av undersøkelsen.

Variasjoner mellom kjønn og mellom alderstrinn

Sammenligning av besvarelsene viser at jenter og gutter er på linje i forhold til de fleste problemstillingene i undersøkelsen. Men det kan se ut til at jenter har noe høyere trivselsfaktor enn gutter. Dette er ennå mer markant i ungdomskolen enn i barneskolen. Det kan virke som det sosiale aspektet er viktigere for jentene enn for guttene. I ungdomsskoletrinnene ser det også ut til at jenter takler de åpne løsningene noe bedre enn guttene, hvor vesentlig flere av de som ville ha foretrukket klasseromskole framfor åpen skole, er gutter. De variasjonene som ble registrert mellom kjønn, for de yngre elevene, ser ut til å ha forsterket seg hos ungdomsskoleelevene.

Datagrunnlaget gjør det vanskelig å trekke konklusjoner i forhold til variasjoner mellom alderstrinn, som følge av at respondentene er for ulikt fordelt mellom klassetrinn og skoler. Jeg tror allikevel jeg kan ha grunnlag for å si at 5.trinn i barneskolen, og 8.trinn i ungdomsskolen skiller seg ut ved at de generelt er mer positive i forhold til skolen og de åpne løsningene enn sine eldre medelever.

5.3 Kvalitativ undersøkelse

5.3.1 Intervju med rektorer

Rektorene ved hver av skolene ble invitert til delta i et intervju etter at spørreundersøkelsen for lærere og elever var gjennomført. Formålet var å kartlegge rektors egen brukertilfredshet, samt rektors oppfatning av lærere, assistenter og elevers brukertilfredshet ved egen skole. Intervjuene ble for Hattfjelldal - og Flekkerøy skole gjennomført over telefon, mens for Kulstad – og Kippermoen skole ble de gjennomført på rektors kontor. En intervjuguide med følgende 13 spørsmål ble utsendt på forhånd, slik at de skulle få anledning til å tenke gjennom problemstillingene:

Spørsmål:

1. Hvordan opplever du at lærere og elever generelt trives på skolen, og hvordan er stemningen i forhold til åpne løsninger ?
2. Hva tror du lærerne er mest fornøyd med ?
3. Hva tror du de er mest misfornøyd med ?

4. Hva tror du elevene er mest fornøyd med ?
5. Hva tror du de er mest misfornøyd med ?
6. Hvordan synes du, som rektor, at skolen fungerer i forhold til bygget, miljøet, undervisningen ? Hva er bra og hva burde vært bedre ?
7. Hva synes du om prosessen i forhold til brukere og skoleledelsen, i forkant av overgangen til åpne løsninger ?
8. Kunne noe vært annerledes ? I så fall hva ?
9. Har lærerne tilstrekkelig kunnskap om hvordan man organiserer undervisning i skoler med åpne løsninger ?
10. Opplever du at lærerne/assistentene er samstemte i oppfatningene om hvordan undervisningen organiseres, i forhold til byggets arealløsninger ?
11. Har skolen fokus på spesielle områder i forhold til undervisningsorganiseringen som bør endres/forbedres ? I tilfelle hva ?
12. Hvis du skulle kunne endre på noe i bygget, hva ville det vært ?
13. Tror du åpne løsninger i skolene er framtiden, eller vil vi reversere utviklingen mot det gamle systemet ?

Intervjuene ble gjennomført i en uformell tone, uten stram styring i forhold til spørsmålene som var utsendt. Rektor fikk fritt anledning til å uttrykke synspunkter og meninger i forhold til hovedproblemstillingene i oppgaven.

Sammendrag av intervju

Hattfjelldal skole

Rektor ved Hattfjelldal skole oppfatter den generelle trivselen for elevene og lærerne som tilhører den delen av skolen som har åpne løsninger (6.-10.trinn), som god. Hun mener at de fleste synes at arealløsningene stort sett er gode og fungerer bra i forhold til måten undervisningen er organisert på. Åpenhet og innsyn oppfattes positivt, og gir en trygg og sosial ramme, hvor det alltid er voksenpersoner til å bistå og takle vanskelige situasjoner.

Hun tror nok at mange av lærerne mener de har knapt med areal, og at de har et sterkt ønske om et ekstra baserom for mer oppdeling av elevgruppene. Hun tror også elevene deler denne oppfatningen. Elevene er fornøyd med miljøet på skolen og setter pris på det sosiale samholdet, som hun mener fungerer godt ved skolen. Noen elever kan nok reagere på uro, da de ikke alltid klarer å gjennomføre skolens målsetting om tilnærmet ro i basearealene, hvor både elever og lærere har ansvar for å ta hensyn til at det ofte foregår ulike aktiviteter samtidig.

Rektor mener selv hun er på linje med lærerne og mener at skolen fungerer rimelig bra, men at det hele tiden er ting som kan forbedres. Hun mener også at det burde vært et baseareal i tillegg til det de har i dag, og tror at noe frustrasjon i forhold til dette kan slå negativt ut for den totale brukertilfredsheten. Hun mener at elevgruppene i basene ikke må være større enn at de kan gi trygge rammer og tilhørighet.

Når det gjelder prosessen i forkant av overgangen til åpne løsninger, så er hun klar på at denne ikke var god nok. Mange klarte ikke å se for seg hvordan de nye løsningene skulle fungere, noe som gjorde overgangen vanskelig. Noen følte nok at det ble mye styring ovenfra, hvor brukermedvirkningen ikke var tilstrekkelig. I etterkant ser hun at det har vært for dårlig veiledning, og man burde lagt vekt på praktiske eksempler og eventuelt hospitering i andre skoler. Hun mener ennå at kunnskapen omkring denne skolemodellen er for dårlig. Lærerne ved Hattfjelldal er i store trekk samstemt i forhold til undervisningsorganiseringen og metodene som brukes ved skolen, men hun er klar over at det er noen som ennå ikke spiller helt på lag med de andre.

Av spesielle områder som skolen nå har fokus på i forhold til organiseringen, nevner hun at det jobbes en del med å bedre utnyttelsen av den fleksibiliteten som ligger i de åpne løsningene. Blant annet ser de på nye måter å sette sammen grupper på for å oppnå enda bedre tilpasning i forhold til individuelle behov.

Rektor har stor tro på den nye skolemodellen og tror på ingen måte at utviklingen reverseres mot den gamle klasseromsmodellen. Hun tror på teamløsningen, som gir fordeler både for lærere og elever, hvor man kan høste av andres erfaringer og kompetanse. Hun tror imidlertid at modellen er under utvikling, og at det kan være ulike måter å organisere arealene, hvor man legger enda større vekt på grupperom i ulike størrelser. Prinsippet er uansett fremtidsrettet.

Flekkerøy skole

Rektor på Flekkerøy skole oppfatter trivselen og stemningen blant lærerne som god. I forhold til de åpne løsninger er det et forholdsvis samstemt personale som er positiv til løsningene, og hun er overbevist om at ingen vil tilbake til den gamle klasseromsmodellen.

Hun tror at skolen har lyktes med å skape et miljø med godt teamsamarbeid, og de har lagt vekt på orden, struktur og tydelighet. Hvert trinn har sin tilhørighet i basen med faste plasser, noe som hun mener er viktig. Skolen grupperer stort sett elevene etter nivå, hvor formidling foregår både i grupperom og baser. Formidling foregår også i store grupper. Noen kan nok av og til oppleve skoledagen litt støyende, men hun mener skolen har mindre problemer med disiplin og uro nå enn ved den tidligere klasseromsmodellen.

Eleven har høy trivsel, og hun kan ikke peke på noe spesielt de misliker i forhold til skolen og undervisningen. Rektor mener hun er samstemt med det syn hun tror lærerne og elevene har i forhold til bygget, miljøet og undervisningen.

Prosesen i forkant av overgangen til åpne løsninger var omfattende. Det ble gjennomført prøveløsninger for enkelttrinn, hvor gjeldende struktur ble brutt opp både organisatorisk og fysisk, med en prøveperiode på 1 år. Året etter fikk nye prøve seg. Hele prosessen tok 3 år. Planlegging av rehabilitering av gammelt bygg og nybygg ble gjort blant annet med utgangspunkt i de erfaringer som ble gjort i prøveperioden. Rektor mener det var en god

prosess, men ser ikke bort fra at brukermedvirkningen sikkert kunne vært enda bedre, og at noen følte at de burde vært mer med. I alle fall mener rektor at det var få som var i mot de nye løsningene da resultatet var klart, og beslutningene om bygging ble gjort.

Kunnskap og kompetansenivå i forhold til undervisning i åpne skoler har bedret seg etterhvert, hvor mye baseres på egne erfaringer. Hun mener det i dag finnes mye god kompetanse på dette feltet ved skolen. Å jobbe i en åpen skole er uansett en levende prosess, hvor man stadig utvikler ny kompetanse basert på nye erfaringer. Rektor mener at personalet er samstemte i forhold til organisering og metoder, men at det kan være individuelle forskjeller mellom trinn, noe hun mener er positivt og utviklende. Skolen har ikke fokus på spesifikke områder i dag, men som hun sier, så er spørsmålene omkring alternativ utnytting av arealer og personalressurser og bedre teamorganisering en evig prosess. Dette er hva hun mener fleksibilitet dreier seg om og er styrken ved åpne skoler.

Hvis rektor skulle ønske en endring med skolebygget, så er det flere grupperom i varierende størrelser. Skolen ønsker enda større mulighet til å jobbe i mindre grupper ut fra ulike gruppekriterier.

På spørsmålet om troen på framtiden i forhold til åpen skolemodell, så er hun helt overbevist om at utviklingen ikke reverserer tilbake til den gamle klasseromsmodellen. Man bør allikevel være forberedt på endringer, men det er nettopp slike endringer de fleksible skolebygg skal ta høyde for. Etter hennes syn er fordelene med delvis åpne løsninger mye større enn ulempene, og metoden er overlegen den gamle klasseromsløsningen.

Kulstad skole

Assisterende rektor ved Kulstad skole har vært ansatt ved skolen siden oppstart i 1997, og har i mange år jobbet som inspektør ved skolen. Han har kun vikariert som rektor, men har fulgt utviklingen i hele skolens levetid, og har mye kunnskap omkring helheten ved skolen. Han mener å ha godt belegg for å mene at den generelle trivsel ved Kulstad skole er god, og viser blant annet til en meget stabil lærerstab. Tilbakemeldingene er gode både i forhold til arealene og undervisningsorganiseringen, selv om dette slett ikke har vært tilfelle hele tiden. Stemningen har blitt bedre og bedre i årens løp. Han er klar over at også på Kulstad skole er ikke alle like begeistret for alt, og at noen også kan være ganske negative i forhold til ulike forhold i skolen. Han har allikevel ikke registret noen form blokkdelinger i personalet i forhold til ulike meninger, og mener det er uunngåelig i enhver skole, at noen ønsker å kjøre sitt eget løp.

Gode teamrelasjoner og muligheten for fleksibilitet og variasjon i undervisningsorganiseringen er det han tror lærere og assistenter setter høyest ved Kulstad skole. Han legger imidlertid ikke skjul på at dette var en lang og vanskelig prosess før ting begynte å fungere godt. Skolen har hatt mye fokus på adferd og disiplin, men han innrømmer at det ennå kan være vanskelig å ha helt grep om dette. Lærerne kan nok oppleve dette som slitsomt i perioder. Her må man holde fokus hele tiden, ellers har det lett for å skli ut. Han mener allikevel ikke at dette er et stort problem ved skolen.

Når det gjelder elevenes forhold til skolen så tror han at det store flertall trivdes fra første dag, selv om skolen hadde en lang og vanskelig innkjøringsperiode. Han mener elevene trives godt i det åpne miljøet. Kulstad praktiserer også en del aldersblanding noe han mener er en

suksess. Av negative ting så tror han nok at en del elever også mener at det kan bli mye uro til tider.

Rektor tror han representerer lærerne og deres syn på hvordan skolen fungerer, men er også klar på at Kulstad skole har forbedringspotensialer. Når det gjelder arealløsningene, så mener han at skolen mangler grupperom. Spesielt er dette viktig når man har elever med spesielle behov. Kulstad skole har flere slike elever, og i og med at de har få grupperom, vil disse elevene legge beslag på disse rommene, noe som går ut over behovet hos de andre elevene. Å få en åpen skole til å fungere er en krevende prosess, hvor man hele tiden må ha fokus på løsninger og metoder, hvor lite er statisk slik man hadde det før. Rektor er allikevel klar på at lykkes man i dette, vil alle være tjent med en slik løsning.

I og med at Kulstad skole var en nyopprettet skole, hvor personalet ble ansatt i forholdsvis kort tid før skolen startet opp, ble brukerprosessen i forhold medvirkning i planleggingen begrenset. Rektor mener allikevel at dette kunne vært gjort bedre. Lærerne var alt for dårlig forberedt på den hverdagen de skulle møte, og hadde minimalt med opplæring i forhold til de nye metodene. Rektor mener at dette var mye av årsaken til problemene skolen hadde i oppstarten. De fleste lærerne tenkte klasserom, og begynte tidlig å bolke av med hyller og skap, og krevde at man satte opp mer skillevegger og dører. Noen mindre tiltak ble gjort, men rektor ser i ettertid at dette egentlig hadde liten effekt. Men han underslår ikke den psykiske virkningen av tiltakene sannsynligvis hadde betydning i forhold personalets oppfattelse om at noen tok problemene deres på alvor. I dag har skolen mye kompetanse på området, og han mener at de fleste lærerne har tilstrekkelig kunnskap om undervisningsmetodene. Generelt er lærerne samstemte, og trekker stort sett i samme retning i forhold til måten vi organiserer undervisningen på, sier rektor.

Rektor ved Kulstad skole har stor tro på denne skolemodellen som framtidens modell. Han mener det ikke er mulig å oppfylle kravene i forhold til Kunnskapsløftet med den tradisjonelle klasseromsmodellen. Rektor har også stor tro på fordelene ved å jobbe i team, hvor man ved å jobbe i åpne landskap, kan eksponere seg for hverandre, og bistå hverandre på områder man er god på, men presiserer at det er viktig at teamene blir riktig sammensatt. Selv om mye av mediadebatten har vært negativ i forhold til skoler med åpne løsninger, har han ingen tro på at utviklingen reverserer mot klasserom, men modellen vil helt sikkert utvikles til det bedre.

Kippermoen ungdomsskole

I og med at Kippermoen ungdomsskole har utmerket seg som den skolen hvor lærere og elever har vært mer negativ i forhold til skolen og de åpne løsningene enn de andre skolene, var jeg spent på å høre hvordan rektor oppfattet situasjonen ved skolen.

På spørsmål om hvordan han tror lærere og elever trives ved skolen, mener han bestemt at generell trivsel ved skolen er god. Kollegialt og sosialt har han inntrykk av at både lærere og elever trives, men skolen har mange uløste problemer som han vet tærer på tålmodigheten for alle brukerne av skolen. Kippermoen ungdomsskole er en helt ny og svært moderne skole, og han tror at lærerne setter stor pris på åpenheten og luftigheten og at skolen er godt utstyrt med tidsriktig utstyr og teknologi. Det lærerne ikke er like fornøyd med er arealstørrelsen, og han vet at de sliter med å organisere undervisningen i de arealene skolen er tildelt. Vi har mye og store fellesarealer, men dette har dessverre gått på bekostning av basearealene, som de fleste mener er for små. Fellesarealene utnyttes for dårlig, fordi vi ennå ikke har funnet ut hvordan

dette skal skje uten at vi forstyrrer det som foregår andre steder i bygget. Han vet at det ennå er mye uro i skolen, og at mange sliter med dette.

Elevene deler nok også lærernes syn på at basene er trange, og at det ofte samles for mange i dette arealet. Han tror at elevene setter stor pris på åpenheten og ser at det er et godt sosialt miljø ved skolen. Han tror derimot at elevene plages mindre av støy og uro enn det lærerne gjør.

Rektor mener Kippermoen ungdomsskole er et flott bygg med mange muligheter til å variere aktiviteter og undervisning. Han er på bølgelengde med lærerne når det gjelder deres oppfatning av trangboddhet i basearealer, og tror at dette blant annet forverrer situasjonen i forhold til uro i skolen.

Prosessen i forkant av byggingen av skolen har dessverre ikke vært bra, mener rektoren. Hans rolle som koordinator for brukerprosessen har ikke fungert bra nok, og han ser i ettertid at dette har fått en del uheldige ettervirkninger, hvor en del av personalet føler at de har vært satt utenfor i brukerprosessen. Han tror uansett at en slik krevende oppgave, hvor han skal koordinere brukernes arbeid i forhold til planleggingen totalt, samtidig som han skal motivere til engasjement og innsats, ikke kan kombineres med full jobb som rektor og full drift i skolen. I ettertid ser han at det skulle vært en leder for brukerne som var frikjøpt for kun å utføre denne rollen.

Opplæring og veiledning i forhold til ny skolemodell har heller ikke vært bra nok. Pr. idag har lærerne og assistentene for dårlig kunnskap om hvordan man organiserer undervisningen, og mye prøving og feiling fører til uro i organisasjonen. Han mener det vil ta lang før man er i mål. Dette har ført til en organisasjon som ikke arbeider i takt. Lærerne er for utrygge på metodene, og mange har ulike ideer som de jobber for å sette ut i livet.

Å organisere undervisningen i forhold til byggets arealløsninger er hovedsatsingsområdet for skolen, og rektor har besluttet at alle andre mer eller mindre nødvendige oppgaver skal nedprioriteres til fordel for dette. Vi kan ikke bruke for lang tid heller. Det vil slite ut personalet, mener rektor.

På tross av en vanskelig start med nyskolen, er ikke rektor ved Kippermoen i tvil om at dagens skolemodell er kommet for å bli. Han mener at satsingen på IKT i skolen og mer behovsrettet undervisning ikke er forenlig med den gamle klasseromsmodellen. Han tror derimot at skolemodellen er under utvikling, og mener at Kippermoen har mer åpne løsninger enn hva som vil være vanlig i framtiden.

5.3.2 Oppsummering av intervju

Alle de fire rektorene er gjennomgående positive i forhold til skolemodellen ved egen skole, og har stor tro på å at skoler med åpne eller delvis åpne løsninger har store fortrinn framfor klasseromsskolen. De mener også at skolemodellen ennå ikke er ferdig utviklet, og tror at etter hvert som erfaringene med modellen øker, vil det skje forbedringer. Teamarbeid i et åpent miljø, hvor man kan eksponere seg selv og lære av andre, blir fremhevet som en styrke som bidrar til en bedre skolehverdag for både lærere og elever.

Rektor ved Flekkerøy skole fremstår som den som har lykket best. Hun tror at både lærere og elever har høy trivsel og er fornøyd med både bygget, undervisningen og miljøet ved skolen. På lik linje med de andre rektorene er også hun klar på at det er en krevende prosess å få en åpen skole til å fungere godt, og at det tar tid. Personalet må være samstemte om mål og tiltak, hvor det ikke er rom for å slippe fokus på dette, og for å kjøre sitt eget løp.

Et tema som går igjen hos alle rektorene, er viktigheten av å ha tilstrekkelig med areal for å kunne gjennomføre tilpasset undervisning, og for å ha nødvendig spillerom for fleksibilitet i undervisningen. Både rektor ved Kippermoen og ved Hattfjelldal skole mener at arealknapphet ved deres skole er en av hovedårsakene til at en del av lærerne ikke helt har funnet seg til rette og sliter med gjennomføringen av undervisningen. Arealknapphet øker også problemet i forhold til støy og uro, selv om alle er enige om at et stramt regime i forhold til adferd og disiplin må ha førsteprioritet om man skal få gode arbeidsforhold i en åpen skole. Alle rektorene er helt på linje når det gjelder synspunkter omkring arealstørrelse. De mener at det er svært viktig at antall elever i hver base ikke blir for høyt, og at antall grupperom er tilstrekkelig slik at man har frihet til å dele inn elevene i mange ulike grupper etter behov, hvor de har mulighet til å jobbe uforstyrret. Alle rektorene mener de har for få grupperom ved sin skole.

Rektorene mener at brukerprosessene i forbindelse med planleggingen av ny skole og i forhold til forberedelser og opplæring til nye undervisningsmetoder ikke har vært prioritert i tilstrekkelig grad. Med unntak av rektor ved Flekkerøy skole, så mener samtlige rektorer at denne prosessen har vært alt for dårlig for deres skole. Det var også enighet om at denne prosessen er særdeles viktig for å lykkes, noe som Flekkerøy er et godt eksempel på. Når det gjelder de andre skolene, så sliter de, eller har slitt, med manglende forståelse for hvordan man organiserer undervisningen i forhold til arealløsningene. Kulstad skole brukte, i følge rektor, fem år før ting begynte å fungere godt, mens Kippermoen i dag prøver og feiler, og mange av lærerne føler frustrasjonen over ikke å lykkes helt.

6 DRØFTING AV FUNN – HVA HAR VI LÆRT

I dette kapitlet tar jeg for meg hovedtemaene i spørreundersøkelsen, og foretar en drøfting av det som er fremkommet i min gjennomgang av bakgrunnsteori med resultater fra tidligere undersøkelser, og de resultater og funn jeg har gjort i min egen undersøkelse.

6.1 Brukerne og skolebygget

Forskning om utforming av skolebygg har vist at åpenhet, luftige omgivelser og fellesarealer og møteplasser for alle skolens brukere er viktige kvaliteter som må vektlegges i nye skoler. ”Skoleanlegg, veivalg ved utforming av grunnskoler” (Buvik 1999) og ”Skolemiljø - fire fortellinger” (Cold 2002) er eksempel på publikasjoner som gir oss et innblikk i hvordan man utformer dagens skolebygg. Alle de fire skolene som har deltatt i denne undersøkelsen er basert på mange av de ideene som fremkommer her.

Den generelle oppfatningen om skolebyggene viser at både rektorer, lærere og elever synes de har fått et flott skolebygg som gir rom for mange spennende muligheter. Det å ha et flott bygg burde være et godt utgangspunkt for å få fornøyde brukere. Dette er nok ikke tilfelle for alle. Kippermoen ungdomsskole som har det nyeste og mest moderne bygget, er også de som har mest å utsette på det, og de står i skarp kontrast til de andre skolene. For brukerne ved denne skolen var forventningene skrudd høyt, og de fleste så fram til å ta i bruk det flotte bygget. Som jeg kommer tilbake til senere i drøftingen, vil vi se at prosessen i forkant av overgangen til nytt bygg og nye løsninger sannsynligvis kan ta en god del av skylden for at spesielt lærerne på Kippermoen ikke er fornøyd i dag. Dette på tross av at de mener de har et flott bygg, flott utsmykning og gode personalfasiliteter. Elevene er derimot gjennomgående mer positiv enn lærerne i forhold til bygget, noe som vi skal se går igjen for de fleste tema i denne undersøkelsen.

For de andre skolene er situasjonen generelt langt mer positiv, selv om det også spriker på noen områder. Spørsmålet om hvor mye åpenhet man skal ha i skolen, er ennå grunnlag for diskusjon. Det er delte meninger om dette blant lærerne, også for de som generelt er mest fornøyd med bygget. Også elevene er delte i synet på graden av åpenhet. Brukerne virker å være mest opptatt av dette i forhold til uro og støy, mens innsyn ser det ut som både lærere og elever, takler bedre. Graden av åpenhet handler mest om hvordan man velger å organisere undervisningen, noe som betyr at riktig planlegging i forhold til dette krever at skolen har en klar strategi for hvordan undervisningen skal foregå. Her tror jeg nok at mange skoler som har valgt åpne løsninger ikke har vært forutseende nok.

At holdningene til skolebygget og løsningene ikke bare henger sammen med de fysiske rammene, er Kulstad skole et godt eksempel på. Hadde denne undersøkelsen blitt utført for Kulstad skole etter 1 års bruk, ville resultatet sannsynligvis ha vært tilnærmet likt det vi ser for Kippermoen. Brukernes forhold til bygget har, i følge rektor, bedret seg betraktelig etter hvert som skolen har fått mer forståelse og kunnskap om undervisning i åpne skoler.

6.2 Undervisning i åpne skoler - Kunnskap og brukerveiledning

I boken *Open plan schools* (1980) som er en rapport om status for åpne skoler i England og Wales, basert på undersøkelser fra perioden 1975 til 1978, konkluderes det med at organiseringen av undervisningen i åpne skoler ikke foregikk etter et bestemt mønster, slik man kanskje skulle tro. Åpne arealløsninger ga ingen garanti for at undervisningen ble åpen og uformell, slik det var tenkt, fordi det manglet kunnskap om den nye undervisningsmodellen. Lærene som deltok i disse undersøkelsene på sytti tallet, syntes at å jobbe i åpne skoler stilte store krav til dem på mange områder. Planlegging, undervisningsmetoder og samarbeid var mer krevende enn i tradisjonell undervisningsform, noe som også er gjennomgangstonen i dag. Lærene hadde den gang problemer med å utnytte planløsningene som var valgt, og hadde til dels problemer med å skjønne tankegangen bak de valgte løsningene. Mangel på deltakelse i planlegging og kunnskap og veiledning om undervisningsmetoden, gjorde at de ofte valgte å jobbe på tradisjonelt vis. For mange er også dette tilfellet i dag, og har ført til at mange lærere med bakgrunn fra klasseromsskolene har fått problemer med å tilpasse seg det nye systemet. Sissel Jerkø sier i et foredrag i forbindelse med høring om baseskoler, at på tross av endringer i pedagogiske metoder, som igjen har ført til endringer av byggene, så foregår undervisningen stort sett på tradisjonelt vis (Oslo bystyre, 130208)

Både min og tidligere undersøkelser viser at kunnskap og veiledning om sammenhengen mellom arealer og pedagogikk er en viktig faktor i forhold til brukertilfredsheten i åpne skoler. I og med at Reform 97 og Kunnskapsløftet må betraktes som grunnlaget for de senere års satsing på åpne skoler, var det derfor interessant å registrere at et klart flertall av lærerne mente de ikke hadde nok kunnskap om reformene og sammenhengen mellom intensjonene i disse reformene og skolebyggets utforming. Kunnskap om dette er av vesentlig betydning dersom man skal ha et godt utgangspunkt for å utnytte de muligheter som ligger i byggene.

Min undersøkelse viser at ved 3 av de 4 skolene som deltok, mente både rektorer og lærere at prosessen i forhold brukervedvirkning i planleggingen og opplæring i forhold til nye undervisningsmetoder, hadde vært for dårlig. Lærene ved disse skolene mente også at ledelsens evne til å motivere og engasjere personalet i denne prosessen heller ikke hadde vært bra. Dette hadde ført til mye misnøye og en unødvendig lang og vanskelig vei mot et mål som for mange i utgangspunktet var ukjent. For Flekkerøy skole, som var mest fornøyd av de 4 skolene, så var det heller ikke her enstemmighet om at brukervedvirkning og veiledning hadde vært bra.

Rektor på Kulstad skole fortalte deres historie, hvordan man, som følge av manglende kunnskap, prøvde seg fram i mange år før man hadde samlet så mye egenerfaring at brikkene gradvis begynte å falle på plass. I dag framstår de som fornøyd og mener de har klart å få til et samspill mellom pedagogikk og bygg, som i følge rektor, er klasseromsmodellen overlegen. Men det har kostet mye tid og krefter. Kippermoen ungdomsskole er ikke kommet dit, og undersøkelsen viser at lærene ved den skolen sliter med å organisere skoledagen effektivt og jobber fremdeles mye etter gammelt mønster.

Lærerteamene for alle skolene har stor frihet i forhold til hvordan undervisningen organiseres, og undersøkelsen viser at de fleste ønsker det slik. Men dette betyr også at det blir mye prøving og feiling før man eventuelt finner metoder som fungerer. For Kippermoen, som sliter med å forstå riktig bruk av bygget, er nesten halvparten av lærerne positiv til mer overordnet

styring i forhold til hvordan man organiserer undervisningen. Dette viser at det også at i denne prosessen er behov for klar ledelse med tydelige strategier, hvor man ikke kan regne med at lærerteamene alene er i stand til å finne fram til de riktige løsningene.

Flekkerøy skole var den eneste av de 4 skolene som, i følge rektor, gjennomførte en lang og omstendelig brukerprosess i forkant av overgangen til åpne løsninger. Brukerne ved denne skolen fikk systematisk opplæring i forkant av ombyggingen av skolen, hvor de hadde mulighet til å prøve ut modellen i praksis. Dette satte dem hurtigere i stand til å drifte skolen, hvor forholdet mellom pedagogikk og arealløsninger var samstemt. Resultatet av spørreundersøkelsen gir, på tross av at lærerne ikke enstemmig er like positiv til prosessen, et tydelig svar på at skolen har gjort mye riktig. Dette viser også at nødvendig kunnskap og veiledning i forhold til sammenhengen mellom areal og pedagogikk, er et viktig suksess kriterium, som ikke må undervurderes.

6.3 Fysisk arbeidsmiljø

Det har i de siste årene vært mye negativ medieomtale om åpne skoler. Påstander om ustruktur, kaos og mye støy, hvor lærere og tillitsvalgte står fram offentlig og bekrefter at dette er tilfelle. For de skolene som er med i denne undersøkelsen viser resultatene at arbeidssituasjonen og det fysiske miljøet for brukerne oppfattes generelt mer positivt enn negativt, noe som kan være med på å bidra til å gi debatten et mer nyansert syn. Det er heller ingenting som tyder på at det hersker kaos, hvor elever vandrer fritt omkring, uten at lærerne har kontroll.

Resultatene viser imidlertid at det er store forskjeller mellom skolene. Fra Flekkerøy skole, der det meste ser ut til å fungere, med et stort flertall av fornøyde brukere, til Kippermoen ungdomskole i andre enden, hvor brukertilfredshet i forhold til arbeidssituasjon og fysisk miljø, spesielt for lærene, ikke er spesielt god.

Støy og uro er tema som opptar brukerne i de åpne skolene i dag, som det også gjorde for brukerne av åpne skoler i England og USA på 60- og 70- tallet. Dette gjelder ikke bare støy i form av lyd, men også uro i form av aktivitet som gjennom de åpne løsningene også eksponeres for andre enn de som deltar. Evalueringen av Elvegården videregående skole (Kvantespranget) viser også skepsis i forhold til dette. Også for skolene i denne undersøkelsen, som generelt har høy brukertilfredshet, så reagerer mange lærere på mye støy. De som plages med dette, hevder at det er vanskelig både for lærere og elever å konsentrere seg i bygget. De gir langt på vei de åpne løsningene mye av skylden for denne situasjonen, hvor muligheten for skjerming er mer begrenset enn i den gamle klasseromsmodellen. Omfanget av støyspredning avhenger i noen grad hvordan de åpne løsningene er utformet. Kippermoen skole, som ikke har dører mellom basene og de store fellesarealene, ble problemet med lydspredning satt på dagsorden allerede fra åpningen av skolen. Her er det allerede planlagt tiltak for å avhjelpe situasjonen. Kulstad skole hadde i oppstarten samme problem, hvor det ble gjort noen strakstiltak. I ettertid har det vist seg at det ikke var de bygningsmessige faktorer som var hovedproblemet. Rektorene som er med i denne undersøkelsen, er klar på at stor fokus på hensynsfull adferd både blant lærere og elever, kan ha større effekt enn bygningsmessige tiltak, dersom man skal skape et godt arbeids- og læringsmiljø i en åpen skole.

Undersøkelsen viser at elevene ser ut til å være mindre plaget av støy og uro enn lærerne. Evalueringen av Elvegården videregående skole, viser også samme resultat. Resultatet er ikke overraskende, og indikerer at dagens barn og ungdom nok har en høyere terskel for støy, og tilpasser seg lettere de åpne løsningene enn voksne. Min undersøkelse viser også at elevgruppen fra barneskolen er mindre plaget av støy og uro, enn eleven i ungdomsskolen.

Det er verdt å merke seg at de skolene som ser ut til å slite mest med arbeidssituasjon, har en klar oppfatning om at de har det for trangt. Dette gjelder både for lærere og elever. Rektorene for Hattfjelldal - og Kippermoen ungdomsskole, er på linje med lærere og elever når det gjelder synet på arealknapphet ved skolen. Basene må være tilpasset elevtallet, hvor rektorene mener de har for mange elever knyttet til hver base, som igjen fører til en krevende arbeidssituasjon med mye støy. De mener dette er en viktig årsak til at mange brukere ikke er tilfreds, og har problemer med å tilpasse seg de nye løsningene. Alle rektorene påpeker også at tilstrekkelig antall grupperom i varierende størrelser også er viktig, for at å gjennomføre fleksibel undervisning.

For få eller for små baser, er nok ikke bare et problem for disse skolene. Det er stor fokus på areal og kostnader når vi bygger skoler i Norge, og krav om at man ikke overskrider akseptable arealnormer er en vesentlig årsak til at landskapsbasene er mindre i Norske skoler, enn modellen som er beskrevet i "Skola 2000", sier Sissel Jerkø, i høringen om baseskoler (Oslo bystyre, 130208). Ingemar Mattsson, grunnleggeren av "Skola 2000", sier til Aftenposten at han synes det er beklagelig at basene i Norge er så trange at elevene må sitte så tett at de forstyrrer hverandre. (Aftenposten 29.01.09).

I diskusjonen omkring valg av åpne løsninger i skolen har også plassering av lærerarbeidsplasser vært et tema som naturlig nok har opptatt mange lærere. Spesielt gjelder dette hvorvidt lokalisering av arbeidsplasser skulle ligge i en personalavdeling eller i tilknytning til basene. Kulstad skole er eneste skole i undersøkelsen som har arbeidsplassene lokalisert i en personalavdeling. De øvrige har arbeidsplassene i tilknytning til basene. Undersøkelsen viser at de som har desentralisert løsning på ingen måte ønsker å endre på dette. Lærerne ved Kulstad skole, som har sentraliserte arbeidsplasser, er usikre på om deres løsning er riktig. Dette kan tyde på at ideene om integrering av lærerarbeidsplassene i elevbasene, ser ut til å være godt forankret hos lærerne selv.

6.4 Psykososialt miljø

Det er ikke tvil om at åpne løsninger skaper større sosiale arenaer og genererer muligheter for trivsel og et godt sosialt miljø. Tanken bak de åpne skoler er at ved å skape mer åpenhet og tilrettelegge for samarbeid og sosialt samvær, vil dette være utviklende for elevene og bidra positivt i læringen. Det hersker liten tvil om at både lærere og elever setter pris på det sosiale aspektet i de åpne skolene, og hvor både min – og tidligere undersøkelser viser at den generelle trivselsfaktoren er forholdsvis høy både hos lærere og elever. De åpne løsningene gir både elever og lærere følelse av velvære. Åpenhet og synlighet blir av mange elever oppfattet som positivt og bidrar til trivsel, viser undersøkelsene innen prosjektet "Skoleanlegget som lesebok" (Cold 2003), som er en studie av skolens estetiske utforming relatert til læringsmiljø og velvære.

Teamsamarbeid foretrekkes foran individuelt arbeid blant lærerne, og elevene foretrekker i stor grad å jobbe sammen i grupper. Rektorene som deltok i denne undersøkelsen trakk fram

teamfølelsen og de sosiale relasjoner som styrken i åpen skolemodell. Her har man muligheter til å eksponere seg, samtidig som man høster av andres erfaring

Det er selvsagt individuelle forskjeller i dette spørsmål som i alle andre. Trivsel påvirkes av den generelle situasjonen ved den enkelte skole, hvor problemer med å takle undervisningsorganisering og arbeidssituasjonen også påvirker trivsel og miljø. Dette ser vi for Kippermoen ungdomsskole som generelt har lavere brukertilfredshet også i forhold til dette. Lærerne påvirkes i større grad enn elevene av skolens generelle situasjon, noe som kommer klart fram i undersøkelsen. Flertallet av elevene trives godt og foretrekker åpen skole, på tross av at de kan ha problemer både i forhold til støy og at det til tider kan være vanskelig å konsentrere seg i bygget. Et overveldende flertall av lærerne tror også at de fleste elever trives godt ved skolen, og at det er lite konflikter og mobbing ved skolen. De har heller ikke tro på at det er mange elever som føler seg utrygg og alene på skolen, noe som bekreftes av et stort flertall av elevene. Påstander som har versert i media om at åpne skoler er mer upersonlige og hvor mange elever føler seg uttrygge, ser i alle fall ikke ut til å stemme for disse skolene.

Åpne løsninger er, som vi har sett, ingen garanti for godt samarbeid og godt sosialt miljø. Samtlige av rektorene som er med i undersøkelsen sier at det kreves mye av både av ledelse, personal og elever for å få en åpen skole til å fungere, og for å skape et godt miljø. Alt henger sammen med alt, og mislykkes man med noe påvirkes helheten i større grad enn i den gamle klasseromsmodellen, hvor man kunne ta med seg problemene bak en lukket dør.

6.5 Holdninger og meninger om åpne løsninger i skolen

Kan holdninger og egne- og andres meninger om åpne skoler være med å påvirke brukertilfredsheten i egen skole? Mitt utgangspunkt før jeg tok fatt på denne undersøkelsen, var at det var mange forutinntatte meninger om åpne skoler, som blant annet var preget av negativ viking i media. Dette var signaler jeg mente å ha fanget opp etter å ha jobbet en god del med åpne skoler, og har trodd at dette i stor grad var med på å dempe brukertilfredsheten. Etter å ha gjennomført denne undersøkelsen har dette synet endret seg noe. Selv om det er vanskelig å trekke bastante slutninger, tolker jeg resultatene av min undersøkelse dithen at brukertilfredsheten i skoler med åpne løsninger påvirkes i størst grad av de opplevelser og erfaringer brukerne tilegner seg selv, og i mindre grad av påvirkninger og holdninger utenfra.

Dette bygger jeg på noen interessante funn. En interessant observasjon i så måte er at mange kan se ut til å ha blitt påvirket av en generell negativ debatt om åpne skoler, på tross av at de selv er positiv i forhold til egen skole. Det er overraskende mange lærere som ser ut til å tro at utviklingen av åpne skoler og fleksibel undervisningsorganisering ikke vil fortsette. Her skulle man tro at de som sitter med de positive erfaringene også har stor tro på modellen. Selv om de skolene som er mest misfornøyd med egen situasjon, også har minst tro på ny skolemodell, så er det langt større spredning når det gjelder generelle holdninger og meninger i forhold til disse spørsmål for disse skolene, enn hva man kunne forvente i forhold til egen brukertilfredshet. Dette kan bety at det ikke er noen direkte sammenheng mellom egen brukertilfredshet og egne meninger om åpne løsninger i skolen.

For elevene har jeg testet dette i forhold til mulig påvirkning fra foreldre. Også her er det vanskelig å trekke klare slutninger, men det kan se ut som det ikke er noen direkte

sammenheng mellom elevenes brukertilfredshet og elevenes oppfatning av hvor fornøyd foreldrene er. Selv om elevmassen generelt har høy brukertilfredshet, så kan det se ut til at elevene oppfattelse av foreldrenes tilfredshet med skolen totalt ligger ennå høyere.

6.6 Brukertilfredshet i forhold til kjønn, alder, ansiennitet og utdanningsbakgrunn

Når det gjelder faktorer som kjønn, alder og ansiennitet og utdanningsbakgrunn, så kan det se ut til at dette påvirker brukertilfredshet i noen grad. Det er en klar kvinnedominans blant respondentene i lærerundersøkelsen. Undersøkelsen viser at kvinner generelt er mer positiv til de åpne løsningene og er litt mer fornøyd som brukere, enn sine mannlige kolleger. Hvorvidt dette henger sammen med den store kvinnedominansen, har jeg ingen kunnskap om, men registrerer det som en interessant observasjon. Lærere over 50 år er også generelt mindre fornøyd enn de yngre lærerne, og har størst problemer i forhold til arbeidssituasjon og undervisningsorganisering. Dette er vel for de fleste ingen overraskelse, da de fleste av denne gruppen lærere har lang praksis fra tradisjonelle klasseroms skoler. Et fåtall av lærerne i denne undersøkelsen var universitetsutdannet. Uten å legge for mye vekt på det, så er det en klar tendens til at denne gruppen er mer negativ i forhold til åpne løsninger enn de andre utdanningsgruppene, som i hovedsak består av lærere med tradisjonell lærerutdanning. Denne utdanningsgruppen har også frontet sin skepsis i forhold til åpne løsninger i media, noe som klart kan være med å påvirke holdninger.

For elevenes del viser undersøkelsen at det kan se ut til at jenter har noe høyere trivselsfaktor enn gutter. Dette er ennå mer markant i ungdomskolen enn i barneskolen. I ungdomsskoletrinnene ser det også ut til at jenter takler de åpne løsningene noe bedre enn guttene, hvor vesentlig flere av guttene ville ha foretrukket klasseromsskole framfor åpen skole. De variasjonene som ble registrert mellom kjønn, for de yngre elevene, ser ut til å ha forsterket seg hos ungdomsskoleelevene.

Undersøkelsen kan også gi grunnlag for å si at yngre elever er mer tilfreds med skolen enn de eldre elevene. 5.trinn i barneskolen, og 8.trinn i ungdomsskolen skiller seg ut ved at de generelt er mer positive i forhold til skolen og de åpne løsningene enn sine eldre medelever. Jeg finner ikke dette resultatet spesielt overraskende, og ser ikke bort fra at dette ville vært resultatet uansett skolemodell. For elevene i 8.trinn i ungdomsskolen som flytter fra klasseromsskole til åpen skole, vil nok brukertilfredsheten sannsynligvis være preget av at det meste er nytt og spennende.

7 KONKLUSJON

I dette siste kapitlet prøver jeg å besvare hovedproblemstillingen i denne oppgaven og de fire hovedspørsmålene. Ut fra det som er kommet fram i form av relevant teori og drøfting av resultater og funn fra undersøkelsen, trekker jeg egne konklusjoner i forhold til hovedspørsmålene i oppgaven.

Svarene

Hovedproblemstillingen i oppgaven var følgende:

Hvilke erfaringer og opplevelser har brukerne med åpne arealløsninger, i den norske skolen ?

Denne problemstillingen sier ikke så mye i seg selv, og konkretiseres derfor ved å belyse følgende fire forhold:

1. Brukerveiledning i forhold til overgangen til nye løsninger

Her var målet å finne ut om kunnskap omkring undervisning i åpne løsninger kan ha en sammenheng med tilfredsheten i forhold til de åpne løsningene, og hvordan mulighetene i skolebygg med åpne løsninger, utnyttes. Bør brukerveiledning vektlegges mer før man tar i bruk et nytt bygg ?

Av det som fremkommer både i min og i tidligere undersøkelser og evalueringer, er tilstrekkelig brukerveiledning og kompetanse om samspillet mellom pedagogikk og arealer ved overgang til skoler med åpne løsninger, en viktig faktor for å lykkes. Å undervise i åpne skoler er en meget krevende oppgave og stiller store krav til skoleledelsen og lærerne. Undersøkelsen viser at skoleledelsen undervurderer behovet for tilføring av ny kompetanse, som skal sette lærerne dem i stand til å undervise etter de nye metodene. Uten god brukerveiledning får lærerne problemer med å utnytte potensialet som ligger i skolebyggene. Det viser seg at når skolen får problemer i forhold til å organisere undervisningen, påvirker dette helheten og den generelle brukertilfredshet. Uten en god prosess i forkant av overgang til nye løsninger vil undervisningen i lang tid ofte foregå etter tradisjonelle metoder fra klasseromsskolen. Byggene er lite tilpasset dette, og frustrasjon vil oppstå. For de som har et dårlig utgangspunkt, kan det ta mange år før skolebygg og pedagogikk fungerer sammen. Min undersøkelse viser at der hvor man har tatt dette på alvor, vil dette betale seg i form av en skole som raskt begynner å fungere, og hvor et stort flertall av brukerne, både lærere og elever, gjennomgående er fornøyd med skolen.

2. Brukertilfredshet i forhold til trivsel og miljø

Åpne skoler har fått status som gode sosiale arenaer, noe elevene setter spesielt pris på. Jeg ville prøve å kartlegge status for trivsels og miljøfaktor i åpne skoler, og se om dette varierer mye fra skole til skole, og prøve å finne eventuelle årsaker til variasjonene.

Det hersker liten tvil om at både lærere og elever setter pris på det sosiale aspektet i de åpne skolene, og hvor både min – og tidligere undersøkelser viser at den generelle trivselsfaktoren er forholdsvis høy både hos lærere og elever. Forskning viser at åpne løsningene gir både

elever og lærere følelse av velvære. Elever og lærere setter pris på samarbeid og sosialt miljø, og flertallet mener at de åpne løsningene bidrar til dette samarbeidet. Men trivsel og sosialt miljø påvirkes også av den generelle situasjonen ved den enkelte skole, hvor dette ga negativt utslag for skoler som hadde problemer med å takle undervisningsorganisering og arbeidssituasjonen. Lærerne påvirkes i større grad enn elevene av skolens generelle situasjon, noe som kommer klart fram i undersøkelsen. Flertallet av elevene trives godt, på tross av at de kan ha problemer i forhold til støy og at det til tider kan være vanskelig å konsentrere seg i bygget. Åpne skoler gir som sagt ingen garanti for godt samarbeid og godt sosialt miljø. Det kreves mye av både skolens personale og elevene, og den åpne skolen er sårbar da eksponeringen overfor hverandre har et mye større omfang enn i den tradisjonelle klasseromsskolen.

3. Brukertilfredshet i forhold til arbeidssituasjonen på skolen.

Her ønsket jeg å kartlegge situasjonen på skolene i forhold til støy og uro, og om dette påvirker evnen til å konsentrere seg og få utført de oppgaver man blir satt til. Klarer skolen å organisere undervisningen i forhold til intensjonene for de åpne løsninger, og klarer de å utnytte arealene slik de er tenkt ?

At støy og uro i skoler med åpne løsninger oppfattes som et problem for mange er det ingen tvil om. Mange lærere og elever har problemer med å konsentrere seg i bygget. Selv om resultatene for skolene i min undersøkelse spriker, og elever oppfatter dette som en mindre problem enn lærerne, så framstår dette sannsynligvis som den største utfordringen for skoler med åpne løsninger. Men årsakene er sammensatte, og de fysiske løsningene er ikke den eneste årsak til problemet. Et strengt regime i forhold til adferd, både for lærere og elever, er sannsynligvis nødvendig i et åpent landskap, der lyd ikke alltid kan stoppes ved å lukke en dør. De skolene som ser ut til å ha klart seg best når det gjelder å organisere og tilpasse undervisning i forhold til arealsituasjonen, oppfatter støy og uro som et mindre problem enn de skolene som har problemer med dette. Av de skolene som er med i undersøkelsen, er det kun en skole som ser ut til å ha store problemer med undervisningsorganiseringen, hvor flertallet mener at undervisningen er dårlig tilpasset arealene. På tross av at utgangspunktet i forhold til kunnskap og veiledning for de fleste skolene ikke har vært bra, så ser vi at situasjonen bedrer seg over tid, etter hvert som skolene høster erfaringer. Men denne prosessen kan være smertefull.

At de fysiske rammene også kan være med å forverre arbeidssituasjonen er vel ingen overraskelse. Min undersøkelse viser at de skolene som generelt sliter mest, også mener de har for lite areal til elevbasene. Mange elever på små arealer fører til store utfordringer både i forhold til organisering av undervisningen og kan føre til støy og uro. Kanskje er man for opptatt av arealnormer når skoler planlegges, hvor stor kostnadsfokus fører til arealknapphet.

Når det gjelder lokalisering av lærenes kontorarbeidsplasser, så har 3 av 4 skoler disse integrert i elevbasene. Et stort flertall er svært tilfreds med det, og kunne ikke tenke seg å sentralisere arbeidsplassene i en personalavdeling.

4. Hvilke faktorer påvirker eventuelle forskjeller i brukertilfredshet.

Her var målet å avdekke om det er andre faktorer som kan påvirke brukertilfredsheten, men som ikke er direkte knyttet opp mot de spesifikke forhold på den enkelte skole. Er

brukertilfredsheten kun basert på egne erfaringer, eller er den også i noen grad et resultat av ulik bakgrunn, påvirkning utenfra og/eller forutinntatte holdninger ?

Selv om det er vanskelig å trekke bastante slutninger, så tolker jeg resultatene av min undersøkelse dithen at brukertilfredsheten i skoler med åpne løsninger påvirkes i størst grad av de opplevelser og erfaringer brukerne tilegner seg selv, og i mindre grad av påvirkninger og holdninger utenfra. Undersøkelsen viser at de som generelt er mest misfornøyd med sin skole, også har mest negative holdninger til åpne skoler, og omvendt. Ut fra dette er det vanskelig å si hva som påvirker hva. Men det er også påfallende mange som ikke har tro på modellen eller er usikker, av de som har høy tilfredshet i forhold til egen skole. Dette tolker jeg som at den tilsynelatende negative omtale de åpne skoler har fått, har påvirket holdninger i større grad enn egen brukertilfredshet.

Sammenligning av resultatene fra undersøkelsen i forhold til kjønn, alder, ansiennitet og utdanningsbakgrunn, viser forskjeller i brukertilfredshet, hvor kvinner forholdsmessig er mer positiv til de åpne løsningene og er litt mer fornøyd som brukere, enn sine mannlige kolleger. Dette er også tilfelle for elevene, hvor jenter scorer høyere på trivsel enn guttene. Forskjellen forsterker seg jo eldre de blir.

Lærere over 50 år og lærere med lengst ansiennitet, er også generelt mindre fornøyd enn de yngre, og har størst problemer i forhold til arbeidssituasjon og undervisningsorganisering. Dette er vel for de fleste ingen overraskelse, da de fleste av disse har lang praksis i tradisjonelle klasseroms skoler. For elevene har også de yngste elevene mest tilfreds, både for barne- og ungdomsskolen.

Universitetsutdannede lærere har få respondenter i min undersøkelse. Denne gruppen er mer negativ i forhold til åpne løsninger enn de andre utdanningsgruppene, som i hovedsak består av lærere med tradisjonell lærerutdanning. Utdanningsgruppen har også frontet sin skepsis i forhold til åpne løsninger i media, noe som kan være med å påvirke holdninger.

Veien videre

Noe av det som slo meg forholdsvis tidlig i arbeidet med denne oppgaven, var at mange av de problemer man slet med for 30 år siden, i forhold til åpne skoler, sliter også mange med i dag. For meg ser det ut som de samme kriterier ligger til grunn i dag, som den gang, for hva som må til for å få en åpen skole til å fungere godt. På tross av mye erfaring fra den gang, og mye erfaringer man kan hente fra et stort antall nye norske skoler, ser det allikevel ut til at de som tar steget og bygger skoler med åpne løsninger, i stor grad må finne opp "kruttet" selv.

Denne undersøkelsen baserer seg på et tynt datagrunnlag og kan ikke brukes for å trekke bastante konklusjoner. Den kan imidlertid gi noen indikasjoner på status i skoler med åpne løsninger, og peke på en del områder hvor man bør sette inn ressurser for å tilegne seg mer kunnskap. Evaluering av åpne skoler i mye større målestokk er derfor viktig i framtiden. Kunnskap om hva som er viktig i prosessen fra klasserom til åpen løsning, og på hvilke områder man har forbedringspotensial, må ut til kommuner og fylkeskommuner dersom man skal klare å forankre denne skolemodellen i befolkningen.

Det er ikke tvil om, noe denne undersøkelsen viser, at mange er kommet langt, og har utviklet skoler som fungerer godt, hvor man ikke kunne tenke seg å vende tilbake til den gamle

modellen. Vi ser også at noen sliter, og slik debatten i media til tider har vært vinklet, har denne gruppen fått stor plass. Dette har tilsynelatende påvirket både folk i og utenfor skolen. Det vil derfor være nødvendig at sentrale offentlig myndighet tar tak i problemstillingen, og ikke overlater dette til hver enkelt kommune. Har man tro på skolemodellen, så må skoleeierne settes i stand til å håndtere utfordringene som ligger både i utforming og bygging, og bruken av de nye byggene.

Liste over tabeller	Side
Tabell 1: Oversikt over fordeling av respondenter og opplutning for spørreundersøkelsen for lærere.	53
Tabell 2: Oversikt over fordeling av respondenter og oppslutning for spørreundersøkelsen for elever fra 5. – 7.trinn.	54
Tabell 3: Oversikt over fordeling av respondenter og oppslutning for spørreundersøkelsen for elever fra 8. – 10.trinn	54
Tabell 4: Respondentenes fordeling i forhold til variabler og verdier som er brukt i undersøkelsen. Antall respondenter i parentes.	57
Tabell 5: Fordelingen av svar i %, samlet for alle skoler, for spørsmålsgruppe 1.1	58
Tabell 6: Fordelingen av svar i %, samlet for alle skoler, for spørsmålsgruppe 1.2	60
Tabell 7: Fordelingen av svar i %, samlet for alle skoler, for spørsmålsgruppe 1.3	62
Tabell 8: Fordelingen av svar i %, samlet for alle skoler, for spørsmålsgruppe 1.4	65
Tabell 9: Fordelingen av svar i %, samlet for alle skoler, for spørsmålsgruppe 1.5	69
Tabell 10: Fordelingen av svar i %, samlet for alle skoler, for spørsmålsgruppe 1.6	72
Tabell 11: Respondentenes fordeling i forhold til variabler og verdier som er brukt i undersøkelsen. Antall respondenter i parentes	78
Tabell 12: Fordelingen av svar i %, samlet for alle skoler, for spørsmålsgruppe 2.1 for elevene fra 5. – 7.trinn.	78
Tabell 13: Fordelingen av svar i %, samlet for alle skoler, for spørsmålsgruppe 2.1 for elevene fra 8. – 10.trinn.	79
Tabell 14: Fordelingen av svar i %, samlet for alle skoler, for spørsmålsgruppe 2.2 for elevene fra 5. – 7.trinn.	81
Tabell 15: Fordelingen av svar i %, samlet for alle skoler, for spørsmålsgruppe 2.2 for elevene fra 8. – 10.trinn.	83
Tabell 16: Fordelingen av svar i %, samlet for alle skoler, for spørsmålsgruppe 2.3 for elevene fra 5. – 7.trinn.	85
Tabell 17: Fordelingen av svar i %, samlet for alle skoler, for spørsmålsgruppe 2.3 for elevene fra 8. – 10.trinn.	87
Tabell 18: Fordelingen av svar i %, samlet for alle skoler, for spørsmålsgruppe 2.4 for elever fra 5. – 7..trinn.	87
Tabell 19: Fordelingen av svar i %, samlet for alle skoler, for spørsmålsgruppe 2.4 for elever fra 8. -10.trinn.	88

Liste over figurer	Side
Figur 1: Resultat fra PISA undersøkelsen. Faglig score for de nordiske landene i poeng over eller under OECD gjennomsnittet	10
Figur 2: Faktorer som påvirker brukertilfredshet.	12
Figur 3: Forenklet framstilling av "Skole 2000" organisatoriske ide	27
Figur 4: Framstilling av arbeidsenheten (basen) slik den kan organiseres	27
Figur 5: Sammenligning av svar mellom elever og lærere, fra Spørreundersøkelse for evaluering av Elvegården videregående skole.	37
Figur 6: Variabler som kan påvirke brukertilfredshet hos lærere og assistenter	42
Figur 7: Variabler som kan påvirke brukertilfredshet hos elevene	44
Figur 8: Fordelingen av svar i %, mellom skolene, på spørsmålet: "Skolen har for åpne løsninger"	59
Figur 9: Fordelingen av svar i %, mellom skolene, på spørsmålet: "Skolen har for mye fellesareal"	59
Figur 10: Fordelingen av svar i % mellom skolene, på spørsmålet: "Jeg har fått skolering i forhold til byggets muligheter til fleksibel undervisningsorganisering"	61
Figur 11: Fordelingen av svar i %, mellom skolene, på spørsmålet: "Vi har klare og godt definerte visjoner og mål for skolen"	63
Figur 12: Fordelingen av svar i %, mellom skolene, på spørsmålet: "Jeg synes det er problematisk å organisere undervisningen i forhold til byggets arealløsninger".	63
Figur 13: Fordelingen av svar i % mellom skolene, på spørsmålet: "Måten vi organiserer undervisningen på er ikke tilpasset byggets arealløsninger"	64
Figur 14: Fordelingen av svar i %, mellom skolene, på spørsmålet: "Det er stor enighet blant kollegaer om undervisningsmetodene for skolen".	64
Figur 15: Fordelingen av svar i %, mellom skolene, på spørsmålet: "De åpne løsningene genererer mye støy"	66
Figur 16: Fordelingen av svar i %, mellom skolene, på spørsmålet: "Elevene har vanskelig for å konsentrere seg i bygget"	67
Figur 17: Fordelingen av svar i %, mellom skolene, på spørsmålet: "Jeg foretrekker at lærerarbeidsplassene for alle lærerne er samlet i en personalavdeling"	68
Figur 18: Fordelingen av svar i %, mellom skolene, på spørsmålet: "Jeg tror de fleste elevene trives på skolen"	70
Figur 19: Fordelingen av svar i %, mellom skolene, på spørsmålet: "De åpne løsningene skaper større mulighet for elevene til å "melde seg ut".	71
Figur 20: Fordelingen av svar i %, mellom skolene, på spørsmålet: "Skolens åpenhet og luftige omgivelser bidrar til velvære".	71
Figur 21: Fordelingen av svar i %, mellom skolene, på spørsmålet: "Den norske skolens utvikling er i ferd med å snu i retning av den gamle klasseromsskolen".	73
Figur 22: Fordeling av svar i %, mellom kjønn, på spørsmålet: "Skolen har generelt gode planløsninger".	74

	Side
Figur 23: Fordelingen av svar i %, mellom kjønn, på spørsmålet: "Jeg synes det er problematisk å organisere skoledagen effektivt".	74
Figur 24: Fordelingen av svar i %, mellom ulike aldersgrupper, på spørsmålet: "De åpne løsningene genererer mye støy".	75
Figur 25: Fordelingen av svar i %, mellom ulike utdanningsgrupper, på spørsmålet: "Utviklingen av åpne skoler og fleksibel undervisningsorganisering fortsetter".	76
Figur 26: Fordelingen av svar i %, mellom skolene, på spørsmålet: "Jeg synes det er mye støy på skolen".	79
Figur 27: Fordelingen av svar i % mellom skolene, på spørsmålet: "Det skulle vært flere lukkede formidlingsrom".	80
Figur 28: Fordelingen av svar i %, mellom skolene, på spørsmålet: "De åpne løsningene skaper mye støy på skolen".	80
Figur 29: Fordelingen av svar i % mellom skolene, på spørsmålet: "Jeg blir ofte forstyrret".	82
Figur 30: Fordelingen av svar i %, mellom skolene, på spørsmålet: "VI har lov å vandre fritt omkring i skoletimene".	82
Figur 31: Fordelingen av svar i % mellom skolene, på spørsmålet: "Det er slitsomt at det forgår mye forskjellig i samme base samtidig".	84
Figur 32: Fordelingen av svar i %, mellom skolene, på spørsmålet: "Det er lett å konsentrere seg i bygget".	84
Figur 33: Fordelingen av svar i %, mellom skolene, på spørsmålet: "Jeg føler meg ofte alene på skolen".	86
Figur 34: Fordelingen av svar i % mellom skolene, på spørsmålet: "Jeg trives godt på skolen".	86
Figur 35: Fordelingen av svar i % mellom skolene, på spørsmålet: "Foreldrene mine er fornøyd med skolen jeg går på".	88
Figur 36: Fordelingen av svar i % mellom skolene, på spørsmålet: "Det hender at lærerne snakker negativt om skolen til elevene".	89
Figur 37: Fordelingen av svar i %, mellom kjønn, på spørsmålet: "Jeg trives godt på skolen".	90
Figur 38: Fordelingen av svar i %, mellom kjønn, på spørsmålet: "Jeg blir ofte forstyrret".	90
Figur 39: Fordelingen av svar i % mellom kjønn, på spørsmålet: "Jeg trives godt på skolen".	91
Figur 40: Fordelingen av svar i %, mellom klassetrinn, på spørsmålet: "Jeg liker at det er åpne løsninger".	92
Figur 41: Fordelingen av svar i %, mellom klassetrinn på Flekkerøy skole, på spørsmålet: "Jeg liker at det er åpne løsninger".	92
Figur 42: Fordelingen av svar i %, mellom klassetrinn på Flekkerøy skole, på spørsmålet: "Jeg er glad for å gå på en åpen skole".	93
Figur 43: Fordelingen av svar i %, mellom klassetrinn, på spørsmålet: "Foreldrene mine er fornøyd med skolen jeg går på".	93
Figur 44: Fordelingen av svar i %, mellom klassetrinn, på spørsmålet: "Jeg trives på skolen".	94

Referanser

- Kirkeby, Inge M.** (2006) *Skolen finder sted*. Arkitektskolen Aarhus og Kungliga Tekniska högskolan
- Arge, K., Breunig, K.J., Westvik, R., Mortensen, T., Kvantesspranget.** *Sluttrapport Kunne*. Undervisningsbygg
- Larsen, Ann Kristin** (2007) *En enklere metode*. Bergen: Fagbokforlaget Vigmostad & Bjørke AS
- Rienecker, Lotte & Jørgensen, Petter Stray** (2006) *Den gode oppgaven*. Bergen: Fagbokforlaget Vigmostad & Bjørke AS
- Horowitz, Robert** (1978) *Psychological effects of the "Open Classroom"*. Yale University
- Kjærnsli, M., Lie, S., Olsen, R.V & Roe, A.**(2006) *Tid for tunge løft*. Oslo: Universitetsforlaget
- Schanke Tuva, Skålholt Asgeir,** Østlandsforskning (2008), *Kunnskapsstatus om skolebygg*. ØF-notat nr.02/2008
- Buvik, Karin,** SINTEF Teknologi og samfunn (2005), *Sammenhenger mellom skolens innhold og fysiske utforming* Rapport fra forprosjekt
- Buvik, K.** (2000). *Skoleanlegg – Veivalg ved utforming av grunnskoler*. Oslo: Kommuneforlaget.
- Jerkø, Sidsel** (2008) *Bystyret i Oslo. Høring om baseskoler m.m.* Presentasjon 13.02.2008, Oslo.
- Bennet N., Andreae, J., Hegarty, P. og Wade, B.** (1980) *Open Plan Schools: Teaching, Curriculum, Design*, Windsor, NFER Publishing Company Ltd.
- Cold, B.** (2003) *Skoleanlegget som lesebok - en studie av skoleanlegget som estetisk ramme for læring og velvære*. Norges forskningsråd og NTNU.
- Cold, B.** (2002). *Skolemiljø – fire fortellinger*. Oslo: Kommuneforlaget.
- Dregelid, S.** (2008) *"Basemodellen ble hentet i Sverige"*. Aftenposten 17.01.08.
- Dregelid, S.** (2008) *"Basene ligger øde på Persbråten"*. Aftenposten 17.01.08.
- Fosstenløyen, S.** (2007) *"Det gode skolebygg"*, AFI-notat 3. Oslo: Arbeidsforskningsinstituttet.

Helland, H. og Næss, T. (2005). *God trivsel, middels motivasjon og liten faglig medvirkning*. NIFU Skriftserie 4/2005. Oslo: Norsk institutt for studier av forskning og utdanning

Imsen, G. (2003) *Skolemiljø, læringsmiljø og elevutbytte*. Trondheim: Tapir

Hytten, Siri S. (2008) "Oslo skal evaluere skolebygg". Nr.no 13.01.2008

Grønli, Håvard (2008) "Åpne skoler er best". Nr.no 05.01.2008

Ensby, Anne Linn (2008) "Baseundervisningen fungerer ikke". Nr.no 17.01.2008

Larsen, Per T. (2004) "Fremskritt i Namsos". Lektorbladet, 2/2004

Larsen, Per T. (2002) "Kaos i Namsos". Lektorbladet, 2/2002

Larsen, Ellen (2008) "Styrker motivasjon og læring".

Kronikk i Aftenposten 19.01.08

Gustavsen, K., Germeten F., Norheim K.B., Gytri, G.K. "Var alt så meget bedre før". Kronikk i Aftenposten 29.01.08

Stephansen, S.M. "Tilbake til klasserommet". Forskning.no 09.11.2007

Jerkø, S., Mysen, M., Homb, A., Nersveen, J., Nilsen, A., Blom, P. og Christophersen, J. (2006) "Skolemiljø for læring - veileder for skoleeiere", *Prosjektrapport 404*. Oslo: Norges Byggforskningsinstitutt.

Larsen, E. (2008). "Styrker motivasjon og læring". Kronikk i Aftenposten 19.01.08.

Opseth, L. (2007), "Vil holde på skoleklassen". Utdanningsnytt.no 28.09.2007

Skantze, A.(1989) *Vad betyder skolhuset?* Stockholm: Stockholms universitet.

Bjurström, Patrick (2004). *Att förstå skolbyggnader*. Stockholm: KTH Arkitekturskolan. Doktoravhandling.

Nettsteder:

www.skoleanlegg.utdanningsdirektoratet.no

www.tfi.org.uk. (Research Methodology self studie course)

www.skola2000.se

www.Kippermoen-ungdomsskole.no

www.hattfjelldal.skole.no

www.kulstadskole.net

www.minskole.no/flekkerøy

www.questback.com

Vedlegg

- Spørreskjema for lærere og assistenter
- Spørreskjema for elever 5. – 7.trinn
- Spørreskjema for elever 8. – 10.trinn